ARGEȘ

Revistă de cultură fondată în 1966 ● Serie nouă

■ Anul XIII (XLVIII) ■ Nr. 4 (370) ■ Aprilie 2013 ■ 3,5 lei ■

Salon du Livre Paris, 2013

p. 2, 23 24

Gustav Klimt - Îmbrățișarea

Editori: **Consiliul Local Pitești, Primăria Municipiului Pitești și Centrul Cultural Pitești**

Apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România

Actualitatea literară românească: ceva ce n-a văzut Parisul

Filip Florian

Ana Blandiana

Matei Vișniec

Aş porni de la un interviu acordat de scriitorul Filip Florian *Observatorului cultural*, în care expune un punct de vedere care ni se pare imparţial: "Începuse să bată un vânt de suficienţă, de triumfalism, de vagă aroganţă, ca şi cum în ICR (perioada H. R. Patapievici; n.n. DAD) tocmai se inventaseră lumea şi roata. Lucrurile bune sunt bune, dar, în acelaşi timp, nimeni nu e de neînlocuit ori de pus în icoană, zic eu. Aşa încât nu mi s-a părut grav că se punea problema înlocuirii lui Horia-Roman Patapievici şi mai ales a lui Mircea Mihăieş, care se implicaseră politic pînă peste cap prin ce articole scriseseră. Asta e viaţa, oriunde pe lume! Îmi vine greu să cred că, în alte ţări, după ce înjuri şi faci albie de porci nişte politicieni ani de zile, când politicienii ăia ajung la putere, tu fiind funcţionar public, rămâi în funcţie. Repet, n-am dramatizat momentul ăla, sperând eu, în uriaşa mea naivitate, că vor veni în locul lor nişte oameni cu scaun la cap. Unii care vor păstra ce e bun, fiindcă aveau ce păstra, şi vor îndrepta ce e strâmb. Era ca o maşinărie pusă pe roate, la care trebuia să schimbi nişte piese, să mai ungi nişte rotiţe, dar s-o laşi să meargă. Or, e cutremurător ce se întâmplă de cîteva luni încoace, e absolut şocant, ceva de domeniul filmului prost şi al teatrului absurd. Dacă n-ar fi atât de trist, chiar tragic pentru cultura română, s-ar putea spune că noii veniţi ating cotele parodiei absolute. Comunicatele date de ei, înfierările, proiectele lor patriotarde stupide sunt în termenii şi pe linia anilor '50. Şi cultul ăsta al personalităţii! Tot site-ul lor e numai cu Andrei Marga, de parcă Andrei Marga ar fi cel puţin Iisus, în preajma căruia mai încap uneori, discret, pe la colţuri, încă doi, trei apostoli. E o ruşine. O ruşine scandaloasă." ■ La acestea, Biroul de Presă al ICR a reacţionat prompt: „Într-un interviu acordat revistei *Observator Cultural,* Filip Florian bate câmpii, refuzând vizibil să se informeze asupra a ceea ce ia în discuţie. Nu ne-a întâlnit vreodată. Sub pretenţia goală a omului de litere el probează incultura. Până şi simplul bun simţ ar trebui să-l oblige pe un om să se informeze minimal dacă vrea să trateze o problemă. Se vede bine că nu este cazul unor personaje vizibil de carton cum este Filip Florian". ■ Urmează în acelaşi *Observator cultural*, un text al doamnei readactor-şef Carmen Muşat: „Deşi am criticat constant vechea conducere a Institutului Cultural Român pentru partizanatul politic, asumat *în nume propriu* de H.-R. Patapievici şi Mircea Mihăieş, n-am ezitat niciodată – nici eu şi nici colaboratorii *Observatorului cultural* – să recunoaştem meritele acesteia în organizarea şi funcţionarea Institutului, în derularea unor programe culturale care au reuşit, în timp, să pună România pe harta culturală a lumii şi să facă din filialele ICR din străinătate parteneri credibili de dialog. Echipa Patapievici-Mihăieş-Tania Radu a reuşit să construiască o instituţie competitivă, dinamică, evident nu perfectă, dar perfectibilă, preocupată să promoveze produsele culturale româneşti pe o piaţă culturală tot mai diversificată. În pofida reproşurilor punctuale pe care le-am făcut la adresa editorialelor săptămânale semnate de Patapievici şi Mihăieş în presa cotidiană, *Observator cultural* a consemnat constant evenimentele organizate de ICR, precum şi ecourile pe care acestea le-au stârnit în presa străină. Schimbarea fostei conduceri a ICR, derulată în regim de urgenţă, vara trecută, s-a făcut sub pretextul firav al depolitizării instituţiei. S-a extins, cu alte cuvinte, asupra întregii instituţii, acuza de partizanat politic care-i viza, exclusiv, pe cei doi conducători ai săi, iar din ICR au fost îndepărtaţi, peste noapte, oameni de un profesionalism incontestabil. După îndepărtarea oamenilor, a urmat şi anularea unor programe iniţiate şi gestionate de aceştia, programe care-şi dovediseră, în timp, utilitatea". ■ Apoi, a început Salonul de Carte de la Paris cu un protest sintetizat de **jurnalistul Luca Niculescu pe pagina sa de Facebook:**

"Am discutat apoi cu ambele părţi. Un grup de 10- 15 tineri a intrat in stand cu măşti pe care aveau chipurile lui Cărtărescu şi Pleşu şi au început să distribuie manifeste prin care denunţau politizarea ICR. Tinerii spun ca au fost destul de brusc scoşi din stand de forţele de ordine si duşi intr-o altă zonă a Salonului unde au fost tinuti timp de o ora, fara explicatii. Unul dintre sefii pazei, cu care am discutat, mi-a spus ca agentii de securitate au intervenit atat de rapid pentru ca in 5 minute urma sa vina Francois Hollande si ca nu voiau sa riste ca protestul sa devina ostil la adresa preşedintelui Franţei. El spune ca nimeni nu a fost bruscat. I-au ţinut pe tineri izolati timp de câteva zeci de minute, până când Francois Hollande a plecat din zonă. " ■ Cristina Hermeziu aminteşte în *Suplimentul de cultură* că „Au fost şi absenţe răsunatoare: Mircea Cărtărescu, Andrei Pleşu şi Gabriel Liiceanu au declinat invitaţia CNL Franta ca refuz explicit de a fi aşezaţi pe aceeasi scenă pariziană cu noua conducere a ICR, a cărei politică culturală este catalogată drept „retrogradă", „în plin derapaj", şi a cărei manieră de a dialoga cu scriitorii români este „jignitoare". ■ Spre deosebire de cei de mai sus, Ana Blandiana participă la Salon făcând următoarele precizări: "Voi fi la Paris ca invitată a Ministerului Culturii Francez şi dintr-o obligaţie firească faţă de editorul meu din Franţa, care îmi lansează volumul de nuvele fantastice «Les Saisons», finanţat de el însuşi, fără ajutorul ICR. Nu voi reprezenta la Salon du Livre nici Guvernul României, nici ICR, ci propriile mele cărţi şi literatura română care este invitat de onoare al salonului". ■ Dar, în general a fost bine, aflăm mai departe din reportajul Cristinei Hermeziu: "România ţara invitată" a propus la Salonul cărţii de la Paris în jur de 60 de întâlniri, mese rotunde, lecturi, prin dezbaterile organizate de CNL, pe de o parte, şi de ICR, pe de alta, şi, între alte 600 de titluri, peste 20 de traduceri noi, cărţi ale autorilor români editate în franceză în 2012 şi începutul lui 2013. Dezbaterile au fost ritmate în cele cinci zile de salon de ateliere şi momente artistice: actriţa Codrina Pricopoaia a intrat în pielea unor personaje din basmele româneşti, Matei Vişniec a citit, charismatic, poveşti, iar Ileana Surducan, autoare de benzi desenate, a animat un atelier de ilustraţii şi desen. Au fost trecuţi în program spre a oferi autografe pe ultimele lor apariţii editoriale în franceză: Gabriela Adameşteanu, Radu Aldulescu, Constantin Abăluţă, Savatie Bastovoi, Ana Blandiana, Lucian Boia, Magda Cârneci, Rodica Draghincescu, Dinu Flamând, Florina Ilis, Doina Ioanid, Dan Lungu, Norman Manea, Basarab Nicolescu, Andrei Oişteanu, Marta Petreu, Marius Daniel Popescu, Răzvan Rădulescu, Adina Rosetti, Eugen Simion, Bogdan Suceavă, Lucian Dan Teodorovici, Dumitru Ţepeneag, Floarea Ţuţuianu, Eugen Uricaru, Matei Vişniec, Varujan Vosganian".

Cam asta e ceva ce n-a văzut Parisul în materie de literatură română. De la faţa locului ne împărtăşeşte impresii prietenul şi colaboratorul nostru, romancierul Radu Aldulescu, pe ultima pagină a revistei. **(DAD)**

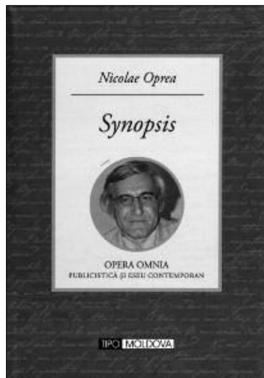
Expoziţie de sculptură, pictură, desen, ceramică

La 28 martie, la spaţioasa Galerie de Artă Naivă a Muzeului Judeţean Argeş, a avut loc vernisajul unei expoziţii, ba a două expoziţii. Una e a lui Radu Adrian, de pictură şi desen, dar mai ales de sculptură. Din păcate, doar puţine lucrări ale sculptorului au putut fi expuse în original, în rest au fost prezente în mari fotografii, originalele fiind lucrări monumentale de pe cuprinsul ţării, în lemn, marmură sau piatră, cântărind şapte-opt-zece tone fiecare.

Cea de-a doua, aparţine Eugeniei Enescu: pictură şi sticlă.

Ambii artişti sunt membri ai Filialei Bucureşti a Uniunii Artiştilor Plastici.

O carte, două lansări

Marţi, 2 aprilie, la Biblioteca Judeţeană a fost lansat volumul de critică şi istorie literară *Synopsis* de Nicolae Oprea (Editura *Tipo Moldova*, Iaşi, 2013, colecţia *Opera Omnia Publicistică şi eseu contemporan*). Evenimentul s-a bucurat de prezenţa scriitorului Aurel Ştefanachi, directorul editurii ieşene. Noua carte (cea de-a 14-a în bibliografie) a lui Nicolae Oprea a fost prezentată de poetul şi profesorul universitar Mircea Bârsilă în faţa unui public pe cât de numeros, pe atât de avizat (colegi din filiala USR, studenţi, profesori, iubitori de cultură…).

Acelaşi volum a fost lansat şi joi, 4 aprilie, la Centrul Cultural Piteşti, în cadrul unei întâlniri cu elevi şi profesori de la Liceul Teoretic "Ion Barbu", dar şi cu alţi colegi din filială. Întâlnirea a fost una interactivă, elevii şi profesorii provocând un instructiv dialog cu autorul volumului.

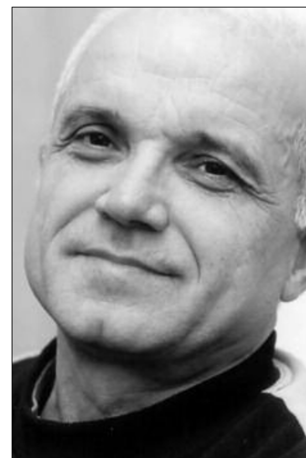
Toată vremea-şi are vreme, la Facultatea de Teologie

Înalt Prea Sfinţitul Calinic a publicat recent o a doua ediţie a celor trei volume de memorii sub titlul *Toată vremea-şi are vreme* şi la numai câteva zile s-a şi organizat lansarea la Facultatea de Teologie a Universităţii de Stat din Piteşti. Într-o adevărată democraţie, despre carte au vorbit scriitori şi preoţi-profesori, după cum în amfiteatrul plin ochi se aflau preoţi, studenţi, profesori, mireni… Dovedind reale calităţi de actor, Arhiepiscopul a citit savuroase fragmente din volumele lansate, destinzând atmosfera.

A.O.

actualitate

Liviu Ioan Stoiciu

Marginalizarea optzeciştilor, unde le sunt criticii de susţinere? Exemplul lui Radu Săplăcan

Vor dispărea cu totul criticii de susţinere ai scriitorilor generaţiei 80? Când vor dispărea cu totul, scriitorii generaţiei 80 vor fi marginalizaţi în cadrul literaturii române. Sunt pe val criticii tineri postcomunişti, care îi susţin în exclusivitate pe scriitorii tineri postcomunişti – şi gata, generaţia 80 poate dormi liniştită, nu va mai fi deranjată. Se aşteaptă cu nerăbdare moartea importanţilor scriitori supravieţuitori ai deceniilor 60 (azi, academicieni), 70 şi 80 şi va urma un gol în istoria literară de la noi: de unde alţi „mari scriitori"? Panteonul iluştrilor noştri scriitori va fi plin, va fi lăsat loc liber de mişcare în literatură scriitorilor tineri postcomunişti, fără operă, dar cu premii literare şi cronici laudative acordate de către criticii lor de susţinere postcomunişti. Ne vom trezi cu tinerii scriitori că se vor scălda în apele călduţe ale literaturii române, ignorând moştenirea lăsată – vor conta doar ei. Ajunşi la prima bătrâneţe, criticii optzecişti au dispărut din peisaj (cei rămaşi, un Al. Cistelecan îşi susţine cu dinţii echinoxiştii în diferite topuri, Ion Bogdan Lefter îşi susţine cu dinţii cenacliştii de luni, la o cafenea fără consumatori; ceilalţi scriitori optzecişti au rămas ai nimănui, nu mai au decât susţinere întâmplătoare). În rest, puţini scriitori optzeciştii servesc drept exponat în universităţi şi în manualele şcolare, mulţi optzecişti conduc reviste literare fără să mai susţină programat proiectul literar optzecist. Prea mulţi scriitori optzecişti (care meritau să fie glorioşi în timpul vieţii) au murit. Au murit şi critici şi teoreticieni care susţineau optzecişti, de la Radu G. Ţeposu la Gh. Crăciun, sau de la Mircea Scarlat la Marian Papahagi, sau Al. Condeescu, Al. Th. Ionescu şi Radu Săplăcan… Să observ, pe de altă parte, că dintre criticii optzecişti morţi pomeniţi, Radu Săplăcan nu e chiar uitat?

Apropo. Nesperat, Radu Săplăcan (mort la 48 de ani, în 2002; prietenii lui cred că s-a sinucis, încălcând, din proprie voinţă, sătul de suferinţa provocată de ciroză, recomandările medicului) are parte cu adevărat de posteritate. Am fost în 26-27 februarie 2013 la Bistriţa şi l-am văzut evocat, cum nu cred că vreun mare critic ar putea fi evocat, îndeosebi a fost scos în evidenţă spiritul lui critic manifestat la cenaclul Saeculum (ţinut la Dej şi la Beclean în anii 1982-1986), care a scos pe bandă scriitori. E un caz extraordinar de destin cultural, prietenii lui îl idolatrizează şi azi. La mormântul lui din Braniştea, judeţul Bistriţa-Năsăud, la graniţa cu judeţul Cluj (mormântul lui e în curtea bisericii din Braniştea; câţi scriitori vor avea acest noroc, să fie înmormântaţi în curtea bisericii; de regulă, numai fondatorii bisericii au parte de o asemenea cinstire), în fiecare an se întrunesc scriitori, are loc o manifestare la care participă cu zecile, intitulată „Întâlnirile Radu Săplăcan" (şi la care se împărţeau premii în numele lui de un juriu constituit ad-hoc). Apar în continuare cărţi „In Memoriam Radu Săplăcan", scoase de prietenii lui (în acest an va fi editată de Ioan Pintea şi Florin Săsărman). După ce a murit, lui Radu Săplăcan i-a apărut prima carte de critică (prietenii lui adunându-i cronici impresioniste de întâmpinare din reviste), i-a apărut şi o carte de versuri originală şi o antologie…

Radu Săplăcan (toţi cei ce l-au cunoscut o recunosc), s-a risipit – cu formaţie filozofică (asemenea lui Laurenţiu Ulici; Radu Săplăcan a terminat istorie-filozofie la Cluj), avea un discurs critic aparte, cu o expresivitate de profunzime, exersată intuitiv, era vizionar, „constructor de idei", cu exigenţe estetice neaşteptate. Personal, nu-mi amintesc să fi scris despre vreo carte a mea, dar mă evidenţia printre preferinţele lui, „la general". Asemenea altor critici, după Revoluţie Radu Săplăcan a încetat să mai scrie cronică literară, a dat de gustul vieţii „în libertate" (a pierdut timpul cu emisiuni publicistice, unele culturale, legate de lecturi întâmplătoare, şi cu transmisiuni sportive la Radio Cluj, de exemplu).

În 1998 a apărut pe piaţă, mirându-i şi pe prieteni, cu un volum de versuri – era debutul lui editorial (a publicat unul după altul, în anii 1999 şi 2000, patru volume de versuri; ultimul, scris pe patul de spital, a apărut după ce a murit, în 2002), un optzecist cu debutul întârziat… Lui Radu Săplăcan „i-a plăcut să-şi trăiască viaţa, iubea petrecerile" – la Dej (unde a terminat liceul; el e născut în… Bucureşti, din părinţi profesori) a avut o formaţie de muzică uşoară, el era liderul ei şi cânta inclusiv la chiolhanuri câmpeneşti de soi. Mai apoi, repartizat profesor, singuratic, a dat de gustul pescuitului (era însoţit la pescuit şi de prieteni, care-i plângeau pe umăr; Radu Săplăcan era mândru de beţele şi de mulinetele lui de pescuit, îşi aminteşte Ion Mureşan)… E adevărat, n-a avut „noroc în dragoste", a ratat căsătoria, toată viaţa a fost frustrat, distrus sentimental din cauza copilului lui „cu dizabilităţi". Steaua lui amară şi nefericirea şi le-a înecat în alcool, care avea să-l ucidă până la urmă. Personalitatea dominatoare a lui Radu Săplăcan s-a schimbat radical după Revoluţie, fostul mentor al grupării literare Saeculum (la care au fost invitaţi să citească şi poeţi din Bucureşti, nu numai din Transilvania; cenaclul era patronat moral de „puşcăriaşii politic" N. Steinhardt şi Teohar Mihadaş) şi criticul care lua peste picior „Literatura futilă" (era rubrica lui din revista *Astra*; Radu Săplăcan „avea vocaţia creatorului de şcoală culturală", după cum observa Andrei Moldovan), va deveni de-a dreptul de nerecunoscut. După Revoluţie, Radu Săplăcan era inversul criticului, era împăciuitor, era poetul cu sufletul deschis, care voia să se împace cu toată lumea (conştient fiind că mai are puţin şi părăseşte definitiv această lume). Într-un interviu (cu Cornel Cotuţiu), Radu Săplăcan recunoştea: „Vocaţia mea de animator a fost mediocră, dar vocaţia mea de critic literar este (nu sunt modest spunând-o) uluitoare. Numai eu ştiu acest lucru şi s-ar putea să rămân doar eu cu această conştientizare a propriei mele vocaţii"… Până la Revoluţie a fost „un spirit critic dinamic", nonconformist, onest, cu „simţul valorii canonice exacerbat", avea perspectiva unei istorii critice şi avea o orientare literară a lui. Dar a tot amânat – şi comportamentul boem l-a ţinut departe de realizarea acestei istorii critice (potenţialul lui creator critic având să se rateze în poezie, după Revoluţie; o poezie „emfatică, tehnică, manieristă, a emoţiilor de circumstanţă", după cum spune un fost conorăşean de al lui, din noua generaţie, Luigi Bambulea). Scria Radu Săplăcan: „vorbesc/ din ce în ce/ mai greu,/ mai rar,/ mai nătâng…/ doar Dumnezeu mă poate/ auzi…". El stătea, în propriu-i trup, „ca într-o cârciumă joasa". Radu Săplăcan, la final: „De câteva zile defilez prin propriu-mi trup,/ cu tot alaiul: pompieri, cămătari, perfuzii şi rock-mani –/ pereţii sunt fie scorojiţi, fie afumaţi...". Luigi Bambulea e neiertător (într-un „dosar" din 2008, în revista *Verso*, condusă de prietenul lui Radu Săplăcan): „Înainte de toate, proiectul poetic şi proiectul critic ale lui Săplăcan au eşuat fiindcă nu au existat. Spiritul omului era dominat de câteva tare nefavorabile unei înalte cariere culturale: dezorganizarea, comoditatea, inconsecvenţa (din care rezultă) fragmentarismul (creaţiei), foiletonismul, cronicărismul, exaltarea spontană (lipsită de travaliu intelectual), informarea nesusţinută de un serios proiect de lectură, încremenirea în proiect şi lipsa unei opere solide – l-au condamnat, pe poetul şi criticul Radu Săplăcan, la o poziţie minoră în istoria poeziei româneşti, ca şi la un anonimat total în critica ultimelor două decenii. Acestora, li se adaogă (deşi, poate, le stă la bază) nedezminţita şi constanta slăbiciune bahică". Aşa vor fi judecaţi toţi optzeciştii de către reprezentanţii noii generaţii din literatura română, oare ? Praful să se aleagă?

Scria Radu Săplăcan despre optzecişti: *majoritatea poeţilor generaţiei '80 trăieşte cultura ca o a doua natură. Multe din eşecurile spectaculoase ale unor poeţi importanţi de ieri se datorează dezechilibrului tot mai marcant dintre instinctul liric şi capacitatea de a fertiliza spunerea poetică prin apelul la cultură, prin integritatea organică a livrescului*. Poeţii optzeciştii îi rămân dator – şi?

Nesperat, Radu Săplăcan (mort la 48 de ani, în 2002; prietenii lui cred că s-a sinucis, încălcând, din proprie voinţă, sătul de suferinţa provocată de ciroză, recomandările medicului) are parte cu adevărat de posteritate.

Liviu Ioan Stoiciu

Carte nouă

Calinic Arhiepiscopul – Mersul printre stele (Editura *Arhiepiscopiei Argeşului şi Muscelului,* Curtea de Argeş, 2013)

Carte suplă, vioaie, la propriu şi la figurat, cuprinzând vreo sută şi ceva de tablete pledând între înţelepciune şi stil de înaltă clasă, cu parfum de vechi cronici. Ilustrăm cu aceste câteva fraze: „Nu este izbândă mai mare în viaţă decât a ferici pe alţii. Pentru a ferici pe alţii trebuie să ştim mai întâi să fim fericiţi noi. Nu putem da fericire dacă suntem pustii de această bunătate…" Sau: „Mereu se pune întrebarea, dacă eşti puţin citov: Este fericit cel care nu are ce doreşte? Vom răspunde grabnic: Nu! Dar cel care are tot ce doreşte este fericit? Mama ne va răspunde: Dacă doreşte lucruri bune şi le are, atunci este fericit; dacă doreşte lucruri rele, chiar dacă le are, este nefericit…" **(DAD)**

Nicolae Oprea

Arestat în 5 august 1958, a fost condamnat, pentru infracţiunea de „uneltire contra ordinei sociale”, la cinci ani temniţă grea, cinci ani de degradare civică şi confiscarea totală a averii.

Vasile Voiculescu – 50

Ultimii ani

Viaţa postbelică a lui V. Voiculescu seamănă cu viaţa unui martir. Retras complet din circuitul literar după 1945, a avut, totuşi, forţa să scrie pentru postumitate opere de căpătâi precum *Ultimele sonete ale lui Shakespeare*, povestirile impregnate de magic (*Pescarul Amin,Ultimul Berevoi, Lostriţa, Iubire magică, În mijlocul lupilor, Căprioara din vis*) şi romanul *Zahei orbul*. A murit în 26 aprilie 1963, înainte să împlinească 79 de ani şi, printr-o coincidenţă absurdă, înainte de termenul eliberării din închisoare consemnat în sentinţă (3 august 1963). Din cauza bolii incurabile, bătrânul poet-prozator fusese „graţiat” cu un an în urmă. Arestat în 5 august 1958, a fost condamnat, pentru infracţiunea de „uneltire contra ordinei sociale”, la cinci ani temniţă grea, cinci ani de degradare civică şi confiscarea totală a averii. Motivul principal al arestării era apartenenţa la „grupul contrarevoluţionar” *Rugul aprins* din cadrul Mănăstirii Antim. Dar probele incriminatoare cel mai des invocate în anchetă sunt „poeziile mistice-duşmănoase”, cu trimitere la regimul comunist barbar, mai cu seamă *Neagra Labă* („A ridicat păcatul neagra-i labă, /O-nmoaie-n scârna aurului greu /Şi-o-ntinde scribilor să scrie-n grabă /Ocări asupra lumii Tale, Doamne-al meu”) şi *Cerşetorul* („Ca să-ţi încerce multa-ţi bunătate, /O, ţara mea, mâncată de jivine, Pe drumurile-ţi albe-n triste sate, /Cu traista de cerşetor în spate, /Azi iar colindă Dumnezeu prin tine”). Spre a marca momentul comemorativ, am ales un text aproape suprarealist de creaţie involuntară – din documentarul inclus în volumul V. Voiculescu, *Opera literară*, Ed. *Cartex* 2000, Bucureşti, 2003 -, pentru a reliefa barbaria regimului comunist, slujindu-se de torţionari fără conştiinţă, care nu ezită să arunce în temniţă un scriitor de 74 de ani şi să-i confişte umila „avere”. De remarcat limbajul incultului anchetator şi insistenţa lui pe uzura lucrurilor care aparţineau scriitorului septuagenar (subliniate de noi în text).

Opis
– poem dramatic involuntar –

Opisarea lucrurilor numitului Voiculescu Vasile:

Un dulap bibliotecă cu două uşi şi un sertar mare, lustruit mare din lemn masiv în stare bună
Un birou din lemn din nuc cu două uşi şi trei sertare, lustruit maro în stare bună
Oglindă mare cu ramă bronzată galben de circa 2 m înălţime
Două fotolii *rupte*
Un scaun fotoliu *rupt*
Masă mică de mijloc
Masă mică cu două etaje lustruită maro
Plapumă de puf cu faţă de mătase verzuie bună
Două halate diferite dintre care unul *rupt* plus unul *rupt*
Două cearceafuri de cânepă groase
Pătură gri *uzată*
Plet de pat de culoare galbenă *uzat*
Pernă cu faţa mare şi două mic*i toate uzate*
Prosop de cânepă şi una cămaşă de noapte *uzate*
Covor de cca 4 / 3 *uzat*
Două scoarţe *rupte*
Balonseid de culoare bej *uzat*
Un chilot de baie negru, una căciulă şi un tişleifer *toate uzate*
Pereche sandale maro *uzate*
Pereche pantofi maro *rupţi*
Pereche sandale maro *rupte*
Două perechi de galoşi *rupte şi uzate*
Pereche de şoşoni de casă *uzaţi*
Pereche de şoşoni de cauciuc
Pereche de bocanci piele neagră *uzaţi*
Mapă de birou de piele maro
Pereche de ochelari de vedere
Trei rame de ochelari diferite, *rupte*
Pernă *uzată* fără faţă
Seringă medicală de 20 cm
Aparat pentru luat tensiunea *stricat*
Aparat de ascultat medical simplu
Vioară cu toc bună
Aspirator *stricat* fără motor
Un baston şi un ciocan
Faţă de masă ruptă şi un ţişlaiter *rupt*
Pătură gri *ruptă*
Pardisiu de stofă gri *rupt*
Pantalon stofă maro *uzat*
Trusă pentru dezinfectat şi o seringă
Scară mică pentru bibliotecă
Perie de cap
Tavă cu ramă de metal cu un suport *rupt*
Trei ceşti plus una patru farfurioare, patru pahare, una farfurioară mică de sticlă
Bombonieră mică de sticlă
Şase farfurioare diferite
Două linguriţe de metal alb
Două sveşnice din metal
Strachină de ceramică *uzată*
Servietă cu fermoal din piele neagră
Haină albă de doc *uzată*
Un batic bărbătesc şi una cravată *uzate*
Două perii diferite
Ceas de buzunar din metal galben no 13300 în stare de funcţionare
Trei porfeie diferite din piele *uzate*
Bibliotecă mare compusă din cinci corpuri lustruită maro cu cca. 2000 volume. Cărţi diferite legate şi nelegate
Paisprezece tablouri diferite dintre care unele dintre ele *stricate*
Un geamantan de carton presat *uzat*
Plet din cânepă alb *uzat*
Brâu *rupt*
Fular de bumbac *uzat*
Centură de pânză *uzată*
Pereche de jambiere *uzate*
Una casă de locuit situată în Bucureşti

TABĂRA NAŢIONALĂ DE CREAŢIE„PE ARIPILE POEZIEI”,

Piteşti, 18-20 octombrie 2013, ediţia a XI-a

În funcţie de valoarea ridicată a acestei ediţii, se mai pot acorda şi alte premii speciale, oferite de edituri, reviste, cotidiene şi sponsori din Piteşti şi judeţul Argeş.

A) TABĂRA NAŢIONALĂ DE CREAŢIE POETICĂ

Concursul nostru se adresează creatorilor de poezie care nu au depăşit vârsta de 35 de ani, nu sunt membri ai Uniunii Scriitorilor şi nu au volume individuale tipărite. Fiecare concurent va trimite **5 poeme (nu mai mult de 7 pagini)**, purtând fiecare în loc de semnătură un motto care se va regăsi şi pe un plic închis, conţinând datele personale ale autorului: numele, prenumele, vârsta, profesia, adresa, telefonul etc. Lucrările, dactilografiate sau culese la calculator, cu diacritice, în **3 (trei) exemplare**, la 1,5 rânduri, Times New Roman, vor fi trimise, cu menţiunea „Pentru tabăra naţională de creaţie «Pe aripile poeziei»”, **până la data de 13 septembrie 2013 (data poştei)**, pe adresa **Centrului Judeţean pentru Conservarea şi Promovarea Culturii Tradiţionale Argeş, str. Armand Călinescu, nr. 14, Piteşti, judeţul Argeş, cod poştal 110047**, tel./fax: 0248-219080. Creaţiile trimise la concurs nu se înapoiază.

Juriul, alcătuit din specialişti în literatură (poeţi, critici, editori), va acorda următoarele premii: **Marele premiu** al Consiliului Judeţean Argeş – în valoare de 1.000 lei; **Premiul I** al Centrului Judeţean pentru Conservarea şi Promovarea Culturii Tradiţionale Argeş – în valoare de 800 lei; **Premiul II** al Centrului de Cultură „Brătianu” – Ştefăneşti, vila „Florica”– în valoare de 600 lei; **Premiul III** al Bibliotecii Judeţene Argeş „Dinicu Golescu” – Piteşti – în valoare de 500 lei; **Premiul Revistei „Argeş”** (Centrul Cultural Piteşti) – în valoare de 400 lei.

În funcţie de valoarea ridicată a acestei ediţii, se mai pot acorda şi alte premii speciale, oferite de edituri, reviste, cotidiene şi sponsori din Piteşti şi judeţul Argeş. În urma jurizării textelor, vor fi selectaţi şi anunţaţi în timp util (cu 5-7 zile înainte) maximum 30 de participanţi, pentru a participa la tabăra de creaţie de la Piteşti. Numărul lor poate fi mai mic, dacă participarea nu se va ridica la nivelul aşteptărilor din punct calitativ şi cantitativ. Cei desemnaţi vor ajunge la Piteşti vineri, 18 octombrie, când se vor întâlni cu membrii juriului şi vor primi o **temă de creaţie**. *Ei vor avea la dispoziţie 24 de ore pentru a scrie trei poeme. Sâmbătă seara, creaţiile vor fi citite într-o atmosferă de cenaclu, iar juriul va alege cele mai valoroase texte, luând în calcul originalitatea şi respectarea temei.* Festivitatea de finalizare a concursului şi decernarea premiilor vor avea loc în aceeaşi seară, *sâmbătă 19 octombrie*.

Cheltuielile de cazare şi masă vor fi suportate de către organizatori.

B) SECŢIUNEA DE RECITARE A POEZIEI

Concurenţii au libertatea deplină în alegerea repertoriului (lirica românească sau universală), criteriul de evaluare constituindu-l valoarea artistică a prezentării scenice (ţinuta scenică, rostirea, trăirea şi transmiterea sentimentelor). Concurenţii vor propune un repertoriu de **2 poezii**, a căror recitare trebuie să se încadreze în 8-10 minute.

Liceele, cluburile elevilor, casele de cultură, căminele culturale, alte instituţii culturale care consideră că pot atrage un mai mare număr de participanţi pot organiza etape interne, preliminarii, de selecţie. Vor fi acordate **trei premii**, în valoare de 200 lei (premiul I), 150 lei (premiul II) şi 100 lei (premiul III).

C) SECŢIUNEA TEATRU/MONTAJ LITERAR/DRAMATURGIE

Pentru aprecierea adecvată a calităţilor interpretative, această secţiune este împărţită în două ramuri – **MONOLOG** şi **SCENETĂ** – unde vor fi acordate câte trei premii. Este permisă participarea cu **o singură scenetă**, respectiv cu **un singur monolog**.

Concurenţii la cele două secţiuni pot participa cu orice consideră aceştia că le-ar reprezenta optim personalitatea artistică şi le-ar pune mai bine în valoare mijloacele proprii de exprimare scenică. Recomandăm îndreptarea atenţiei către momente şi personaje semnificatice, de mare forţă dramatică. Precum la secţiunea de recitare a poeziei, şi la acesta, alături de evoluţia scenică propriu-zisă, o pondere importantă în evaluarea globală o vor avea opţiunea repertorială, originalitatea şi dificultatea rolului.

De asemenea, se recomandă apelarea la minimum de mijloace teatrale de transpunere scenică (elemente de regie, scenografie, ilustraţie sonoră, proiecţii şi videoproiecţii etc.).

Evoluţia scenică a concurenţilor nu va depăşi 10 minute. ***Înscrierile pentru secţiunile de „Recitare” şi „Teatru/Montaj literar/ Dramaturgie” se primesc până la 5 octombrie 2013, la Centrul Judeţean pentru Conservarea şi Promovarea Culturii Tradiţionale Argeş, str. Armand Călinescu, nr. 14, Piteşti, judeţul Argeş, cod poştal 110047***, tel./fax: 0248-219080.

La secţiunea **Monolog** vor fi acordate trei premii, în valoare de 300, 200, 150 lei. Iar la secţiunea **Scenetă**, vor fi acordate premii în valoare de 500, 400, 300 lei. Juriul îşi rezervă dreptul de a redistribui premiile în funcţie de modul de prezentare a concurenţilor.

NOTĂ: La secţiunile „Recitare”, „Monolog” şi „Scenetă” concurenţii trebuie să se încadreze în intervalul de vârstă 12-20 ani. Concursul se va desfăşura la Teatrul „Al. Davila” Piteşti (studioul „Liviu Ciulei”), **sâmbătă, 19 octombrie, începând cu ora 10.00**.

Organizatori: **CONSILIUL JUDEŢEAN ARGEŞ, CENTRUL JUDEŢEAN PENTRU CONSERVAREA ŞI PROMOVAREA CULTURII TRADIŢIONALE ARGEŞ, BIBLIOTECA JUDEŢEANĂ „DINICU GOLESCU” – PITEŞTI, CENTRUL DE CULTURĂ „BRĂTIANU” – FLORICA – ŞTEFĂNEŞTI, CENTRUL CULTURAL PITEŞTI**

Nicolae Coande

Oglinda și scrisul

Pe mine nu mă părăsește ideea că nicicând, la nici un moment,
pentru nici o clipă, oricât de scurtă,
Dumnezeul-Om nu și-a văzut chipul în oglindă,
n-a căutat să și-l vadă.
Rudolf Kassner, „Nașterea lui Christos”

În vremea noastră desacralizată situată, cu bâjbâiala aproximației care caracterizează finalul unui ciclu, în falia dintre secularism și postsecularismul în care unii gânditori și teologi întrevăd *o nouă formă de iluminare* (Joseph Ratzinger), își face simțită tot mai mult prezența un gând, ca un fior imperceptibil, dar din ce în ce mai vibrant în mințile celor care urmăresc un anumit tip de dialectică paradoxală: religia fără Dumnezeu. Paul Tillich a botezat asta, înainte de a căpăta un nume și o formulă conceptuală, „fuga de Dumnezeu”. Ca și alți teologi sau gânditori religioși care caută și găsesc răul acolo unde îl văd, Tillich aflase: Nietzsche, cu al său *Dumnezeu e mort*, era capul răutăților. Am explicat în altă parte, pe urmele unor gânditori ca Gianni Vattimo sau Richard Rorty, cum trebuie interpretat *edictul* nietzscheean, așa că nu insist. Totuși, Tillich citise în gândirea lui Nietzsche ceva mai mult decât ateii care l-au preluat nediferențiat sau decât iconodulii care nu admit decât figurile Templului: „Friedrich Nietzsche, renumitul ateu și înfocatul dușman al religiei, știa despre ideea puterii de Dumnezeu mai mult decât mulți creștini credincioși.” Trebuie să fii Tillich, însă, ca să-ți dai seama de așa ceva. Nietzsche a apărut ca un întemeietor de critică radicală, însă nu era tocmai singur pe acest teren al distrugerii vechilor concepte și imagini. Nici Heidegger, ne amintim, nu era un fan al sistemelor raționale elaborate de teologi: „idealul metafizic de adevăr privit drept conformitate” se cerea anchetat, deconstruit pentru a se ajunge la o „nouă plauzibilitate” a religiei, a miturilor, printr-o hermeneutică ce deschide o nouă cale a culturii.” (G. Vattimo)

Într-un fragment din ultima sa carte, *Religia fără Dumnezeu*, Ronald Dworkin, care a murit fără să-și vadă volumul editat, face o analiză a mutațiilor care au survenit în lumea noastră secularizată, cu bune exemple din filozofia unor oameni despre care știm că ieșiseră din normă prin viața și activitatea lor. De câte ori vrem să oferim exemple concrete, întotdeauna facem apel la ce au spus oamenii mari despre lucrurile mari, căci puterea exemplului, în ciuda faptului că poate fi respins, fixează atenția într-un mod pe care oamenii obișnuiți nu și-l pot permite – sau îl refuză ca irelevant: „Religia, ar trebui spus, nu înseamnă neapărat o credință în Dumnezeu. Dar atunci, dacă cineva poate fi religios fără a crede într-un dumnezeu, ce înseamnă să fii religios? Care este diferența între o atitudine religioasă față de lume și una nereligioasă? E greu de răspuns, pentru că «religia» este un concept interpretativ.” (http://www.nybooks.com/articles/archives/2013/apr/04/religion-without-god/?pagination=false). Pe acest principiu, al interpretării totului, vine Vattimo cu formula *Iisus este el însuși un interpret al textelor sacre*, pe care le supune însă unui examen critic necruțător. A plătit cu viața pentru asta – ceea ce nu se poate spune despre niciunul dintre hermeneuții secolelelor ulterioare. Vorba lui Réne Girard, comentând crezul lui Vattimo (exprimat, pe scurt, în formula *slăbirii* lui Dumnezeu, acea *kenosis* divină): „Nu doar interpretări; există și faptele.” Dworkin, a cărui capacitate de mediere nu încetează să ne surprindă, aduce în fața noastră numele lui Einstein, un, considerat, ateu de geniu, intens contestat de credincioși, tocmai pentru că era atât de faimos, însă propunând un punct de vedere cu care este greu să nu fii de acord: „A ști că ceea ce este impenetrabil pentru noi există, manifestându-se precum cea mai înaltă înțelepciune și cea mai radiantă frumusețe pe care facultățile noastre greoaie le pot înțelege doar în cele mai primitive forme ale lor – această cunoaștere, acest sentiment este în centrul adevăratei religiozități. În acest sens, și doar în acest sens, aparțin rândurilor de oameni religioși cu devoțiune.”

Richard Dawkins, demolatorul de profesie al lui Dumnezeu („Himera credinței în Dumnezeu”, Ed. Curtea Veche, 2010), credea însă că limbajul lui Einstein este „distructiv de înșelător” deoarece claritatea pretinde o distincție precisă între o credință care postulează că universul este guvernat de legi fizice fundamentale, la care Dawkins credea că Einstein se referă, și o credință că este guvernat de ceva „supranatural”, pe care Dawkins crede că termenul „religie” îl sugerează. Dworkin, din care am preluat interpretarea de mai sus, concluzionează: „Era credința lui Einstein că o valoare transcedentală și obiectivă permează universul, valoare care nu este nici fenomen natural, nici reacție subiectivă la fenomene naturale.”

Această valoare transcendentală, însă, este cumva Dumnezeul oștirilor din Vechiul Testament sau Dumnezeul-Om care a vorbit cândva oamenilor simpli în parabole ce ni se potrivesc și astăzi? Pentru omul de știință John Polkinghorne religiozitatea cosmică a lui Einstein este insuficientă, deși credința creștină poate fi explicată, mai ales, în contextul științei moderne. Polkinghorne își motivează credința, dincolo de perspectivele austere ale fizicii fundamentale, printr-un reînnoit apel la „evenimente și persoane particulare despre care se crede că sunt capabile să ofere elemente revelatoare cu o semnificație unică și irepetabilă.” Lumea de azi, tot mai departe de rostul și înțelesul celei vechi, e în căutarea propriilor sensuri, altele decât cele antice, iar singură legea gravitației terestre nu ne poate ajuta să ne cunoaștem mai bine. Polkinghorne explică, în termenii unui savant care crede, că „tocmai această specificitate a acțiunii și comunicării divine face ca limbajul personal care folosește cuvântul «Tatăl» să fie mai potrivit în cadrul discursului creștin decât limbajul impersonal despre o «Forță», care ar implica un mod neschimbător de exprimare divină, fără nici o legătură cu particularitățile ce țin de persoane și situații, asemenea legii invariabile a gravitației.” (*Credința motivată*, în „Teologia în contextul științei”, Ed. Curtea Veche, 2010). Încă tresărim și în prezent la portretul făcut Domnului în Vechiul Testament, unul aspru, desigur, de vreme ce aproba jertfele, inclusiv umane. Însă Dumnezeu este consecvent – și așa se face că, în Palestina epocii lui Irod cel Mare, își trimite pe pământ Fiul: nu pentru a domni în numele lui, ci pentru a se sacrifica în numele iubirii și al răscumpărării păcatelor neamului omenesc (*O, neam necredincios și îndărătnic, până când voi fi cu voi? Până când vă voi suferi pe voi?*(Matei, XVII, 17).

Rudolf Kassner a scris cândva un formidabil eseu, „Nașterea lui Iisus Christos” (vol. „Zeul și Himera”, Ed. Humanitas, 2005), în care a reflectat la acest mister al Întrupării lui Iisus Hristos, la natura sa divino-umană care ne dă, nouă celor care iubim unidimensionalitatea noastră precară, atâtea bătăi de cap. Cum poate fi cineva „așa ceva”, se întreabă Kassner deopotrivă cu epocile care și-au frământat mintea pentru a înțelege cum era posibil ca Iisus să fie Om și în același timp Persoana în Dumnezeul-Om? Filozoful austriac a raportat Masca, adică ceea ce poartă omul tuturor ritualurilor, la ceea ce este Chipul, adică Puritatea absolută, precum și drumul parcurs între cele două ipostaze, până la Întruparea lui Iisus, văzută ca anihilare a Numărului, adică a seriei de pasiuni care fac viața unui om, însă fără consecința ultimă pe care o semnifică suferința pentru păcatele celorlalți. Kassner salvează acea *imago* falsă pe care ne-am făcut-o față de Dumnezeu printr-un gând exprimat cu finețea unui dar pe care-l primim tocmai când credeam (că merităm) mai puțin: „Remarcabil în cel mai înalt grad pare însă să fie faptul că iubirea este *rostită* ca poruncă sau, cum spune Pascal, ca ordine a Ființării” – unde Dumnezeul-Om are „ființarea (drept unică posesiune) în perspectiva Libertății, această Idee a Ideilor, matrice a tuturor Ideilor.” Ajunși aici, în acest punct de răscruce al bietei giruete umane, ne cuprinde gândul nimicniciei: suntem incapabili să gustăm această Libertate, necum s-o practicăm, lipsiți de anvergura unei asemenea apartenențe care duce la sacrificiu, de la sacrificiu pornind. Fiindcă Iisus Hristos ne trage după El într-o aventură înfricoșătoare în care iubirea este văzută ca poruncă, iar libertatea ca graniță imposibil de atins. El nu s-a sacrificat pentru noi pentru ca noi să fim liberi în starea actuală a existenței, ci pentru a realiza ceea ce a fost spus: suntem făcuți după Chipul și Asemănarea sa, care „au față de mască avansul veșniciei.” Nu ne-a eliberat de suferință, ci ne-a învățat că fără suferință nu putem realiza ceva durabil. Suntem chemați să fim aidoma lui Hristos, să devenim asemenea lui Dumnezeu, ne spune C.S. Lewis („Problema durerii”, Ed. Humanitas, 2007), pentru că Dumnezeu ne cere să participăm, să reflectăm viața divină, nu doar să ne supunem unei porunci venită, ca meteoritul, din cer. Poate părea constrângător ceea ce afirmă C.S. Lewis („Dumnezeu vrea, fie că ne place sau nu, să ne ofere ceea ce ne e de trebuință... ”), mai ales că am fost deja învățați că Dumnezeu-Om, Persoana în care sunt reunite existența și libertatea, nu mai spune, ca-n trecut, *sunt cel ce sunt*, iar liberul arbitru e un „drept câștigat”. Hristos, cel care pe Golgota este „Persoana ajunsă în restriște în fața Libertății” (Kassner), modelul nostru pentru acum-ul care este mai plin decât orice trecut, este Chipul prin care Puritatea intră în lume. Ea nu are nevoie să se oglindească undeva, ci doar în ipostasul uman, în figurile celor mulți, chemați prin porunca iubirii, de care vorbea Pascal în „Cugetări”, la o *ordine a Ființării*. Știm cu toții cuvintele Apostolului Pavel (*Căci vedem acum ca prin oglindă, în ghicitură, iar atunci, față către față; acum cunosc în parte, dar atunci voi cunoaște pe deplin, precum am fost cunoscut și eu*), dar înțelesul lor poate fi cuprins inclusiv prin intuiția lui Kassner, prin această poziționare a lui Iisus față de *speculum in enigmate*. Omul măștii își vede faciesul reflectat în oglinda lumii, Dumnezeul-Om are împărăția interioară drept reflexie totală a Chipului care ne privește de pe cruce.

Russel spusese cândva că în lumea lui Einstein, lumina dă ocol întregului univers, și anume într-un răstimp apreciat la aproximativ o mie de miliarde de ani. Nouă ar trebui să ne ia mai puțin atunci când ne privim în oglindă, inclusiv în cea a scrisului, pentru a putea da contur Persoanei. O persoană – Vladimir Lossky o spune – „nu este parte a unui tot, ea conține în ea totul.” În fond, universul nostru este „Împărăția Cerului în voi înșivă”, iar învățătura oferită de Întrupare, de acel mister al ființei create cere ca transfigurarea universului să fie inclusiv act al ființei umane, după spusele admirabile ale lui Olivier Clément: „Luminată prin Hristos, lumea rămâne înțepenită prin opacitatea ei din cauza opacității oamenilor (*altfel nu ar cerși imaginea lor în oglindă*, n.m. N.C.). Starea Cosmosului cere nu numai ca Dumnezeu să se facă om, dar și ca omul să se facă Dumnezeu.” (*Misterul ființei create*, în „Hristos. Pământul celor vii”, Ed. Curtea Veche, 2010).

Sună ca o grozăvie pentru ochii și urechile noastre, dar cine poate spune că a încercat și a fost respins?

Lumea de azi, tot mai departe de rostul și înțelesul celei vechi, e în căutarea propriilor sensuri, altele decât cele antice, iar singură legea gravitației terestre nu ne poate ajuta să ne cunoaștem mai bine.

Inedit

Marin Preda, elev la Şcoala Normală din Buzău

În legătură cu biografia lui Marin Preda sunt încă multe lucruri de aflat. Aşa, bunăoară, este faptul că, pentru aproape o lună de zile, a fost elev la Şcoala Normală din Alexandria, cum, de altfel, pentru câteva zile, a fost elev la Şcoala Normală din Buzău, ulterior ajungând elev la Şcoala Normală din Bucureşti. Nu cunoaştem împrejurările prin care Marin Preda a ajuns la Buzău, după desfiinţarea Şcolii Normale din Cristur-Odorhei, dar motivul pare să fi fost căutarea unei şcoli unde taxele să fi fost mai mici, şi asta în pofida faptului că, după cum precizează în *Viaţa ca o pradă*, fusese înscris la Şcoala Normală din Bucureşti: *„Primisem o hârtie în care eram anunţat că sînt înscris în Bucureşti...”* (Marin Preda, „Viaţa ca o pradă”, Buc., Ed. Albatros, 1977, p. 49).

Marin Preda
în prima tinereţe

Dacă, însă, pentru perioada alexăndreană avem o mărturie indirectă, ce ne-a fost relatată de către o nepoată din Siliştea Gumeşti, profesoara de literatură Dana Tudor, informaţie pe care am inclus-o deja în biografia scriitorului din volumul nostru „Marin Preda. Repere biobibliografice” (Buc., Ed. RCR Editorial, 2012, p. 15), despre perioada buzoiană informaţia a rămas până în momentul de faţă necunoscută. Publicăm acum o evocare inedită, care face lumină asupra acestui episod din biografia predistă. Evocarea, aparţinând profesorului Ion Costin din Baia Mare şi datând din anul 1995, am descoperit-o recent într-un dosar al Fundaţiei „Marin Preda” din Alexandria (fundaţie care, din păcate, n-a activat deloc).

Cu ocazia ediţiei din anul 1995 a Festivalului Naţional de Literatură „Marin Preda”, profesorul Ion Costin, din Baia Mare (str. Gării, nr. 3, ap. 20), pensionar la acea vreme, dar fost profesor de matematică-fizică la Râmnicu Sărat, de unde îi era şi obârşia, trimite pe adresa fundaţiei sus-menţionate, „fără pretenţia participării la concurs”, evocarea ***Amintiri despre Marin Preda***, dorind doar - după cum precizează în scrisoarea însoţitoare (datată: 24.V/995) - să arate că *„despre M[arin] Preda se mai pot scrie multe lucruri frumoase care să-i întregească adevăratul portret de om şi literat”*.

Evocarea profesorului Ion Costin clarifică două chestiuni legate de biografia lui Marin Preda, respectiv: prima - cu privire la episodul trecerii acestuia prin Buzău, ca elev al Şcolii Normale „Spiru Haret”, în primele zile ale lui octombrie 1940; iar a doua - cu privire la începuturile prieteniei cu Ion Caraion, pe atunci elev la Liceul „B.P. Hasdeu”.

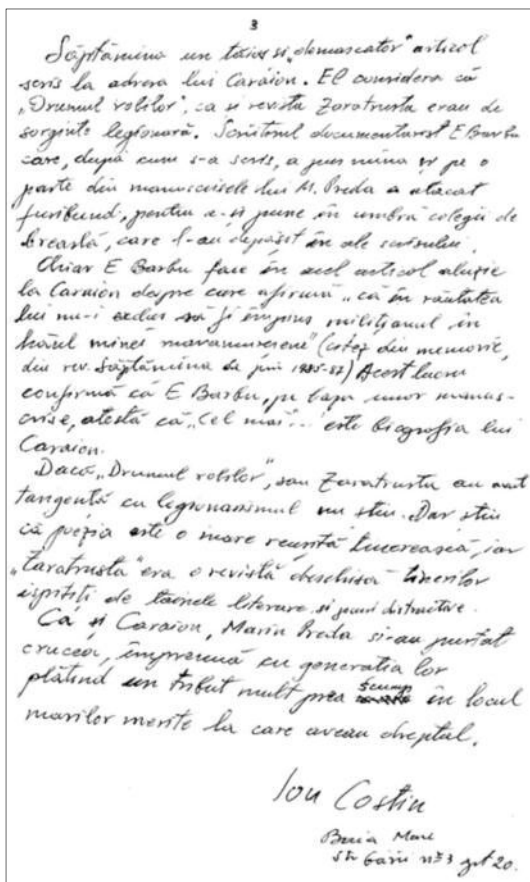
În evocarea sa, profesorul Ion Costin insistă mai puţin asupra celor 5-6 zile cât Marin Preda a rămas ca „normalist” la Buzău, perceput ca *„un tânăr de un voluntarism tineresc remarcabil, cu o ironie discretă, monden şi cu aliură de fotbalist”* - a şi participat, de altfel, la *„campionatul şcolar de fotbal între clase”* în echipa care *„a câştigat campionatul din acel an şi trofeul, o păpuşă de marmură”*, participaţia sa, de 2 lei, la cumpărarea trofeului fiind pusă - întrucât el nu-i avea - de către ceilalţi colegi de clasă.

Profesorul Ion Costin insistă ceva mai mult asupra celuilalt aspect: *„Mai important pentru Marin Preda a rămas faptul că în acest scurt timp l-a cunoscut pe elevul de la «B.P. Hasdeu» din Buzău, Diaconescu Stelian - viitorul Ion Caraion, întâlnindu-se după război pe «frontul literar.*”. Prietenia celor doi a început, se pare, tot pe terenul de fotbal al şcolii normale. Trimiterea la pasajul din romanul lui Marin Preda, *Cel mai iubit dintre pământeni*, care *„«trasează» biografia lui Caraion, cu referire la jocul celui «ce se împiedica de propriul lui...»*”, este alăturată de probabilitatea ca, în discuţiile dintre cei doi elevi să fi fost evocată şi poezia „Drumul robilor”, publicată de Ion Caraion în revista „Zaratrusta”, pe care o scotea la Buzău împreună cu Alexandru Lungu, poezie la care se referă Eugen Barbu, pe un ton vehement şi demascator, în revista „Săptămâna” (29 ianuarie 1982).

Acest pasaj din evocarea profesorului Ion Costin rămâne totuşi o probabilitate, însă, începutul prieteniei lui Marin Preda cu Ion Caraion pare să rămână o certitudine, căci reîntâlnirea celor doi, *„pe «frontul» literar”*, după război, este susţinută de fapte (deşi aceştia se revăzuseră în Bucureşti, în alte două împrejurări, în 1941, când Marin Preda frecventa cercul de la „Albatros”, şi în 1942, când acesta era corector la ziarul „Timpul”, niciunul dintre ei nu le evocă mai târziu). Menţionăm aici doar două episoade. Primul datează din anul 1945, când şi locuiesc o vreme împreună (*„Locuisem împreună, prin ‘45, mai multe luni, într-o frumoasă cameră de pe Aleea Suter*” - „Viaţa ca o pradă”, p. 73), răstimp în care Ion Caraion îi solicită lui Marin Preda o nuvelă pe care o va publica în revista „Tinereţea” - este vorba despre nuvela *Plecarea* („Tinereţea”, I, 11, 16 sept. 1945, p. 2), despre care va pretinde totuşi că ar fi fost plagiată după un autor maghiar, tradus înainte de 1914, ulterior, în aceeaşi revistă publicându-i încă o nuvelă, *Doctorul* („Tinereţea”, I, 16, 21 oct. 1945, p. 2), care era o variantă a schiţei *Nu spuneţi adevărul*, cu care debutase prozatorul („Tinereţea”, VIII, 1-2, 20 ian. 1942, p. 2). Cel de-al doilea este legat de publicarea volumului de debut al lui Marin Preda, *Întâlnirea din pământuri*, la Editura „Cartea Românească”, în 1948, unde Ion Caraion era consilier editorial, calitate în care - pretinde el - alesese şi titlul volumului şi întocmise un referat pozitiv (Mihai Pelin, „«Artur». Dosarul Ion Caraion”, Buc., Ed. Publiferom, 2001, p. 72 - „Nota” lui Ion Caraion către Securitate, înregistrată la nr. 307/2/20 ianuarie 1966). Marin Preda evocă reîntâlnirea, de *„prin aprilie sau martie ‘48, în birourile editurii «Cartea Românească»*”, puţin altfel: *„Caraion m-a întâmpinat cu vădită supriză, că iată, ne vedem din nou şi în ce situaţie fericită pentru mine... «De ce?» «Ei, de ce, a râs neîncrezător de mirarea mea, şi brusc: păi n-ai dat un volum aici? Şi aproape că a ţipat: va apărea!»*” („Viaţa ca o pradă”, p. 73). Că Ion Caraion s-a dovedit a fi, până la urmă, şi un delator în legătură cu Marin Preda, aceasta este o altă problemă.

STAN V. CRISTEA

Amintiri despre Marin Preda

3

Săptămâna un tăios şi „demascator" articol scris la adresa lui Caraion. El considera că „Drumul robilor", ca şi revista Zaratrusta erau de sorginte legionară. Scriitorul documentarist E Barbu care, după cum s-a scris, a pus mâna şi pe o parte din manuscrisele lui M. Preda a atacat furibund, pentru a-şi pune în umbră colegii de breaslă, care l-au depăşit în ale scrisului.

Chiar E Barbu face în acel articol aluzie la Caraion despre care afirmă „că în răutatea lui nu-i exclus să fi împins miliţianul în hăul minei maramureşene" (citez din memorie, din rev. Săptămâna de prin 1985-87) Acest lucru confirmă că E Barbu, pe baza unor manuscrise, atestă că „Cel mai..." este biografia lui Caraion.

Dacă „Drumul robilor", sau Zaratrusta au avut tangenţă cu legionarismul nu ştiu. Dar ştiu că poezia este o mare reuşită tinerească, iar „Zaratrusta" era o revistă deschisă tinerilor ispitiţi de tainele literare şi jocuri distractive.

Ca şi Caraion, Marin Preda şi-au purtat crucea, împreună cu generaţia lor plătind un tribut mult prea scump în locul marilor merite la care aveau dreptul.

Ion Costin

Baia Mare
str Gării nr 3 ap 20.

Fatidicul an 1940, care a adus cu el sfârtecarea bestială a trupului României Mari prin smulgerea Basarabiei şi Bucovinei de către comunismul bolşevic şi a Transilvaniei de nord de către hortismul maghiar, cu blagoslovirea tacit-complicitară a democraţiei occidentale şi sub privirile paşnice ale subversiunii internaţionale, a făcut ca şi tânărul şi viitorul mare scriitor Marin Preda să peregrineze la vârsta de 17-18 ani în căutarea unei alte Şcoli Normale.

Anul şcolar 1940-1941 s-a deschis mai târziu ca de obicei, la 1 oct[ombrie], din cauza freamătului tineretului studios care manifesta continuu, inclusiv după instaurarea dictaturii şi decretarea statului naţional-legionar.

Plecat, probabil de la o Şc[oală] Normală din Transilvania, împreună cu mulţi alţi elevi, fie din Ardeal, fie ca „regăţeni” ce-şi făceau studiile acolo, sau din varii motive, Marin Preda a poposit la început de oct[ombrie] 1940 la Şc[oala] Normală din Buzău. Primit de mulţi dintre noi cu bonomie, pentru faptul că era un tânăr de un voluntarism tineresc remarcabil, cu o ironie discretă, monden şi cu aliură de fotbalist, l-am şi „decretat” viitor coleg. Dar n-a fost să fie. După 5-6 zile i s-a spus că s-au primit 8-9 elevi „refugiaţi” din regiunile cotropite cu forţa şi nu mai sunt locuri. Totuşi, în cele câteva zile am trăit momente plăcute împreună.

La fiecare început de nou an şcolar se organiza campionatul şcolar de fotbal între clase, pentru desemnarea campioanei pentru anul în curs. Cum M[arin] Preda ne-a spus că joacă fotbal şi cum clasa noastră - a şasea (a zecea după forma de astăzi) aspira la titlu, a fost înscris în echipă. Organizator era şeful internatului, premiantul clasei a VIII-a (a XII-a). Acestuia i-a fost înmânată formaţia împreună cu 22 lei, participaţia la cumpărarea trofeului. Pentru M[arin] Preda am pus noi 2 lei. Echipa clasei noastre a câştigat campionatul din acel an şi trofeul, o păpuşă de marmură.

Mai important pentru Marin Preda a fost faptul că în acest scurt timp l-a cunoscut pe elevul de la Liceul „B.P. Hasdeu” din Buzău, Diaconescu Stelian - viitorul Ion Caraion, întâlnindu-se după război pe „frontul” literar. În acel timp, elevul Diaconescu făcea „comerţ” cu manuale şcolare „vechi”, dar valabile, la care se câştiga 1-3 lei. El locuia în aproierea Şcolii Normale şi venea adesea de juca fotbal pe terenul şcolii. Şi se pare că se împrietenise cu M[arin] Preda.

Citind pasajul din „Cel mai iubit dintre pământeni”, care „trasează” biografia lui [Ion] Caraion, cu referire la jocul celui „ce se împiedica de propriul lui...”, mi-am dat seama că este într-adevăr vorba de biografia lui. Şi voi argumenta.

În această perioadă este probabil ca Diaconescu (Caraion) să-i fi arătat lui M[arin] Preda, sau să-i fi spus, că a publicat în revista buzoiană „Zaratrusta”, poezia „Drumul robilor”. Acest fapt e confirmat chiar şi de E[ugen] Barbu, care, după plecarea lui [Ion] Caraion şi după moartea lui M[arin] Preda, a publicat în revista sa „Săptămâna” un tăios şi „demascator” articol scris la adresa lui [Ion] Caraion. El considera că [poezia] „Drumul robilor”, ca şi revista „Zaratrusta” erau de sorginte legionară. Scriitorul documentarist E[ugen] Barbu, care, după cum s-a scris, a pus mâna şi pe o parte din manuscrisele lui M[arin] Preda, a atacat furibund, pentru a-şi pune în umbră colegii de breaslă care l-au depăşit în ale scrisului.

Chiar E[ugen] Barbu face în acel articol aluzie la [Ion] Caraion despre care afirmă că „în răutatea lui nu-i exclus să fi împins miliţianul în hăul minei maramureşene” (citez din memorie, din revista „Săptămâna” de prin 1985-1987). Acest lucru confirmă că E[ugen] Barbu, pe baza unor manuscrise, atestă că „Cel mai iubit dintre pământeni” este biografia lui [Ion] Caraion.

Dacă „Drumul robilor” sau „Zaratrusta” au avut tangenţă cu legionarismul nu ştiu. Dar ştiu că poezia este o mare reuşită tinerească, iar „Zaratrusta” era o revistă deschisă tinerilor ispitiţi de tainele literare şi jocuri distractive.

Ca şi [Ion] Caraion, Marin Preda şi-a purtat crucea, împreună cu generaţia lor, plătind un tribut mult prea scump în locul marilor merite la care aveau dreptul.

ION COSTIN

studii

Petruţ Pârvescu

addenda la câmpia cu numere

„…am ajuns într-un loc unde lumina e mută ”
(Dante)

1. a doua zi şi aproape nu mai recunoşti nimic

de şapte ori a stat soarele-n loc acolo deasupra
seminţelor creierul meu o sărbătoare de patimi

rând pe rând ajungeam până la ghidon
trosnea pielea moale
subţire întoarsă pe trupul ei tânăr gelatinos râuri de sudoare mestecau cilindri
între picioare nervos
scăpam din labă pedala dar nu mă lăsam

înaintam cu râvnă aproape curios
era însă uliţa strâmtă şi prea adânci malurile ei albe rotunde
cel puţin aşa mi se păreau mie când eram deasupra
călare pe situaţie
acolo se sfârşea abrupt totul

desigur gândeam
se întâmplă ceva despre care
eu nu ştiam pe atunci mai nimic bănuiam aşa vag absolut
din născare
mă ridicam ruşinat în genunchi în picioare
prindeam coarnele ei mari nichelate răsucite
ce pe-un ham şi i z b e a m

firişoare roşii ciripind alergau voioase prin venele moi
întreaga pădure
venea în galop peste noi
muşchii solizi căutau frenetic teaca umbroasă
roata ei toată dinţată spiţele lanţul gâfâiau rotindu-se-n gol

(d o a m n e
pe lunca vezii la deal
ce sărbătoare
în amiaza meşteşugului
cum scobeau lingurarii în trupul ei alb tânăr
cu dălţiţe şi cosoare de os
propriul lor chip)

trosc
auzeam târziu până la rădăcina fântânii până către poale
cum cădeau bilele mici şi rotunde direct în ţărână

cercuri în valuri tremura aerul tare gustos
a naibii situaţie încurcată păgână

împinge băăă
strigau flăcăii de pe marginea şanţului
împinge băăă cu sete şi o să m e a r g ă

cădeam invers
într-un gol enorm măreţ şi împreună
cu mine roata cilindru bilele
lanţul gros de abanos murdar de vaselină
şi ea peste mine
călare

printre spiţele moi uleioase mergând înapoi se
vedea cerul negru ca smoala şi stele lui verzi mici s t r ă l u c i t o a r e

2. arătarea în coama dealului s-a lăţit

mărturisirea voastră controlează memoria noastră
mereu aproximativă
mereu fără contur fără orizont
şiruri nesfârşite ale suferinţei care ascunde peisajul domestic
aici undeva pe fundul cenuşiu al mării albe
în această pauză neterminată
între un v i s şi a l t u l
e somnul
tuturor

veneau
aşa spre seară când se amurgea când nu se desluşeau bine lucrurile între ele cam o duzină acolo o ceată amestecată de ţărani de-ai noştri de prin alte sate şi nişte domni de la raion toţi cu bâte cu pari de porumb şi trei ţigani lăutari vestiţi de la gura boului cu două viori si-un ţambal pus pe burtă oprea tractorul gâfâind o namilă de maşină hârbuită cu remorcă de lemn cu roate mari ne uitam noi ca la urs cum ieşea fumul gros pe un coş lung şi îngust coborau cu toţii şi intrau ghiotura în ograda câte unui vecin de pe la noi din sat de toată lumea cu purcel cu căţele se strângea acolo să vadă până la capăt comedia unii cu haine negre de piele pantofi negrii de lac şi cu o geantă mare de porc jupuit în mână şi câţiva ţărani mai aleşi cu pari şi măciuci lustruite intrau direct în casă la om se aprindea lampa de petrol se trăgea grăbită perdeaua şi nu prea se auzea ce discutau ei acolo înăuntru lucruri importante pesemne gândeam în schimb în curte se încingea neică o horă bătută în toată puterea cuvântului şi jucau cu toţii chiuind de bucurie şi de năduf de săreau opincile din picioare iar arcuşurile ţiganilor parcă luaseră foc noi ne uitam prelung furaţi de dănţuială dar nu ştiu doamne de ce anume ne trăgea ochiul pieziş din când în când la fereastra omului cu pricina se mai stinge lampa vedeam bine asta că doar nu eram chiori se mai aprindea lampa şi asta vedeam era lumina când prea albă când prea neagră era lume multă nu puteai să-ţi dai seama după o vreme ieşea gheorghe a lu' dovleacă şi muierea sa ilinca adusă de spate afară din casă acolo pe prispă nehotărâţi parcă apoi îmbrânciţi cu blândeţe în bătătură gheorghe nu prea se putea ţine singur pe picioare asta se vedea bine se mai înnoptase un pic dar tot se vedea pe faţa lui între ochi şi buză o cărare de sânge proaspăt neştearsă aşa cum era îl ţineau de aproape doi inşi mai cu grijă şi intrau apoi cu toţii în joc eram mic abia ajungeam până la mijlocul gardului mă beleam înghesuit acolo printre uluci în curtea omului să văd ce se întâmplă prea multe nu înţelegeam eu era o curată harababură şi hărmălaie o ploscă de cireş negru plină cu ţuică de poame puturoasă trecea ca un steag fluturând din mână în mână pe când hora se rotea se rotea se învârtea drăcească mai mai….să………….urce…la….ceruri…………

A S E M N A T !….am auzit atunci lângă mine o vorbă groasă tărăgănată…pe care nu am uitat-o nici acum……şi vedeam cu uimire şi teamă cum se rărea de paşi uliţa noastră sub luna……………....borţoasă

acolo
desigur
sub reflectoare galbene umbroase libidinoase chiar
se-mbrăţişează cretină şi idioată toată gloria acestei lumi de prăsilă
toate marile victorii în avans promise tuturora dar
aici lângă firul de iarbă crestat pe buric
în ghioc pe brazdă
lângă copacul din vis
TU pe cine îmbrăţişezi în nopţile în care rămâi singur
la marginea picioarele tale suferind ca un proscris limita acestei transcendenţe

3. rapoartele luminii i-au găsit vinovaţi pe orbi

nimeni
nu mai respectă aritmetica morţii
şi doar era atât de simplu
dinspre geometrie bate într-o adiere vântul seminţelor
în seara pergamentelor aşteptându-ne fiinţa aproapelui recitim tablele

stau
neputincios în ograda veacurilor
v ă d
şi a u d prin perete
la sfârşit de săptămână ca la sfârşit de mileniu
preotul îşi caută nedumerit ochelarii printre mucuri de lumânări
miros de tămâie şi ceasloave fălcoase
pentru slujba de d u m i n i c ă

TREC
cohorte nesfârşite de poheţi şi pohetese către academia
re-Gală pe generaţii pe clanuri pe găşti haite cincinale
cu biciclete cu trotinete cu aeroplane
pe jos
şi pe sus
pe deasupra
şi pe dedesubt
pe unde s-a puTUT şi nu s-a PUtut
hăi hăi hă lă şa

AUD
ecouri dadaiste interferenţe futuriste repere programatice
sutiene ace brice şi alte desuuri pohezia contra
poheziei integralism şi suprarealism în vecinătatea avangardei
literatura manifestelor iar în loc de concluzii
grăitori neaoşi de limbă modernă postmodernişti textualişti autişti
cu trompetiste alese guriste şi toboşari de gală
cu steaguri chiar
cu lozinci mititele scrise direct acolo pe piele
la intrare să se v a d ă bine
(„CÎND VOM IZBI CU BARDA A DOUA OARĂ!")

VĂD
chelii savante bărbi matusalemice
mustăţi cravate noduri mirosuri fine
aduse direct de la paris şi alte capitale guralive
ţâţă de mâţă şi ţâţă de silicon în fustiţe şi huse latifundiare
doamne
domniţe domnişoare domnişori şi chir domniTORI
partide guverne literare
din generaţie în generaţie
din tată în mamă fiu şi surioară
m ă i d r a g ă n e i c u ş o r u l e

talent ales şi glorie măreaţă producători de sens pe fiecare cartier uliţă stradă
doar porumbul rămâne în fiecare toamnă necules

veta
de când se ştia era curva satului chiloţii ei vişinii mari uriaşi cu franjuri aurii şi mânecuţe se prăjeau zile-ntregi pe culmea borţoasă în bătătură copii fiind ne întorceam fără grabă de la şcoală treceam ziua în amiaza mare prin faţa casei şi neavând ce face se vedea bine treaba ne lăsam uitaţi printre ostreţe direct de acolo din drum în curtea femeii glumind şi râzând făceam haz de necaz şi ziceam aşa mai mult între noi că iar a lipsit veta de la şcoală şi arătam cu degetul în ogradă chiloţii cu pricina întinşi la uscat auziserăm noi undeva vorba asta şi tare ne mai amuzam veta de fel era demult muiere coaptă la trup şi fără carte multă rămasă nemăritată încă tânără zdravănă însă cam durdulie cu sânii grei lăsaţi în brazde mănoase peste bord şi fundul lat cât târna cu cracii groşi noduroşi crescuţi direct din gât şi plini de varice făcea cu toate acestea deliciul flăcăilor neduşi de multe ori la biserică şi a bărbaţilor uitaţi prea mult în faţa paharelor goale în rest veta ca orice muiere singură făcea noaptea mare şi lampa mică muncea din greu se ruga mergea la nunţi horă şi parastase dar femeile cum sânt ele rele de gură şi cârpănoase din curvă n-au scos-o

înspre păduri
fiinţa noastră plăpândă fuge adeseori inima
noastră toată în sărbătoare dinspre păduri bate sufletul
acesta nemărginit sub înaltele ceruri
o mână de humă cu ochi şi gură
creşte pe umbră adumbrind acest ţărm călător
val peste val corabie firavă fără pânze
care la rându-i adumbreşte alt trup mult mai fără
de ramuri mult mai fără de frunze mult mai fără de păsări

dinspre păduri fiinţa noastră plăpândă fuge adeseori
în bătaia celor trei vânturi celor trei timpuri aproximative
unul în răsărit mult prea trist
mult prea aproape
unul în amiază şovăitor mult prea departe
unul în amurg mult prea frumos mult
prea duios mult prea fără de moarte

(fragment)

nimeni

nu mai respectă aritmetica morţii

şi doar era atât de simplu

dinspre geometrie bate într-o adiere vântul seminţelor

în seara pergamentelor aşteptându-ne fiinţa aproapelui recitim tablele

poesis

Viorel Nica

Cu riscul de a merge numai în linie dreaptă

Ca şi celelalte cărţi scrise de laboriosul John Steinbeck, ***Nehotărâţii sorţi ai bătăliei*** (roman apărut în 1936 sub titlul *In Dubious Battle,* tradus în limba română de Ioana Oprica, publicat de *Polirom* în 2012) se remarcă prin viziunea-i sumbră, prin cronotopul limitat, prin ethosul crispat, prin tonalitatea încleştat-realistă (de natură să pună în valoare intensitatea revoltei la care sărmanii culegători recurg spre a protesta împotriva nedreptăţii sociale, spre a-şi păstra demnitatea şi încrederea într-o formă de viaţă generoasă).

Din momentul în care se simte „mort", „anesteziat", inutil, tânărul şi inexperimentatul Jim Nolan îşi fixează ţelul de a renaşte, de a se face de folos celorlalţi. Din acest motiv se înscrie în partidul clasei muncitoare. Chit că o duce rău, e convins că „mai devreme sau mai târziu o să răzbată şi-o să-şi sape calea în afara sistemului pe care-l ura" din cauza inechităţii şi exploatării sale. Călăuzit de inteligentul, simpaticul, volubilul Mac, se angajează în lupta sindicală, luând apărarea muncitorilor pauperizaţi de patronii lacomi, cunoaşte tot felul de oameni aflaţi într-o situaţie deplorabilă, descoperă puterea solidarităţii organice, se deprinde să acţioneze la momentul potrivit, să se folosească de orice oportunitate spre a-şi atinge ţelul, se implică profund în apărarea drepturilor muncitoreşti, în susţinerea „cauzei" acestora, trăieşte alături de cei pe care-i stimează enorm.

Mergând la culesul de mere, are ocazia să vadă cum sunt călcaţi în picioare inşii de rând, cât de lipsiţi de speranţă sunt cei mai păţiţi dintre ei, ia act de nemulţumirea, de iritarea celor ce li se reduce drastic plata, ia parte la pregătirea nemulţumiţilor, iritaţilor pentru declanşarea grevei, se îngrijorează profund atunci când îşi dă seama că greva ar putea să eşueze din pricina lipsei de unitate, rezistă oricărei tentative de corupere (din partea celor ce-i slujesc, cu neistovită obedienţă, pe proprietarii livezilor), asistă la dramatica înfruntare dintre liderii sindicali şi trimişii proprietarilor, învaţă să opereze prudent, discret, să nu-şi pună în primejdie tovarăşii, îşi înmulţeşte cunoştinţele şi prietenii, îşi sporeşte simţitor experienţa de viaţă, se maturizează, se iniţiază în tainele existenţei viu disputate, nu pierde nici un prilej de a participa la modificarea stării de fapt.

Dornic să se afirme, să intre în acţiune (alături de Mac, London, Dakin, Joy, Sam, etc.) intrepridul, neobositul, disponibilul Jim Nolan – personajul principal al cărţii menţionate – se face prezent peste tot, se străduieşte să se sincronizeze cu ceilalţi, descoperă specificul vieţii de la ţară, îşi dă silinţa să privească „lucrurile în ansamblul lor" (ca înţeleptul doctor Doc care-i ajută pe grevişti să facă faţă dificilei situaţii în care se află), cercetează cu aviditate mulţimea revoltată (percepută într-o modalitate ambivalentă), sesizează că sunt oameni ce se pot stăpâni, dar există şi oameni care nu pot să se stăpânească, e martorul teribilului duel ideologic dintre „ideile bombastice" şi cele practice, acţionează, şi totodată, reflectează asupra celor întâmplate, speră şi deznădăjduieşte (atunci când sesizează că speranţei îi sunt tăiate aripile de către circumstanţele dure, ostile, nefavorabile), îşi mobilizează din plin toate resursele umane, de care dispune momentan.

Odată cu apariţia spărgătorilor de grevă, situaţia se complică, devine din ce în ce mai critică.

De vreme ce se află de partea greviştilor, Jim Nolan are emoţii, nu glumă, se gândeşte cum să-i pună în mişcare, să-i agite pe ceilalţi (căzuţi pradă apatiei), participă la pichetat. În timpul unei ciocniri aprige cu spărgătorii de grevă e împuşcat în umăr. În pofida faptului că-i rănit grav, gustă intens bucuria de a le fi de folos greviştilor, de a lua parte la bătălia pentru apărarea drepturilor celor vexaţi. Pe de altă parte, el unul „avea senzaţia că s-a trezit vârât într-o cutie". Lăsându-se asimilat de mulţime, îşi biruie starea de singurătate, se simte responsabil de ceea ce li se întâmplă celorlalţi. La un moment dat sesizează cu mândrie că toată puterea i se trage numai din faptul că merge în linie dreaptă, neabătându-se câtuşi de puţin de la ţinta fixată în cunoştinţă de cauză, cu toată responsabilitatea. Într-o stare de maximă febrilitate fiind, le sugerează liderilor grevişti să-şi folosească din plin autoritatea, să devină intransigenţi, inumani chiar, spre a-şi vedea încununată de succes tentativa combativă. Auzind ce se spune prin ziare despre grevişti, clocoteşte de mânie şi-i vine greu să înţeleagă de ce opinia publică e dispusă să falsifice informaţiile, să prezinte lucrurile într-un mod apocaliptic. Presimte că dintr-un moment într-altul „totul se prăbuşeşte şi se duce de râpă". E sfătuit de Mac să părăsească tabăra cât de repede. Refuză să dea curs sugestiei celuilalt deoarece nu doreşte de fel, să abandoneze lupta. I se cere să le împiedice fuga greviştilor speriaţi de forţele de ordine din cale afară de violente. Cu „faţa transfigurată li se adresează fugarilor încercând să-i reţină pe câmpul de luptă. E împuşcat mortal tocmai atunci când era gata să creadă c-ar fi putut reuşi să îndrepte lucrurile în direcţia (ascendentă) dorită de el şi de cei aflaţi de partea sa. Sfârşindu-se într-un chip amar, catastrofic, remarcabilul roman steinbekien ne lasă pradă îndoielii vizavi de capacitatea revoltei de a-l ajuta pe om să-şi croiască o cale mai bună prin potrivnicul hăţiş existenţial.

De vreme ce se află de partea greviştilor, Jim Nolan are emoţii, nu glumă, se gândeşte cum să-i pună în mişcare, să-i agite pe ceilalţi (căzuţi pradă apatiei), participă la pichetat. În timpul unei ciocniri aprige cu spărgătorii de grevă e împuşcat în umăr.

V.N.

cartea straina

Dan Burcea

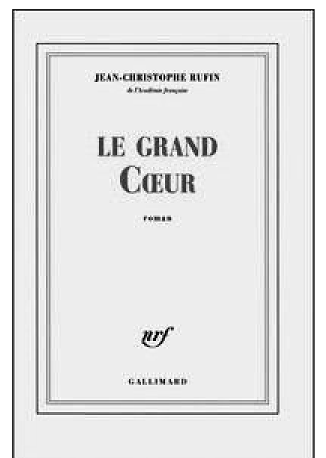
Carnet parizian

Le Grand Cœur, de Jean-Christophe Rufin

Iată o carte prin care autorul ei, Jean-Christophe Rufin, membru al Academiei Franceze, ne propune o reflecţie literară despre ambiţie şi reuşită, despre iluzia fericirii şi cruzimea istoriei, despre putere şi forţă, despre jocul subtil între realitate şi vis al unui personaj legendar, Jacques Cœur, al cărui destin a marcat epoca regelui Carol al VII-lea (1422-1461). Considerat pe bună dreptate de critică drept o „odisee cavalerească" (François Busnel), romanul construieşte o respiraţie narativă amplă şi luminoasă, trăsăturile de factură romantică ale personajelor trimit către genul romanului istoric francez, atât de ilustru reprezentat de autori ca Alexandre Dumas, Victor Hugo sau Maurice Druon.

Dar, înainte de toate, *„Le grand Cœur"* este o carte despre istorie, despre destin, despre fragilitatea devenirii lumii : *„Într-o zi, poate, aceste case vor dispărea sau vor fi dominate de clădiri şi mai înalte. Acest lucru poartă numele de timp, şi, atunci când joci un rol în interiorul lui, el devine Istorie"*. Pe acest fundal narativ se grefează destinul unui om pe care, din personaj istoric, autorul îl ridică la rangul de personaj de ficţiune. Fiul unui modest meşteşugar originar din oraşul Bourges, celebră capitală a ducatului din Berry, Jacques va urca, mai întâi prin căsătorie, apoi prin ambiţie, prin muncă şi perseverenţă, câştigând rang rangul nobil de vistiernic, în timpul domniei relativ calme a regelui Carol al VII-lea care reuşeşte să pună capăt războiului cu englezii, cunoscut sub numele de *războiul de o sută de ani*. Îndrăgostit de Orient, vizionar şi abil comerciant, Jacques Cœur reuşeşte să clădească o adevărată reţea comercială între lumea apuseană şi cea de răsărit – enorme cantităţi de mătase, de argintărie, de mirodenii satisfac prin rafinament şi cantitate gusturile şi setea Occidentului pacificat. Şi totuşi, capriciile, fragilitatea psihică a lui Carol al VII-lea, interesele, gelozia şi intrigile curtenilor nu vor întârzia să-şi arunce partea lor de umbră asupra destinului excepţional al lui Jacques Cœur. Şi aici, autorul reuşeşte să construiască o dezvoltare romanescă plină de suspans peste care aşază cu multă sensibilitate parfumul degajat de o emoţionantă poveste de dragoste, ca o undă de lumină în această lume în care oamenii îşi conduc cu cruzime destinele (lăsăm cititorului bucuria deplină de a pătrunde în secretul inimii personajelor acestui roman şi de a face cunoştinţă cu frumoasa Agnès).

Jean-Christophe Rufin, *Le Grand Cœur*, Editions Gallimard, 2012, 499 p.

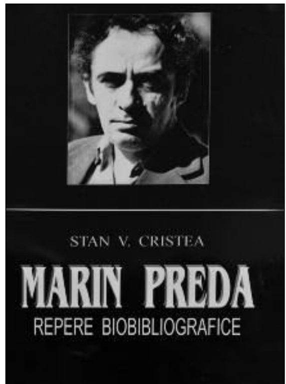
Mai mult decât o evocare literară, decât o cronică romanescă închinată timpurilor atât de schimbătoare şi de zbuciumate ale Franţei medievale, mai mult decât un omagiu adresat unui om plin de caracter şi clarviziune, Jean-Christophe Rufin construieşte o monumentală operă memorialistică, *„un tombeau romanesque"*, în stilul memoriilor lui Adrian, cum le numeşte el însuşi. Această performanţă de stil, construită cu o limbă aleasă, este însoţită de o originală perspectivă auctorială (carte este scrisă la persoana întâi), cum ar numi-o Michel Foucault, de o superpoziţie ficţională cu rădăcini foarte personale, legate de locul de origine al personajului său şi de prezenţa încă vizibilă şi azi a palatului lăsat în oraşul Bourges : *„De ce am simţit dorinţa să substitui acestor imagini precise, deşi inerte, o realitate romanescă poate mai lipsită de temelie dar care îl cheamă pe acest om la viaţă? Fără îndoială, pentru a mă achita de o datorie. Toată copilăria mi-am petrecut-o în apropierea acestui palat. L-am văzut de-a lungul tuturor anotimpurilor şi, în unele seri de iarnă, aveam sentimentul că încă mai era şi atunci locuit. Mi s-a întâmplat să mă opresc la o uşă dinspre zidurile de jos ale curţii şi să simt pe clanţa de fier amprenta caldă a atingerii proprietarului lor"*.

Iată de ce, cartea lui Jean-Christophe Rufin reuşeşte să împletească erudiţia cu sensibilitatea, curiozitatea cu suspansul şi delicateţea. Calităţi suficiente pentru a trezi curiozitatea, interesul şi pasiunea cititorilor, în speranţa de a o vedea foarte curând tradusă şi la noi.

Carte nouă

Stan V. Cristea – *Marin Preda. Repere biobibliografice*
(*RCR Editorial*, București, 2012)

După ce a scris un dicționar al scriitorilor teleormăneni și o cuprinzătoare biobibliografie Constantin Noica, Stan V. Cristea recidivează acum cu aceasta dedicată autorului *Moromeților*. Masivul volum (612 pagini!) cuprinde un *Argument* al autorului, o adevărată sinteză bine structurată a vieții și operei lui Marin Preda, o *Notă asupra ediției*, plus trei cuprinzătoare capitole: *Reperele biografiei, Reperele operei și Reperele receptării*. Un volum de muncă impresionant vizând exhaustivitatea în legătură cu viața și opera marelui prozator reprezintă munca de decenii a unui singur om, deși în mod normal ar părea a fi a unui întreg colectiv de la vreun institut al Academiei Române. La acestea se adaugă *Indici privind opera scriitorului* și *Indici de nume*. După cum Mircea Eliade a avut/are șansa de a beneficia de un editor și un biograf și un îngrijitor al operei în persoana venerabilului Mircea Handoca, la fel Marin Preda are norocul de a se îngriji de memoria sa și de operă istoricul literar Stan V. Cristea. Volumul acesta apărut la sfârșitul anului trecut este un instrument de lucru inestimabil pentru critica și istoria literară privitoare la Marin Preda. Lucrare utilă tuturor celor interesați de viața și opera lui Marin Preda, (critici și istorici literari, dar și studenți, profesori, masteranzi ori doctoranzi), ea este și un declarat omagiu al autorului adus fiului Teleormanului la împlinirea a 90 de ani de la naștere.

Nora Iuga – *Autobuzul cu cocoșați*
(*Charmides*, f.a.)

Nora Iuga, scriitoare de frunte a promoției '70, dacă respectăm periodizarea lui Laurențiu Ulici, este o originală, o teribilistă, pe cât este de profundă. Volumul acesta este unul cu totul insolit, cu poeme descriind fapte uluitoare din viața unui personaj Sam, deși nu știu să se fi bucurat de o receptare critică prodigioasă. În prefață, poetul și prozatorul și eseistul Octavian Soviany găsește – pertinent - că acest volum „propune o altă viziune și o altă modalitate de a poetiza, mergând pe linia eposului burlesc, care capătă aspectul unui spectacol de marionete, când grotesc, când grațios și plin de ingenuitate". Alegem să ilustrăm acest ultim aspect relevat de Soviany cu poemul de la pagina 36: „și s-a sculat sam/și și-a îmbrăcat pijamaua/și și-a luat trompeta și stetoscopul/și a plecat în târg/și a venit fetița cu labe de gâscă/cu fluturi în urechi/și doi ochi ca doi pui de țigan fericiți/frumoși sunt ochii tăi/iubita mea/am să mă gândesc toată noaptea la ei/sunt tare singur/spune sam/am să mă rog pentru tine/spune fetița". Autoarea dă și o explicație pentru cocoșații din titlu, una emoționantă: „Infirmii sunt cei mai frumoși fiindcă nu seamănă cu ceilalți, lor le lipsesc părțile de vanitate, ei știu să pună-n loc bucăți întregi de iertare și bucățile de iertare sunt aripi luminoase de îngeri". **(DAD)**

Vasile Spiridon

DESPRE VIAȚA UNUI OM SIGUR

Aspirația culturală a lui Adrian Marino s-a îndreptat întotdeauna către realizarea unei sinteze maleabile, către o schemă generală capabilă să însumeze și să esențializeze progresiv veșnic noile mutații din câmpul ideilor. Cercetătorul clujean a fost în același timp ideolog, hermeneut, dialectician, estetician, critic (vai!), teoretician și istoric literar, critica ideilor literare fiind pentru el fixată într-un cadru general biografic, cu răsfrângeri implicite în formele conștiinței sociale. *Biografia ideii de literatură*, bunăoară, reprezintă opera unui învățat familiar tuturor ariilor literare europene de anvergură, parcurse în vederea extragerii esenței, definiției și reconstrucției modelatoare. Spiritul său lucid conciliază aici perspective divergente sau contrare, convins fiind că orice *idee literară* închide, într-o polisimbolie textuală, prin întreaga sa durată istorică, o rezervă imensă de semnificații latente sau exprimate. Adrian Marino vizează sistemul însuși al literaturii (istoric, tipologic și categorial), elaborând o sinteză metodologică concomitent cu explicarea acesteia, unde prezența semnificațiilor, sensurilor și invariantelor terminologice devine necesară.

Scopul lucrării *Un călător în universul cărților – Adrian Marino* (Presa Universitară Clujeană, 2013), scrisă de Elena Mândrilă, constă în intenția de a aborda, printr-un demers preponderent descriptiv, diversitatea activităților de cercetare ale autorului luat în discuție, pe fundalul preocupărilor de epocă interbelică și contemporană. Fațetele multiple ale personalității sale sunt certificate de activitatea de comparatist și teoretician literar, dublată de aceea de memorialist. Într-o primă parte a lucrării sale, Elena Mândrilă își propune, așa cum era de așteptat, să puncteze datele biografice ale personalității luate în discuție, fiind convinsă că aceasta a avut un contur existențial cel puțin la fel de interesant ca și opera pe care a zămislit-o. În acest spirit, autoarea, cu scrierea autobiografică în sprijin – *Viața unui om singur*, surprinde experiențele cele mai semnificative ale vieții lui Adrian Marino, de la începuturi până la traversarea bolgiilor din infernul comunist și încheind cu perioada postdecembristă.

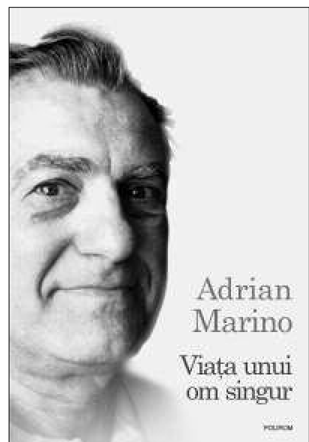
Situându-l pe Adrian Marino în cadrul culturii românești din perioada postbelică, prin apelarea la scrierile *par lui-même* și la mărturiile contemporanilor, Elena Mândrilă își propune nu perceperea din punct de vedere psihologic a capriciosului și dificilului om, ci individualizarea originalității acestei personalități cu o viață atât de zbuciumată (datorată, în parte, vremurilor potrivnice, dar mai ales temperamentului și comportamentului său incomod). Înșiruindu-i-se activitatea sa atât de diversificată, Adrian Marino este singularizat, de-a lungul studiului, în peisajul cultural al epocii traversate. Pe linia de atitudine interioară este schițat și portretul; trasarea liniilor de forță în reconstituirea sa are în vedere atât coordonata științifică a operei, cât și cea spirituală a omului care a scris-o. Constantele gândirii sale sunt surprinse trecând de la volum la volum, unele idei cu caracter general fiind reluate, atunci când a fost nevoie, cu nuanțările de rigoare.

Ținând cont că autoarea și-a propus să îl portretizeze pe Adrian Marino, după cum spuneam, și *par lui-même*, direcțiile cercetării se împart în două categorii. Prima ține de prezentarea măștilor unui om singur (copil neînțeles și adolescent rebel; iubitor de libertate; exeget al lui Alexandru Macedonski; turist cultural; mare iubitor de cărți și de biblioteci; adept al confesiunii; ideolog „neopașoptist" liberal; mizantrop; patriot cosmopolit). A doua se raportează la contribuțiile aduse în domeniul comparatismului, al criticii și teoriei literare. Însăși lucrarea este structurată în funcție de perioadele receptării critice: până la dispariția sa (2005) și de la acea dată până în 2010.

Având caracter monografic, abordarea de față ia în considerație întreaga operă, deoarece lucrările lui Adrian Marino despre literatura comparată și de teoria literaturii nu pot fi pe deplin înțelese dacă nu sunt integrate în ideologia sa culturală. Și pe bună dreptate, pentru că, la finalul impresionantei întreprinderi cu caracter nominalist *Biografia ideii de literatură*, autorul făcea mărturisirea relativ surprinzătoare că vocația sa nu este aceea de teoretician și cu atât mai puțin de critic literar, ci aceea de ideolog și de critic de idei. Studiile de critic și teoretician literar au constituit, de fapt, o preocupare compensatorie, întrucât destinul cultural i-a fost întârziat și deviat de sistemul totalitar comunist, dar ulterior nu a avut motive să se dezică de proiectele de factură enciclopedică, pe care le-a dus cu bine la capăt (și de a căror originalitate ne-a reamintit cu satisfacție nereținută ori de câte ori a avut prilejul). O excepție: *Dicționarul de idei literare. I*, ale cărui următoare două volume le-am așteptat zadarnic timp de trei decenii. Însă trebuie să recunoaștem că Adrian Marino avea dreptate să se plângă de nerecunoașterea realizărilor sale, oricâte rezerve am avea față de orgoliul său nemăsurat și față de lauda de sine, care – de obicei și din fericire, în cazul său – mirosea a bine. Accente pasionale îi colorau erudiția și întâlnim adesea, de-a lungul studiilor sale, apelul implicit ca noi, românii, să ne dezinhibăm de păgubitoarele complexe teoretice și să realizăm o reflecție literară organică, fără șovăiri atitudinale sau naționale.

Având caracter monografic, abordarea de față ia în considerație întreaga operă, deoarece lucrările lui Adrian Marino despre literatura comparată și de teoria literaturii nu pot fi pe deplin înțelese dacă nu sunt integrate în ideologia sa culturală.

Enciclopedistul din rara speță (h)eliadescă și-a alimentat un orgoliu ce descinde din datele temperamentale ale poetului căruia i-a dedicat, deloc întâmplător, un sistem monografic. Cel care debuta editorial cu dipticul *Viața lui Alexandru Macedonski* și *Opera lui Alexandru Macedonski* și-a deranjat, la acea dată, foarte mulți dintre contemporani prin afirmațiile și atitudinile lui. Nedispus să treacă dincolo de *al treilea dialog*, Adrian Marino rămâne, desigur, în istoria culturii române, prin opera-i cu totul originală. Pe parcursul cercetării *Un călător în universul cărților – Adrian Marino*, sunt luate în considerație mai multe idei-pivot, așa cum au fost ele înțelese și interpretate de ideologul cultural: ideea de creație, ideea de actualitate literară, ideea de libertate, ideea de cenzură, ideea literară, ideea europeană, ideea de literatură. Elena Mândrilă împrumută ceva din spiritul metodei lui Adrian Marino, unde logica biografică detectează vectorialitatea unui „destin", deoarece, în ciuda sensului difuz, structura biografică a *ideii de literatură* presupune unitate latentă, coerență interioară și interdependență funcțională.

Există o multitudine de articole de diferite dimensiuni (în volume sau în reviste de cultură), pagini de dicționar, cronici literare sau recenzii despre opera lui Adrian Marino. Dar majoritatea intervențiilor critice apărute până în prezent îi fărâmițează ampla întreprindere în diferite secțiuni, nefăcând decât rareori o analiză exhaustivă. Situându-se în linia celor câteva monografii scrise despre viața și opera cărturarului nostru, studiul *Un călător în universul cărților – Adrian Marino*, semnat de Elena Mândrilă, se impune a fi o contribuție meritorie, care pare să nu țină seama de polemicile iscate în jurul apariției editoriale postume *Viața unui om singur*.

Mircea Bârsilă

Nichita Stănescu - Poezia cu valenţe parodice

Poetul a valorificat, la modul parodic, metoda magică a descrierii anatomice *minuţioase* utilizată în anumite descântece, cu o încredere maximă – a celui ce descântă - în eficacitatea demersului său magic, încredere ce are la bază principiul magic potrivit căruia enumerarea amănunţită a părţilor anatomice, echivalentă cu o „întoarcere înapoi" la momentul genezic al celui bolnav, va duce la renaşterea fizică a acestuia.

Ofertele poeziei cu valenţe parodice au fost utilizate de Nichita Stănescu într-un spirit întru totul nou. Sub pana sa, parodia a fost eliberată de menirea ei caustică în raport cu hipotextul. Pe de altă parte, Nichita Stănescu nu a parodiat un text anume, ci anumite – şi largi – formule stilistice (vezi Alex. Ştefănescu, *Introducere în opera lui Nichita Stănescu*, Editura Minerva, Bucureşti, 1986).

În principiu, textul parodic (hipertextul) propus de Nichita Stănescu are statutul unei „traduceri" libere, în limba poeziei sale, fără maliţie şi fără intenţii caricaturale, a tipului de texte vizat.

Un loc aparte între formulele stilistice parodiate l-au deţinut cele de sorginte folclorică, poetul fiind interesat atât de imaginarul folcloric, în ampla sa varietate (de la cel de tip gratuit şi paradoxal, la cel de o inegalabilă profunzime), cât şi de spectaculoasele frământări de limbă prezente în descântece şi în folclorul ludic.

Raporturile – şi cele grave, şi cele ludice – cu folclorul se concretizează în varii modalităţi. Unele texte sunt „compuse" în *spiritul* unui anumit tipar al discursului folcloric (însă în altă *literă*), cum uşor se poate constata din această secvenţă a poeziei „Matematică poetică": „dau cu piciorul în 1/plâng pe 1/scuip pe 1/(…)/Cucurigu" – unde este evident modelul descântecelor de tip negativ bazate pe exorcism, în cadrul cărora apostrofele şi interjecţiile sunt considerate a avea o eficienţă sporită împotriva răului.

În poezia „Puşca", o poezie realizată într-o inedită manieră parodică şi, respectiv, sub semnul unei spectaculoase ingeniozităţi, structura descântecului se resoarbe, ca într-o pictură abstractă, în liniile din care este alcătuită schiţa propriului tipar folcloric: „Puşca este compusă din trei părţi:/ partea de sus,/ partea de mijloc/şi partea de jos./Partea de sus este compusă din:/partea de sus a părţii de sus şi/partea de mijloc a părţii de sus şi/partea de jos a părţii de sus./Partea de mijloc este compusă din:/partea de sus a părţii de mijloc şi/partea de mijloc a părţii de mijloc şi/partea de jos a părţii de mijloc./Partea de jos este compusă din:/partea de sus a părţii de jos şi/partea de mijloc a părţii de jos şi/partea de jos a părţii de jos –/ Foc!"

Poetul a valorificat, la modul parodic, metoda magică a descrierii anatomice *minuţioase* utilizată în anumite descântece, cu o încredere maximă – a celui ce descântă - în eficacitatea demersului său magic, încredere ce are la bază principiul magic potrivit căruia enumerarea amănunţită a părţilor anatomice, echivalentă cu o „întoarcere înapoi" la momentul genezic al celui bolnav, va duce la renaşterea fizică a acestuia. Ordinul *„Foc!"*, din finalul textului, ce pare a verifica eficacitatea descântecului, evidenţiază ironia poetului – o ironie specific stănesciană – faţa de încrederea vrăjitorului în puterile soteriologice ale cuvintelor pe care le roteşte cu certitudine de demiurg. Comicitatea textului rezidă în faptul că ilustrează o anumită rigiditate, o anumită anchilozare a unor tipuri de discurs şi, totodată, a spiritului care este atât de profesionalizat, încât practica sa discursivă a devenit una "mecanizată", un exigent corpus de reguli fixe a căror *rigiditatea* este nepotrivită cu fluctuaţiile proprii vieţii.

În alte texte, este respectată doar „litera" folclorică, în timp ce spiritul textului este incompatibil cu tiparul referenţial: „A venit şi a trecut/ca sâmburele în alt fruct/ca prezentul în trecut/ca vederea-n umere/ca treiul în numere/ca iuţeala din ardeiul/şi ca damful de din teiul /altuia şi altcuiva Aleluia sfinte A" („Ciuleandra", în *Măreţia frigului*).

O categorie specială a poeziei ludice, din care face parte şi poezia „Frunză verde de albastru " (în *Oul şi sfera*), este constituită din textele în care sunt parodiate anumite procedee de producere a discursului de tip folcloric. În astfel de texte, Nichita Stănescu procedează, jucându-se într-o notă fals-polemică de-a renegarea unui tipar discursiv, la o subtilă izolare – de textura din care fac parte – a mărcilor formale ale modelului, spre a le supune unui proces de declişeizare, de redresare şi mai ales de reînnoire, în aşa fel încât „dublul"(hipertextul) pare a fi însuşi modelul (hipotextul) în mişcare către un alt „anotimp" al său: *„Şi-am zis verde de albastru/mă doare un cal măiastru,/şi-am zis pară de un măr,/minciună de adevăr,/şi-am zis pasăre de peşte,/descleştare de ce creşte,/şi secundă-am zis de oră,/curcubeu de auroră,/am zis os de un schelet,/am zis hoţ de om întreg,/şi privire-am zis de ochi/şi că-i boală de deochi /(…)/şi-am zis inimă de piatră/şi cântec la tot ce latră,/şi octavă/la potcoavă/şi uscată la jilavă".*

Sub semnul unei totale gratuităţi, ce aminteşte de folclorul ludic al copiilor, poetul realizează o trecere în revistă a feluritelor specii folclorice: **cântecul de haiducie** *(„Frunză verde de albastru/ mă doare un cal măiastru,/ potcovit pe lună plină/cu miros de la sulcină,/înhămat pe soare plin/ tot cu miros de pelin),* **cîntecul de dragoste** *(„şi ţinut de gât cu mine/ tot în dragoste de tine"),* **doina** *(„tot le-am potrivit pe dos/ pe un fluieraş de os/ din osul de la picior/ care-mi cântă cu fior"),* **cântecul de lume** *(„Frunză verde de albastru/ mă doare un cal măiastru/ că am zis doar un cuvânt/ despre întregul pământ/ şi de bine-am zis de morţi/ şi de şase-am zis de sorţi"),* **balada** *(„Şi-am zis verde de albastru/ mă doare un cal măiastru/ pe care mă ţin călare/ cu capul la cingătoare,/ cu călcâiul la spinare/ şi cu ochiul în potcoave/ şi cu inima-n silabe/ de mă duc mări mă duc/ca toamna frunza de nuc"),* **bocetul** *(„că m-am fost trezit că dorm/ pe un cal cu şa de domn,/ alergând pe câmp de noapte/de la unu pân' la şapte")* sau **descântecul***: „şi privire-am zis de ochi şi că-i boală de deochi*". Tot de paradigma descântecului aparţin şi aceste versuri în care este utilizat procedeul magic al „numărării ascendente" şi, totodată, şi cel al acţiunilor imposibile, bizare*: „că mi-a fost crescut pe umăr/ de din doi în doi un număr,/ tot din trei în trei o iarbă/ şi din patru-n patru-o salbă,/ şi din cinci în cinci un pom,/ şi din şase-n şase-un om".*

Aşadar, în fiecare secvenţă a poeziei – deschisă de versurile „Frunză verde de albastru /mă doare un cal măiastru" – se face aluzie, fie prin intermediul unor imagini, fie prin întrebuinţarea unor clişee verbale specifice, la un anumit tipar al rostirii folclorice. In acelaşi timp, distihul „Frunză verde de albastru /Mă doare un cal măiastru" asigură discursului mai multe începuturi (îl segmentează) şi participă, totodată, cu statut de refren, la unificarea ansamblului.

Un alt aspect frapant al acestei poezii îl constituie plăcerea *rostirii antinomice*, care se circumscrie, deopotrivă, şi „purului joc cu poemul", cu limbajul, şi, desigur, şi aşa-numitului „joc al lumii" (cu lumea). În pofida opoziţiei lor semantice, termenii acceptă „cu bucurie" asocierea, sub semnul unei spectaculoase acrobaţii verbale: *„Şi-am zis pară de un măr/Minciună de adevăr"* etc. Respectivele „cupluri" se multiplică într-un regim antitetic, în cadrul căruia fiecare dintre părţile structurilor binare se fixează pe fundalul contrariului său.

Versul „Frunză verde de albastru' pare o invenţie care iese din tradiţia sintagmei „frunză (foaie) verde", o inovaţie prin care poetul îşi asumă libertatea de a contesta „incipitul poeziei populare (…), contestatare care subînţelege dinamitarea structurilor cele mai rezistente ale limbii, reconstruirea altora care să instaureze o nouă realitate, deopotrivă necunoscută şi posibilă transformarea limbii în poezie" (Daniel Dimitriu, *Nichita Stănescu, Geneza poemului*, Editura Universităşii „Al.I Cuza, Iaşi, 1997, p 74). În poezia populară există, totuşi, nenumărate expresii „fără sens" cerute de rimă sau de „dicţiunea orală a textelor", pe care larg folosita formulă „frunză verde …" le absoarbe *: „frunză verde solz de peşte"*, *„foaie verde gheaţă rece"*, *„foaie verde trei soroace"* sau…,*foaie verde* ***nu şi nu****/cu ce te ţii, bade, tu ?"* Aceste exemple fac dovada că versul „Frunză verde de albastru" se circumscrie, formal, acestei categorii de sintagme ale incipitului cântecului popular. Pe de altă parte, sub aspect ideatic, respectivul vers nu este lipsit de sens decât în aparenţă.Cuvântul *albastru* incumbă sentimentul cerului albastru, iar albastrul cerului este un factor ce provoacă reveria aeriană : „cea mai leneşă dintre reverii", „o nirvana vizuală". Sentimentul cerului albastru „este sentimentalitate pură; este sentimentalitate fără obiect: el [cerul, n.n., M.B.] poate servi drept simbol al unei sublimări fără proiect, unei sublimări evazive" (Gaston Bachelard**,** *Aerul şi visele*, Editura *Univers,* Bucureşti, 1997, p. 172).

Dacă se ţine seama de aceste valenţe ale *albastrului* – culoarea „adâncimii de sus" şi a îndepărtării, prin visare, prin reverie, de valorile şi întâmplările lumii terestre – şi, totodată, de faptul că *verdele*, simbolizând „regimul contingent", este culoarea sub semnul căreia se desfăşoară dramele – terestre – din balade, din doine şi din alte cântece populare, înseamnă că structura din care fac parte cele două cuvinte este, în planul semnificativ al ei, o structură logică de factură *oximoronică*. Dincolo de expresivitatea sa ludică, versul „Frunză verde de albastru' anticipează şi, respectiv, susţine, subtextual, tragica imagine a călăreţului cu ochiul în potcoavele calului (*„Şi-am zis verde de albastru/mă doare un cal măiastru/ pe care mă ţin călare/cu capul la cingătoare,/cu călcâiul la spinare,/şi cu ochiul în potcoave,/şi cu inima-n silabe*"), imagine în care este încifrată liric *opoziţia* fiinţială dintre ipostaza „înaltă", „albastră" (cosmică) a celui ce călăreşte un cal măiastru (înaripat) şi aceea a adâncirii subiective în existenţa terestră, concretă, o chinuitoare ipostază, de vreme ce ochiul (vederea) subiectului se află în partea cea mai de jos (în potcoave) a hibridei „alcătuiri" om-cal.

Deconstruirea modelului, în stil nichitastănescian, echivalează cu o imprevizibiă activare a latenţelor nebănuite ale hipotextului. Astfel, textul stănescian se instituie, pe de o parte, pe o dinamică a *continuităţii* în raporturile cu poetica poeziei populare, iar pe de alta, pe o dinamică a *discontinuităţii* menită să faciliteze realizarea textului ca „spunere" care se desparte de realitatea „apriorică" a modelului în care de fapt sălăşluieşte. Nu este vorba, deci, de un refuz radical al modelului, ci de o strategie a în-depărtării de „totalitarismul" modelului şi a subminării lui, într-o modalitate care lasă impresia unei frazări lirice bazate pe armonizarea – ludică – a două voci asociate într-o linie melodică unică.

Alte poezii, ce amintesc de registrul ludic al folclorului copiilor, se desfăşoară sub semnul unei aparente gratuităţi:„N-ai să vii şi n-ai să morţi/N-ai să şapte între sorţi/N-ai să iarnă, primăvară/N-ai să doamnă, domnişoară" („N-ai să vii", în *În dulcele stil clasic*). Versurile sunt asociate după o logică specifică, în care jocul opoziţiilor ilustrează starea universală de alternanţă a lumii, iar „cearta" cuvintelor cu limba („n-ai să morţi" „ n-ai să şapte" „n-ai să iarnă") reflectă înseşi chinurile limbajului, starea de conflict dintre dorinţele semantice sale cuvintelor şi sarcina lor referenţială, dintre logica noţională (exterioară) care subordonează conceptului limbajul şi aşa-numita logică a interiorului (magică) prin care limbajul, eliberat de ceea ce-l constrânge la mecanizare, îşi afirmă adevărata energie (vezi Liviu Rusu, *Estetica poeziei lirice*, EPL,Bucureşti, 1969). Strofa în discuţie este elocventă şi în privinţa dualităţii atitudinii ludice a lui Nichita Stănescu. Plăcerea „copilărească" de a distruge regulile şi convenţiile de orice natură şi de a reconstrui o altă lume şi chiar şi o altă limbă („limba poezească") este dublată de asumarea unor perspective grave asupra existenţei. Cele două aspecte fuzionează, firesc, sub semnul *râsu'- plânsului:* al tristeţii vesele şi, respectiv, cel al comediei triste.

Eliberând *parodia* de parazitismul ei specific şi de valenţele sale polemice, Nichita Stănescu a oferit actului parodic o nouă şi imprevizibilă cale de afirmare. În textele realizate *în spirit parodic,* hipertextul stănescian este o formă mascată de elogiu şi un pariu al „artistului parodiator" cu el însuşi şi cu literatura ca joc.

Mircea Bârsilă

cronici

Arca revoluţiei lui Dan Perşa

Dan Perşa face parte din grupul de romancieri manifestat viguros după 1989, optzeciştii întârziaţi şi marginali (cum a fost majoritatea optzeciştilor, de altfel!), cei care au dat, fiecare în stilul său şi toţi împreună, noua faţă a romanului românesc: Radu Aldulescu, Dan Stanca, Petru Cimpoeşu, Şerban Tomşa, Ovidiu Nimigean, la care se adaugă poeţii optzecişti care scriu după 1989 şi roman: Nichita Danilov, Adrian Alui Gheorghe, Marta Petreu, Gellu Dorian, Liviu Ioan Stoiciu, Varujan Vosganian, Valeriu Stancu…

Cel mai recent roman al lui Dan Perşa este *Arca* (Editura *Tipo Moldova*, Iaşi, 2012), colecţia *OPERA OMNIA, romanul de azi*. La prima vedere/citire, ai putea spune că romanul acesta este unul de epocă, chiar istoric, dacă n-ar fi unul parabolic, unul al realismului magic românesc, Dan Perşa aşternând – într-o scriere cu un stil perfect artistic, alăturându-se din acest punct de vedere marilor stilişti din romanul românesc, de la Matei Caragiale până la Constantin Ţoiu şi Eugen Barbu – o mitologie proprie. Cartea este „tocată” în 66 de scurte capitole, fiecare capitol, la rândul lui fiind „tocat” în fraze pline de puncte de suspensie, fiecare capitol cu titlul său şi chiar rotunjit compoziţional.

În veacul al XIX-lea, colonelul Anton Vărzaru din Scăeni-Prahova, „ins cu o frunte davinciană”, fost om de încredere al domnitorului Alexandru Vodă Ghica, colonelul cel patriot presimte revenirea potopului ca-n vremea lui Noe şi se hotărăşte să construiască o arcă pentru a salva o mână de boieri patrioţi ca şi el care să conducă ţara după doborârea de pe tron a lui Ghica cel dezamăgitor, să cârmuiască ţara/lumea cea nouă. Pentru aceasta mobilizează o serie de personaje, unul mai pitoresc decât altul, pentru că – urmând probabil un alt mit românesc – ce construieşte ziua meşterul dulgher Petre, se surpă noaptea. De aceea colonelul îl vânează prin munţi pentru a-l aduce la construirea arcei pe baciul Petrache, perceput ca om al lui Dumnezeu. Petrache cel inspirat aduce arca de la Bucureşti s-o desăvârşească la Scăeni, în livada boierului Manolache, unde fusese nu de mult timp organizat falansterul. Sau o caută colonelul pe Zelda-Aspasia, fiica boierului Manolache, fată despre care se spunea că poate înălţa arca… din cântec. În sfârşit, în urma unor fapte fantastice, arca este construită, vine şi potopul şi corabia porneşte spre Bucureşti, dar se umple de ţărani cu căţel şi purcel, determinându-l pe colonel să le strige râzând nervos: „Bă, nu pentru voi am făcut revoluţia!…”

Într-un crescendo bine controlat, acţiunea devine tot mai puţin realistă şi tot mai mult magică. În *Oul de vultur*, unul din ultimele capitole, o superbă povestire de sine stătătoare la o adică, întâmplările somnambulului meşter Petre fiind demne de pana lui Marquez din *Veacul de singurătate* sau de cea a lui Mircea Eliade din nuvelele fantastice.

Dar, cartea poate fi citită şi ca o utopie, pe urma utopiei falansterului la care se fac referiri din loc în loc. Chiar construcţia arcei, ca o revoluţie, este în sine o utopie. Să cităm din meditaţiile colonelului Vărzaru: „Iată o cauză nobilă… să lupţi pentru cei mai tineri ca tine… pentru cei naivi… când tu ţi-ai pierdut naivitatea (…). Dar…ce vor tinerii? Tremurul dorinţei lor nu vine din pofta de a face ceva, ci din pofta de a fi cineva… Fapte măreţe? Creaţii măreţe? Pentru alţii? Cine-a mai pomenit în ziua de azi? Doar eu, îşi spuse colonelul, le ofer oamenilor lumina unei idei… culoarea unei imagini… frumuseţe… har… eu le aduc moartea…”

Apoi, textul poate fi citit ca poveste şi ca poveste a poveştii (că, zice naratorul, „orice poveste trăieşte prin ea însăşi, iar nu prin adevărul faptelor întâmplate odată”), ca un roman cu sertare, livresc, în care personajele fac adesea incursiuni în… viitor; de altfel unul dintre capitole se intitulează *Amintiri din viitor*. Romancierul iese din când în când din turnul de fildeş şi ne devoalează cu autoironie intenţiile sale epice, ca-ntr-un veritabil metaroman: „De-ar fi fost să nu respect adevărul, adevărul literaturii… aş fi însăilat acest episod pe scurt, dar nu mai era, de-aş fi scris astfel, povestea aşa cum ai asculta viaţa ca susurul ce-ţi intră în urechi atunci când dormi lângă o apă…(…). Dar adevărul gol-goluţ, cum spuneam, e unul literar. Sunt nevoit să-l prezint pe colonel întocmai cum e, să dezvălui cum visa când concepea… el este personajul nostru şi-i datorăm respectul cuvenit…” Colonelul Vărzaru se întreabă la un moment dat dacă, în loc de arcă, nu era mai bine să proiecteze un cal troian cu care să scoată pe domnitorul tiran din cetatea domnească. Apoi, în acest sens, făcând probabil o proiecţie pentru Dan Perşa din deceniul al doilea al secolului XXI, „colonelul îşi imagină un scriitor din viitor, el va scrie romanul *Calul troian*… doar că va plasa întâmplările acestea, ale lui Vărzaru, le va deplasa în contextul epocii sale…ele vor deveni mtalimbaj…”

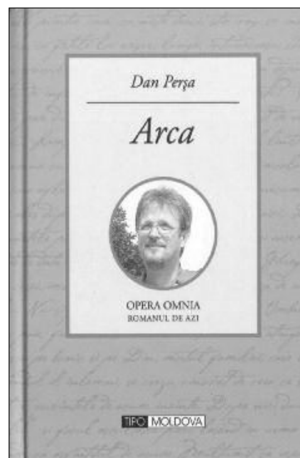
Un personaj de complexitatea colonelului este şi boierul Manolache, iubitor de carte, de cartea-carte şi de cartea vieţii, om vizionar, proiectând în veacul al XIX-lea ce se va întâmpla în secolul XX. Într-o discuţie cu creatorul falansterului, boierul se descoperă a fi un fel de conte Tolstoi de la Scăeni: „Ei, frate, spuse Theodor Diamant, dumneata eşti omul extremelor… ieri îi iubeai pe mujici şi erai gata să te faci frate cu ei… azi îi urăşti…” „Ba nu-i urăsc, îi luă vorba din gură boierul, ar fi bine aşa… e mult mai rău, îmi sunt indiferenţi… De m-ar sorbi în verdele-i pădurea, într-un amurg însângerat… atunci aş fi mulţumit…”

Arca lui Dan Perşa este un roman absolut original în literatura română de azi, unul împotriva oricărui curent actual, cu izvoare istorice autentice şi cu o abordare emancipat realist-magică de o mare fineţe stilistică. Arca, precum „revoluţie” a colonelului Anton Vărzaru, devine revoluţie epică a băcăuanului Dan Perşa.

Cititorul de roman

DUMITRU AUGUSTIN DOMAN

Fericirea de suprafaţă, ca mătasea broaştei din lac

Cum ar arăta o iubire romantică în anii pragmatici 2000? Nu prea răspund romancierii actuali la această întrebare; iubirea romantică e moartă şi îngropată, hă-hă!, de mult. Ce facem, par ei să întrebe retoric, ne întoarcem la Madam Bovary? Ei, nu, Corina Sabău, romancieră tânără (a debutat în 2009 cu romanul *Blocul 29, apartamentul 1*), nu socoteşte superfluu şi nici demodat un roman de dragoste al zilelor noastre, şi-l scrie: *Dragostea, chiar ea* (*Polirom*, 2012), fără să se întoarcă neapărat la Madam Bovary. Ziceam că e vorba de o poveste de dragoste de strictă actualitate, dar e una alternativă faţă de nenumăratele „poveşti” de dragoste pe care le vedem zilnic pe televiziunile noastre „păcătoase”.

Povestea de iubire porneşte, ca orice poveste de acest fel, din nimic, în holul prozaic al Ministerului Agriculturii unde se întâlnesc în relaţii de serviciu, pentru prima oară, Mia, funcţionară acolo şi Teo, specialist în IT. Mia este căsătorită cu Vlad, soţ şi tutore totodată, am putea spune, care-i oferă protecţie şi iubire deopotrivă, care-o răsfaţă şi nu-i refuză nimic, satisfăcându-i capriciile, având aşadar o căsnicie aşezată, banalizată în perfecţiunea ei, dublând viaţa anostă din biroul 405 de la minister, birou în care se dezbat de toate: „politică, etică şi istorie recentă, câini comunitari şi comunism, travestiţi şi neonazism, Marilyn Monroe şi anorexie…”. Teo este proaspăt divorţat, are doi copii pe care-i vede zilnic într-un mod aproape eroic, înfruntând scenele de şantaj ale fostei soţii. Toate acestea nu înseamnă nimic când dragostea, chiar ea i-a lovit pe cei doi care-şi pun Capitala la picioare pentru plimbări romantice prin parcurile ei, pe străzi, prin muzee, prin cafenele şi restaurante, ca apoi să-şi consume amorul prin garsoniere sordide. Nici nu mai contează că cei doi se căsătoresc, după ce Mia divorţează, desigur, că această căsnicie eşuează, probabil pentru a nu banaliza iubirea, că amândoi se întorc în final la partenerii iniţiali. Ce contează este chiar povestea de iubire a celor doi, decupată ca o frumoasă vacanţă de la familiile lor, ca o contrapondere la perspectiva prozaică de la un moment dat a Miei: „Va rămâne cu Vlad, vor avea copii şi vor aduna animale de pe stradă, cel puţin un căţel şi o pisică, vor călători în locuri exotice, vor schimba faianţa din baie, vor mânca sănătos şi nu vor mai pierde nopţile. Duminică dimineaţa, în drum spre piaţă, vor comenta filmul văzut cu o seară înainte şi vor auzi ciripind păsărelele în teiul care-şi întinde crengile până în bucătăria lor. Toamna vor face zacuscă şi vor pune murături. Când vor ieşi la pensie, se vor retrage în casa lor de la ţară…”

Aparent copilăroasă şi răsfăţată, Mia trăieşte uneori drama scindării sufleteşti, neştiind ce să aleagă dintre cei doi, căutându-şi dragostea când în unul, când în celălalt, abandonând lupta, dăruindu-se „şi unuia, şi celuilalt, cu disperare şi abnegaţie, ca o mamă conştientă de personalităţile şi nevoile diferite ale copiilor săi…” Şi totuşi, autoanalizându-se, constată cu tristeţe că „fericirea ei va rămâne mereu la suprafaţă, ca mătasea broaştei dintr-un lac”.

Corina Sabău ştie să descrie inimitabil banalul universului domestic, să personalizeze nişte amănunte altfel anoste (v. buburuzele brodate de pe perdeaua din bucătărie, gândacul gras şi lucios, de data asta viu, din aceeaşi bucătărie etc.), să creioneze firesc nişte dialoguri altfel jucăuşe, să creeze monolog interior la fel de firesc, deloc sofisticat, în fine, să creeze personaje diverse, verosimile şi în definitiv cu personalitate distinctă (în afara celor doi protagonişti, de văzut Lily, soţia lui Teo, apoi părinţii Miei, apoi domnul Dobrin…). Apropo de personaje, printre rânduri se citeşte simpatia, ba chiar grija autoarei, aş zice, faţă de acestea.

Tonul cărţii este unul vioi, chiar zglobiu pe alocuri, urmând fidel meandrele capriciilor de fiecare moment ale Miei, amestecul de candoare şi fină ironie făcând lectura savuroasă.

Ania Dana Cazan – *Chiriaşii de pe strada Olimpului*

La 23 de ani ai săi, Ania Cazan se află la cea de-a patra carte. Nu se mai debutează acum ca-n anii '80, la vârste mature, după 30-40 de ani. *Chiriaşii*… reprezintă de fapt un roman de strictă actualitate, cu acţiunea plasată în anii 2010-2011 şi cu personaje studenţi (tineri, în general) ai zilelor noastre. Dezinvoltura personajelor şi a naratoarei deopotrivă, cinismul, nonşalanţa, ironia, jocul, dar şi tehnicile narative calate pe cele mai în vogă tehnici de comunicare şi socializare (facebook, e-mail etc.), luându-le pe toate în calcul, am putea exagera puţin spunând că toate acestea fac din carte una nu doar postmodernistă, ba chiar postpostmodernistă. Cum un Mircea Nedelciu folosea cu dezinvoltură în anii '70-'80 metodele epice importate de la Paris, dar cu lumea reală a navetiştilor, muncitorilor şi ţăranilor orăşenizaţi din jurul Bucureştilor şi sectorului agricol Ilfov, la fel Ania Cazan prezintă lumea studenţimii de astăzi cât se poate de realist, dar ajutându-se de – cum spuneam – ultimul răcnet în materie de tehnică de comunicare. Alessia, naratoarea, este o fată abia ieşită din adolescenţă, agitată mereu, impulsivă, contradictorie, cu un simţ acut al dreptăţii, deloc diplomată când trebuie să negocieze compromisurile cotidiene. De aceea, are mereu parte de dezamăgiri, în relaţiile de la universitate sau în dragoste. Cartea poate fi percepută şi ca una de dragoste neîmplinită. Am putea conchide că Ania Cazan este o prozatoare formată, e şi firesc, ea publicând prima carte la 16 ani, dar nu putem să ne facem că nu observăm că e loc de mai bine în ce priveşte concentrarea textului, ba şi structurarea lui. Bănuim că e o carte scrisă în chiar timpul trăirii; ceea ce nu e rău. Numai că un prozator, pe lângă faptul că trebuie să aibă, cum zicea Miron Radu Paraschivescu, oasele tari pentru a aşterne pagină pe pagină, sute de pagini, el mai trebuie să aibă şi răbdare să elaboreze, să cizeleze, să gândească/regândească de o mie de ori compoziţia cărţii, s-o lase la dospit înainte de a publica. Prozatorul rus Ivan Bunin (laureat Nobel în anii '30) obişnuia să-şi dateze povestirile. Tinerii autori de astăzi ar rămâne muţi de uimire să afle că vreo povestire de două pagini a faimosului rus franţuzit a fost scrisă în 27 sau 31 de ani. Şi nu e vorba de sterilitate creatoare, nicidecum. Deci, băgăm mâna în foc că Ania Cazan are talent de prozatoare (are descrieri, are personaje vii, bine conturate psihologic…), mai mult decât mulţi tineri autori de azi, dar trebuie să-şi impună şi un exerciţiu de lucru pe text, să-l concentreze cât se poate, până nu mai e loc de dat o virgulă afară fără ca el să sufere, şi să gândească inginereşte, ba, ca un arhitect, compoziţia.

Daniel Corbu – 60

DE-ATÎTA LUMINĂ NU SE ZĂREŞTE ICOANA LUMINII

adevărul a plecat cu ultima licornă

liniştea de deasupra liniştii sîcîie trecătorii

scoicile se retrag în cimitire de scoici

vine mereu un Nu dinspre mare.

LUMINI ŞI URME
(Wer spricht von Siegen?)

Cîţi vor mai şti cum am trăit
un secol întreg
spânzuraţi de mustăţile lui Dali?
şi cîţi vor cunoaşte tristeţea
celui care află-ntr-o zi
că orice avangardă sucombă
în favoarea lucrului bine făcut ce va urma
sau că futuriştii oniriştii behavioriştii
miros doar a
catran şi război pe veşminte?
Tînăr
să fi încălecat eu dîra de fum
a zeului în alergare
să mă fi luat eu după îngerii
cu aripile albe ca praporii ca ştergarele
de picnic ale ţăranilor de la munte?
De-acum se face de-nserare Lenor
franjurii gîndurilor atîrnă
ca înjurăturile pe buzele beţivilor de cartier
şi cad tot mai multe aripi tocite de
văzduhul atoaterisipitor
şi tot mai multe steaguri roase de vînturi.
Din cealaltă vîrstă un singuratic
se-ndreaptă spre mine
cu vorbele lui Rainer Maria Rilke încurajînd
Un ascet: *Wer spricht von Siegen?*
Uberstehn ist alles.
Cine vorbeşte de victorie? A îndura e totul.

VÎNZĂTORII DE OAMENI

Pictorului Florin Buciuleac

Totul e să nu nimereşti de mai multe ori
în aceeaşi moarte.
Dar tu aduni firimiturile unei duminici pustii
te prefaci fericit.
Rătăcitor printre adevăruri de-o clipă
prea des te trezeşti încrustînd răsărituri.
Şi iată vine la tine Vînzătorul
ridicat dintre arginţii albaştri
şi te-ntreabă de ce-s vinovate litaniile
vine la tine Vînzătorul dintre arginţii
scîrbei albastre
şi-ţi dăruieşte o pasăre de paie.

"O pasăre de paie nu înseamnă un zbor
mai puţin?"
Ce importanţă mai are zice
Vînzătorul de oameni
tot vei rămîne o casă de frig la marginea
drumului
ce importanţă...

Estimp tu mîngîi molozul unei trecute duminici
RĂSFOIEŞTI CĂRŢILE PRIN CARE SE PLIMBĂ
ACELEAŞI BODEGI ACEIAŞI BĂRBAŢI
CE NU OBOSESC NICIODATĂ
vorbeşti fără rost despre rugul adormit între
hîrtii creponate
despre aureola magilor călători
sau despre infirmitatea de-a fi fericit.
Ce vreţi LUCIDITATEA E O DISCIPLINĂ
PENTRU MARTORI TÎRZII!

CIMITIRUL DIN SÎNGE

Mult prea majestuosului poet Ion Mircea

Pe nesimţite atîtea lucruri devin muritoare
şi pe nesimţite atîtea răsar din broderii de neant!
Cînd vorbeai de ninsorile cu globule albe şi roşii
dintr-un sînge universal
eu chicoteam prin colţuri Ioane Mircea.
Zîmbeam.
Pînă când am văzut cum se deschid
ferestrele poemelor tale
să intre aer curat dimineaţa.
Pînă când m-am simţit şi eu stăpîn
pe principiul imixtiunii lumilor
şi am văzut sîngele morţilor
oxigenînd sîngele celor vii. Pînă când
am scris poema crinului roşu
şi-am făcut portretul robot al totemului.
Atunci Manualul tău de adoraţie universală
mi-a fost la mare căutare şi de rodnic folos
pentru că începusem,
drăgăliţă Doamne, să ademenesc
crucile negre
din sîngele cerului
şi să probez adoraţia magilor
purtaţi secol de secol în roabele lumii.

EA

Filomenei

Ea mă opreşte
când plîng din oarecari pricini
ea îmi încolăceşte în jurul gîtului fularul
ca pe un şarpe kaki
îmi admonestează birjareriile îmi sprayază
Apocalipsa
îmi potriveşte mai bine zorii în inimă
ea îmi apasă pedala curajului şi mă apără
de propriul frig.
Ea mă izbăveşte de îngerii cei răi
de faraonii văzduhului
cu care lupt în donquijotesca mea
impertinenţă
şi mă corectează ca pe-un şpalt în nopţile
când i se pare că mor prea încet.

Generaţia '80 văzută din interior

„LUMEA E PLINĂ DE AUTORI, DAR POEŢII SUNT FOARTE PUŢINI"

Dumitru Augustin Doman în dialog cu DANIEL CORBU

***Dumitru Augustin DOMAN*: Care este, în fond, viaţa de fiecare zi a lui Daniel Corbu la Iaşi? Dar, evocarea aceasta elogioasă a Ieşilor nu e cumva, o trădare faţă de Târgu Neamţ?**

Daniel CORBU: Nu, nu e o trădare, totul s-a petrecut în logica unei continuităţi. Cred cu tărie că e şi o problemă de destin, eu fiind unul din oamenii ţinutului care, asemenea grecilor, cred cu tărie în destin. Iar poezia o consider *un blestem* (tot în sensul crud, grecesc al vorbei – Narcis, Sisif, Tezeu) şi nu o profesiune. Un blestem care ţi-e dat sau nu.

Povestea este aşa: acum vreo şaisprezece ani m-am trezit teleportat, de la apa Ozanei direct în curtea bojdeucii lui Creangă din mahalaua tragi-cosmică Ţicău. Cu nu mult timp în urmă, aici locuise şi scrisese poemele esenţiale Mihai Ursachi, iar în chilia din clădirea anexă bojdeucii, unde m-au aşezat prietenii, locuise timp de vreo doi ani şi poetul Cezar Ivănescu. La Iaşi, prin urmare. Iaşul, oraş eminamente poetic, mi s-a lipit de suflet, vorba unui cântec interbelic, ca marca de scrisoare. La Iaşi mi-am completat studiile, frecventând *cursurile Şcolii de potcovit inorogi*. Adesea, prin Ţicău, Ciric sau prin feericul Copou plutesc ca un înger.

***D.Aug.D.*: Când ai înţeles că eşti Corbu(l), când ai devenit Corbu? Ce revelaţie ai avut? Eşti Corbu pentru că eşti singur(atic) precum bunicul tău şi ca poet sau eşti Corbu din dragoste faţă de neasemuitul poem al lui Poe? Casa copilăriei tale se află la 100 de metri de Ozana. Cât de frumos curgătoare era ea? Dacă mai era. A fost prima ta întâlnire cu Creangă în unda râului, deşi ştim că nu te poţi scălda de două ori în aceeaşi apă curgătoare? Cum a dictat destinul a doua întâlnire cu Creangă, la bojdeuca lui din Ţicău?**

D.C.: Cum spuneam, asemenea grecilor de altădată, mi se-ntâmplă să cred în destin. Casa copilăriei mele de la Vânătorii de Neamţ e în dreptul Cetăţii Neamţului, la câţiva metri de Ozana, devenită celebră prin pana lui Creangă. Astfel, bălăcit toată copilăria prin ştioalnele Ozanei, pe la zece ani realizam că mă aflu între puncte fierbinţi ale culturii noastre: la Mănăstirea Neamţ scria Mihail Sadoveanu (pe care l-am văzut în 1960, la inaugurarea Căminului Cultural din Vânători, ce-i poartă numele), că la o azvârlitură de băţ de casa noastră, la Humuleşti, s-a născut Creangă, iar mai târziu aveam să aflu că doar la 10 km, la Ghindăoani, s-a născut Vasile Conta, junimist ieşenizat, rămas până azi, prin teoria ondulaţiunilor, cel mai original filosof al nostru.

Cultural vorbind, am fost norocos. Eram un copil firav (la spartani m-ar fi aruncat în prăpastie!) şi, la 10-12 ani, pe când începeam să mâzgălesc hârtii, nu mă puneau la muncile câmpului. Citeam. Asta a fost cea mai mare preocupare şi fericire a mea. Era şi mai este (deşi descompletată de comunişti prin anii cincizeci) o bibliotecă imensă la Vânători-Neamţ, păstrată de pe vremea când naşul meu de botez, Gheorghe Popescu, era dirigintele şcoalei, şi de aici, de la bădia Costică Oancea, blândul custode, împrumutam cărţi. De pe atunci mă gândeam că dacă ar exista meseria de cititor, aş fi cel dintâi. De aceea, nu mă mir că pe la treizeci de ani, împreună cu Aurel Dumitraşcu, Dan David şi alţi anahoreţi, poate pentru a da cu tifla veleitarilor care mai mult scriau decât citeau, am vrut să înfiinţez *Uniunea Cititorilor din România*.

Dragul meu Augustin, eu receptez Ozana sau, mai bine spus, o port în mine ca pe o fiinţă. Vara trecută, când pe distanţa a cinci kilometri (cât ţine umbra celestă a Cetăţii Neamţului) Ozana a secat, am plâns ca un copil părăsit. Ozanist din tată-n fiu, acolo, în umbra Cetăţii Neamţului, am încercat să descifrez prima oară cerul, am ascultat primele poveşti pline de mister, iar primul vers s-a legat, cum era normal, de Ozana: *A venit Ozana mare / Şi-am văzut un om calare / şi în mână c-o caldare*. Aveam aproape şase ani în acea vară, eram un analfabet serafic, aşa că aceste versuri scrise direct pe creier, le-am purtat cu mine toată copilăria, ca pe un semn miraculos care mă deosebea de alţii. Deşi, aveam să gândesc mai târziu, nici prundul Ozanei, nici munţii, nici dumbrăvile n-aveau nevoie de cuvinte pentru a-şi exprima poezia. Când mă gândesc la asta, mi-i aproape jenă că poezia foloseşte cuvinte.

Înţeleg o parte a întrebării tale aşa: când Daniel Corbu a devenit Daniel Corbu? ATUNCI!

***D.Aug.D.*: Ai dat nenumărate definiţii ale poeziei, în poeme sau în eseuri. La care din aceste definiţii te-ai opri acum, la anul de graţie 2013?**

D.C.: Ce definiţie să mai dăm Poeziei, noi, cei care prin ea ne ducem crucea destinului? De cele mai multe ori poezia ne scrie şi nu noi scriem poezie. Ca locuitor al acestei emoţii şi ca unul dintre locuitorii ţinutului care mai crede în inspiraţie, vă pot spune că poezia vine şi pleacă. Te lasă de multe ori deznădăjduit şi cu mâinile goale. S-o opreşti, imposibil! E ca şi cum ai încerca să păstrezi cu tot dinadinsul mireasma florii în pumn. Dar nu cunosc întâlniri mai înalte, mai disperate, mai brutale, mai serafice decât cele cu poezia. Prin urmare, înainte de a te lăsa devastat, curtezi duhul poeziei (prin lecturi, visare liberă, eu aproape întotdeauna prin muzică), iar apropierea ei o simţi ca pe apropierea unei femei cu magnetic halou.

Însă dacă ar fi să rămân la una din definiţiile lirice spuse de mine, ar suna astfel: ***POEZIA E HAOSUL CONDAMNAT LA VISARE***.

aniversare

***D.Aug.D.*: Zici undeva că optzeciştii sunt „nişte înstrăinaţi camusieni obsedaţi de imaginarul apocaliptic". Şi ce mai sunt optzeciştii? Mai dă, te rog, trei-patru definiţii ale congenerilor tăi, să-i putem recunoaşte mai uşor! De altfel, ai scris probabil prima lucrare despre generaţia '80, teza de licenţă, dezvoltată ulterior. Autocitează-te de acolo!**

Eşti unul dintre puţinii optzecişti din Moldova care au frecventat Cenaclul de Luni. Fă-i apologia! Sau desfiinţează-l! Ai fost lunedist şi totuşi făceai parte din „Şcoala de poezie de la Târgu Neamţ". Nu era un caz de incompatibilitate?

D.C.: Grea povară întrebările tale!

La Cenaclul de luni, dintre moldoveni mai erau prietenii mei poeţi Matei Vişniec (stăteam împreună lângă soba din sala de la Grigore Preoteasa) şi Elena Ştefoi. Deh, acolo veneau mulţi, se-nghesuiau să citească (ca şi acum cei cu mult tupeu aveau şi prea puţin talent!), pe unde s-au pulverizat în timp nu ştiu. Au rămas câţiva poeţi importanţi, între ei, strălucitori şi adevăraţi, Traian T. Coşovei şi Mariana Marin. Era un timp al revoltei celor tineri, mai ales împotriva scrisului linear al generaţiei '60.

Nici un poet nu se poate sustrage timpului său, iar timpul în care intrasem, cu ajutor american, era, de vrem sau de ne este cu bănat, cel al postmodernismului, care se află cu modernismul în relaţie de interdependenţă şi de convieţuire. Modernismul nu este substituit de noul fenomen, cum au crezut şi cred alarmiştii, şi e uşor de observat că majoritatea poeţilor şi prozatorilor optzecişti de la noi cultivă tehnicile avangardiste interbelice sau cele ale expresionismului european, în prelungiri experimentale. Pentru că veni vorba, poezia generaţiei '80 e mai mult textualistă decât postmodernă, iar poetul care a onorat cu adevărat postmodernismul, Mircea Cărtărescu (în *Levantul*, *O seară la operă*), nu mai scrie poezie de vreo cincisprezece ani. Pornind de la modelul *Epigonilor* lui Eminescu şi scris cu conştiinţa artificiului, a parodicului şi a labirintului textual, *Levantul* este singura carte lirică postmodernă de la noi, expresie, din păcate, a unui postmodernism minor, irelevantă pentru cei ce nu cunosc stilurile poetice parodiate de autor, de la Bolintineanu şi Eminescu, la Blaga şi Arghezi. Semn că dacă zideşti o Ană, trebuie să te gândeşti mai întâi dacă acea construcţie merită sacrificiul. Deocamdată, chiar cu încercările din proză (Gh. Crăciun, Iova, Cărtărescu sau Nedelciu), din teatru (Vişniec şi Horia Gârbea), din muzică şi artele plastice, postmodernismul românesc nu şi-a căpătat conştiinţa de sine. În literatură, pentru a da şi punctul şi contrapunctul, optzeciştii n-au realizat decât *un avangardism de refugiu*.

Pe de altă parte, lumea postmodernă este, în viziunea celor mai ascultaţi teoreticieni, una epidermică, flexibilă şi plină de artificii, superficială. Terenul teoriilor de ieri şi de azi este înţesat de o serie de întrebări, cea mai pregnantă fiind aceea dacă postmodernismul, prin reseminarea şi rescrierea clasicităţii şi modernităţii, aduce ceva bun sau ceva precar, dacă nu ratează el, dacă nu taie ca pe-o maioneză „proiectul neterminat al modernismului", cum ar spune Jürgen Habernas. În România, ca şi în alte ţări est europene, avem de-a face, atipic, cu *un postmodernism fără postmodernitate*.

Aşa cum spuneam mai înainte, odată cu apariţia teoriilor despre postmodernism, au apărut în câmpul liric tehnicişţii, inginerii de text, autorii şi autorlâcul ca fenomen, prestidigitatorii fără blestemul şi sfâşierile poeziei. Astfel, lumea e plină de autori, dar poeţii sunt foarte puţini. Poezia nu e numai joc, parodie, băşcălie în limbaj de multe ori prozaizat, ea implică misterul, metafizicul, magia. *Poezia începe de acolo unde ultimul cuvânt nu-l are moartea*. De aceea, orice întâlnire cu ea e o lecţie de abis. În ce mă priveşte, aparţin postmodernismului, atâta timp cât el nu înseamnă lipsă de profunzime.

Eu m-am păstrat departe de parodia, mai bine zis băşcălia textuală disperată a lunediştilor, am cultivat, în linie metafizică, ironia abia presărată în text, condimentar şi nu rebardativ şi agresiv.

***D.Aug.D.*: După 1990, ai organizat „Serile de poezie de la Vânători-Neamţ". Mă fac a nu şti că acolo veneau Cezar Ivănescu, Cristian Simionescu, Petre Stoica, Ion Mureşan şi alţi mari şi te întreb: nu era asta o provincializare, după ce frecventaseşi Cenaclul de Luni şi Şcoala de poezie de la Târgu Neamţ?**

D.C.: Eu nu cred în ideea de provincie, în sensul dat de romani, adică *ţinut al învinşilor*. Dacă e unul puternic şi adevărat, blestemat, cum îmi place să spun, artistul este un centru. Gândiţi-vă la Carl Sandburg, marele poet american, care la vestea acordării premiului Nobel se afla la mica sa fermă, depărtată de orice centru american. Nixon, preşedintele de-atunci al Americii, a trimis să fie adus la Casa Albă (în ideea lui, centrul centrului) pentru a-l felicita. Dar poetul nu s-a clintit. Trimişii au obţinut doar acest răspuns: „Să vină preşedintele aici, pentru că aici e cauza şi efectul Nobelului!". Ceea ce s-a şi întâmplat, în zgomot de elicoptere. Sau, mai aproape de noi, dacă Nichita Stănescu se afla în Maramureş sau la Turnu Severin, acolo era şi poezia.

Pe la *Serile de Poezie de la Vânători Neamţ* au trecut mulţi poeţi români adevăraţi şi nu s-au simţit în provincie. Să-i numesc doar pe cei care, ediţie de ediţie, au primit Marele premiu în faţa altarului Bisericii „Înălţarea Domnului" de la Mănăstirea Neamţ, construită de Ştefan cel Mare la 1497: Petre Stoica, Ioanid Romanescu, Cezar Ivănescu, Cristian Simionescu, Ion Mureşan, Ion Mircea, Nichita Danilov, Adrian Popescu, Grigore Vieru. Aceste seri continuă în liniştea patriarhală şi plină de mister a ţinutului. Însă şi mai spectaculoase au fost *Colocviile Naţionale de Poezie de la Târgu Neamţ*, pe care le-am pornit în 1984, având ca invitaţi doi teoreticieni: Laurenţiu Ulici şi Marin Mincu. Pe la Tg. Neamţ, un orăşel cu 23.000 de locuitori, toamnă de toamnă, între 1984-1993, a trecut cam toată generaţia poetică '80. Numesc doar pe câţiva: Matei Vişniec, Florin Iaru, Ion Mureşan, Mariana Marin, Elena Ştefoi, Nichita Danilov, Lucian Vasiliu, George Vulturescu, Alexandru Muşina, Magda Cârneci, Dan David, Călin Vlasie, Constantin Hrehor, Gellu Dorian, Liviu Antonesei.

***D.Aug.D.:* Vrei să povesteşti ce se întâmpla de fapt la *Colocviile Naţionale de Poezie de la Târgul Neamţului*? Cum au început, cum s-au retezat?**

D.C.: Într-adevăr, erau anii solidarizării noii generaţii poetice, rămasă până acum cu titulatura de *generaţia '80.*

În 1984 eram toţi foarte tineri. Lucram întru frumos şi bine şi în ideea de solidaritate, conştienţi atunci, dar mai ales acum, că nimic nu se compară cu entuziasmul tinereţii. Eu aveam treizeci şi unu de ani, eram instructor de teatru şi poezie (auzi cum sună!) la Casa de cultură din Târgu Neamţ şi, cu un an înainte, îmi susţinusem (student întârziat, deh!) lucrarea de diplomă cu tema „Generaţia '80 în literatura română", avându-l ca îndrumător pe distinsul profesor Nicolae Manolescu. Adunam acolo portrete a zece poeţi în care aveam încredere (Florin Iaru, Matei Vişniec, M. Cărtărescu, Ion Mureşan, Lucian Vasiliu, Magdalena Ghica, Mariana Marin, Traian T. Coşovei, Emil Hurezeanu şi Nichita Danilov) şi, ajuns la Tg. Neamţ, după ce ilustrul *Cenaclu de luni* fusese pulverizat, mi-a venit ideea întrunirii poeţilor şi criticilor tineri din întreaga ţară. În carne şi oase. Aşa s-a şi fost făcut ca ei să sporească, în fiecare toamnă, poezia de la apa Ozanei şi din mirificul ţinut al Neamţului. Cât de rebelă a fost iniţiativa, se va şti în timp.

Riscuri erau peste tot şi mai ales când era vorba de un fel de banchet al gureşilor poeţi. S-au citit aici cele mai dure, subversive poeme, refuzate oricând de cenzură, au fost rostite discursuri libere despre condiţia scriitorului şi despre o altfel de angajare decât cea impusă de ideologia comunistă. Şi, la fel de important, generaţioniştii s-au cunoscut între ei şi s-au iscat, de la prima vedere, prietenii de durată. S-a creat un curent de forţă, îmi place să cred, odată cu aceste Colocvii.

După treizeci de ani, au rămas, cum bine ştii, cărţile (numai versul, domnule!) şi cei blestemaţi să facă literatură. Dacă atunci era perioada solidarizării, perioada în care credeam că în noi furnică dumnezeirea, după 1990 a început desolidarizarea, până acum, când a venit *vremea seniorilor*. Proba cu timpul şi cu cititorii, câţi au mai rămas... Îmi place să cred că întrunirile de care vorbim au marcat orice participant, care le-a asimilat unui romantism tineresc de bună calitate. Iar *Colocviile* au fost posibile datorită unei grupări poetice de forţă la Tg. Neamţ: Aurel Dumitraşcu, Nicolae Sava, Adrian Alui Gheorghe, Radu Florescu, George Calcan, Gheorghe Simon.

***D.Aug.D.:* Prietenia literară a avut rolul ei în coagularea generaţiei? Grupul de la Neamţ a fost el unul unit (şi) de prietenie (literară şi propriu-zisă)?**

D.C.: Da, poezie şi prietenie! Asta era deviza. Şi a rămas. Poezia e o problemă absolut personală, a singurătăţii tale, a relaţiei cu misterul şi cu dumnezeirea! Singur cobori în tine să aduci câtimea aceea de frumos şi nemoarte pe care-o dăruieşti celorlalţi. Dar ea trebuie sărbătorită. Să ne-amintim că Pitagora cel înconjurat de învăţăcei, de fiecare dată când descoperea o teoremă sau scria un tom de reflexii filosofice tăia un viţel şi umplea cupele cu vin. Aşa şi noi, de la Neamţ, Iaşi, Dorohoi!

***D.Aug.D.*: Ce te aseamănă cu colegii tăi „înstrăinaţi camusieni" şi ce te diferenţiază de ei?**

D.C.: Filonul metafizic. În general falanga moldavă a generaţiei noastre n-a părăsit linia metafizică, de aur, a poeziei noastre. Realul, cotidianul au fost privite altfel, limbajul n-a fost îmbolnăvit de cuvinte şi sintagme latrinoiarde. A se reciti poemele din cărţile lor: Nichita Danilov, Aurel Dumitraşcu, Lucian Vasiliu, Gellu Dorian, Nicolae Sava, Cassian Maria Spiridon, Adrian Alui Gheorghe, Ion Tudor Iovian.

***D.Aug.D.*: Eşti şi editor de carte, de revistă, director de Muzeu al Literaturii… Aceste poziţii de amploaiat – fie şi cultural – nu atentează la libertatea poetului Daniel Corbu? Dar, fără să-ţi faci publicitate explicită (că nu te ajută tirajul revistei noastre de – ha!ha! - 50 000 de exemplare!), vrei să enumeri câteva evenimente editoriale produse de *Princeps Edit*?**

D.C.: Sigur că ne afectează. La urma urmelor şi mersul prin mireasma florilor din grădina Semiramidei sau grădina Versailles ne afectează. Dar există un cuvânt cu valoare de concept pe care mi l-am asumat: CONTINUITATE. Sunt pentru continuitate în cultură. De aceea am acceptat şi un post de director al Muzeului Literaturii, instituţie cu un patrimoniu spectaculos, de la Dosoftei, Costache Conachi şi până la Topîrceanu şi Otilia Cazimir, cu trecere prin *Junimea* şi *Viaţa Românească*. De aceea coordonez o ediţie critică a poeziei române, din care au apărut peste treizeci de poeţi, între care Alecsandri, Coşbuc, Eminescu, Topîrceanu, Ioanid Romanescu, Mihai Ursachi, Adi Cusin, Horia Zilieru, Grigore Vieru. De aceea, o colecţie *Scriitori în amintirile contemporanilor* (de la Eminescu la N. Labiş, de la Creangă la Adrian Păunescu) şi o Bibliotecă virtuală *Mari Scriitori Români* – CD multimedia.

***D.Aug.D.*: Două dintre antologiile tale de autor se numesc *Documentele Haosului*. Explică pe scurt cum poate fi haosul spaţiu şi motiv poetic.**

D.C.: Ce ne-am face noi fără obsesii? Ce am fi noi fără obsesii, bunule Augustin? Nu le trebuie celor din jur multe investigaţii pentru a-şi da seama că suntem atât obsedaţi ai ideilor despre universul văzut şi nevăzut, cât şi curajoşii obsedaţi textuali. Decăzut din rolul de şaman, sacerdot al cetăţii, prezicător de evenimente aşa cum era acum trei-patru mii de ani, al doilea om în stat după rege sau împărat, marginalizat dar nealungat din cetate, poetul de azi probează mai mult spaţiul spectaculos şi sărbătoresc al Singurătăţii.

Una dintre marile mele obsesi, e *Haosul*, cum bine ai observat. Am acum documentele lirice. O parte, poate se mai adaugă. Documentele unui Haos pe care încerc să-l reduc la visare. Hegel spunea cândva că *obiectul care corespunde poeziei este împărăţia nemărginită a spiritului*. În ceremonialul meu iluzoriu am ales Haosul ca obiect, în tripla sa spirală. (Discuţie prea lungă, pe care-o retezăm aici). Haosul cel desprins din Neant, adică din stăpânul armoniei eternităţii.

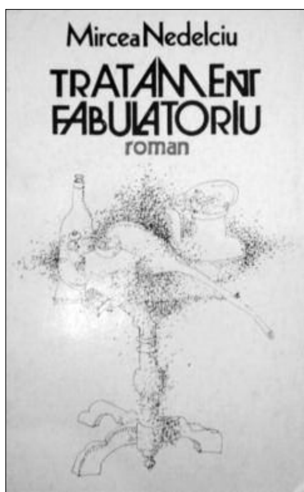
Pe de altă parte, toate cărţile pe care le-am scris pot fi citite ca o navetă între mine şi mine, între mine şi lume, între ideal şi irealizabil. Ele aparţin fericirii de a sta mereu în deschiderea fiinţei şi, în egală măsură, eşecului de a nu o cuceri niciodată.

Eu m-am păstrat departe de parodia, mai bine zis băşcălia textuală disperată a lunediştilor, am cultivat, în linie metafizică, ironia abia presărată în text, condimentar şi nu rebardativ şi agresiv.

Ioan Lascu

Aşa cum personajele, cele proeminente, îşi caută, cu multe complicaţii, destinul, tot aşa şi prozatorul „se caută” mereu pe sine textuând, intervenind direct în text, prin explicaţii, justificări, inserturi, asumându-şi permanent o libertate şi o spontaneitate, imprevizibile, care caracterizează cel mai bine postulatul şi mereu implicatul *tratament fabulatoriu.*

Cărţi ale generaţiei ´80

TRATAMENT HALUCINATORIU

Formula (cel puţin parţial) nouă aplicată de Mircea Nedelciu în ultimul roman anterior lui 1989 este chiar „tratamentul fabulatoriu”, anunţat direct prin titlu. *Multipla focalizare* a întâmplărilor, văzute din unghiuri diferite de mai multe personaje, *metamorfozarea* autorului în câteva din acele personaje, prin încercarea de a intra, cum se zice, în pielea lor, derularea acţiunii în paralel, secvenţial, în locuri şi cu personaje, diferite şi ele, prin alternarea planurilor după tehnica cinematografică, sunt procedeele cele mai frecvente şi deliberat altele decât în proza, să-i spunem, „oficială”. Astfel scriitorul caută să stabilească permanent ceea ce el numeşte *mezalianţe*, intervine în text, fără a-l preveni pe cititor, pentru a explica aceste „tratamente”, în aşa fel încât fluxul textual e deseori disturbat, se contorsionează, capătă ascunzişuri, estompări etc. Proza este difuză, atenţia lectorului trebuie să fie maximă, altminteri îl vor pândi confuziile, se va rătăci prin acest hăţiş textual din care autorul nu-l ajută să iasă, întrucât nici el nu dirijează textul spre un liman limpezitor. Nu clarificările ci complicaţiile par a fi, în intenţia romancierului, o prioritate. Romanul nu are un final ca atare, el poate continua tot aşa, textualizarea fiind la discreţia autorului şi a personajelor care apar şi dispar, dimpreună cu protagonistul-autor. Neclarul, difuzul, vagul, ambiguul se regăsesc în largul lor, lectorul neştiind sigur dacă personajele se află în prada unor halucinaţii, plăsmuiesc o utopie sau visează pur şi simplu. Mai ales Luca, protagonistul în jurul căruia gravitează ciudatele evenimente, este confuz în ce spune, în intenţiile sale, în peregrinările prin nişte spaţii când banale, lâncezind în cotidian, când misterioase de-a dreptul. Sunt spaţii incerte, limitrofe, situate la marginea dintre Valahia şi Ardeal, dintre munte şi câmpie, într-un timp indecis. De fapt este amestecat şi timpul, pentru că, să nu uităm, personajele beneficiază de *centre diferite de timp*: un centru de timp efectiv şi alt centru de timp personal. Toate aceste elemente şi coordonate glisante, tulburând la propriu apele ficţiunii, ca nişte nisipuri invazive, mişcătoare, imprimă textului acel caracter proteic la care am făcut anterior referire, iar autorului îi asigură *libertatea de a vagabonda prin text*. Dacă ar fi să ne luăm după expresia lui Gheorghe Iova, „excursia este în plină desfăşurare”! Către sfârşitul cărţii, după multe rătăciri, Luca „se va scutura şi se va ciupi şi se va freca la ochi să fie sigur că nu trăieşte în halucinaţie, în utopie, în vis”. (*Tratament fabulatoriu*, p. 272).

Aşadar Luca, un tânăr meteorolog care lucrează la Fitotron, o staţiune experimentală de cercetări pentru agricultură (care ne aduce aminte de Fundulea, locul de baştină al lui Nedelciu), este în căutarea dragostei adevărate, dar şi a unei lumi mai convenabile, chiar dacă fictivă, alta decât lumea de o banalitate apăsătoare, cumva sordidă, în care trăia. Tribulaţiile lui, căutările prin universuri deosebite, cu un statut nesigur – reale, imaginare, utopice, onirice, halucinatorii – pot suscita unele comparaţii cu universul oniric şi magic din binecunoscuta povestire *La ţigănci* a lui Mircea Eliade. Meteorologul Luca poate fi o umbră a profesorului Gavrilescu, care venea din alt univers, însă tot „meteoric”, *recte* cel muzical. Luca şi alte personaje din roman, în special cele feminine – Ula, Gina, Natalia, Nuşa-Păpuşa –, dar şi masculine – Sachelarie, doctorul Şarba, Aron, Gheorghe, Gheorghiţă, Marius – se găsesc sub *influenţa meteopsihică*, adică a undelor ce aparţin schimbărilor atmosferice, eterice, meteorice. Autorul, prin prisma personajului, va denumi toate aceste ciudate întorsături şi elucubraţii *fenomenul Luca*. Tânărul meteorolog este sursa, centrul şi victima acestui fenomen, în care-i antrenează şi pe alţii, mai întâi pe Ula şi pe Nati, ba chiar şi pe Nuşa-Păpuşa (un *alter ego* al celei dintâi), femeile pe care le caută fiindcă le iubeşte. În acelaşi timp Luca este şi agentul generator al textului: nimic nu se petrece fără implicarea lui. Nu se poate spune cu certitudine dacă „investigaţiile” lui Luca au loc în realitate, în imaginaţie sau în visul hipnotic.

„Dacă Nati este de acord, poţi să-i povesteşti totul despre dragostea ta pentru Ula, despre felul cum ai pierdut-o, nu e neînţelegătoare, pare chiar dezinvoltă şi, alăturată entuziasmului ei pentru cercetarea pe care o vei iniţia, dragostea ei pentru tine ar putea supravieţui dacă îi mărturiseşti totul […]. I-ai povestit şi ei, pe scurt, fluturându-i prin faţă tabele şi hărţi sinoptice, în ce constă fenomenul Luca, dar ea zâmbea şi te asculta cu atâta plăcere, încât acum îţi dai seama că nici nu ar fi avut cum să te înţeleagă. Erai confuz, iar ea nu avea pregătirea necesară. Ar urma să o înveţi, dacă o ţine entuziasmul şi dacă veţi convieţui, dacă reuşeşti să o faci o adeptă a teoriei tale despre influenţa meteopsihică”. (*ibid.*, p. 248).

Influenţa meteopsihică este vinovată, se pare, de toate complicaţiile din roman. Primul, cel mai mare şi constant rătăcitor, este Luca. El caută iubirea adevărată ca pe o protecţie în faţa mediilor ce-l înconjoară, superficiale, vulgare, frivole, chiar agresive, dar caută şi refugiul din această realitate maculată, degradată, precum lumea trivială a satului colectivizat, Temenia, din comuna Fuica. Iubirea adevărată, sinceră şi profundă, ca şi *aspiraţia melioristă* către o ipotetică lume din trecut sau din viitor, sunt posibilităţi de evaziune visate şi căutate de autor prin frământările personajului Luca. Am spus că literatura optzecistă s-a născut ca o *reacţie subtilă* împotriva literaturii oficiale, infestată ideologic, dar şi împotriva realităţilor unei societăţi abrutizate, supuse unei „transformări” umilitoare prin impunerea unor condiţii mizere, liminare, subumane. În acest fel literatura textuantă era ferită de marşandizare, adică, insist să spun, de aservire şi de amestecul politicului, iar scriitorul îşi oferea o evadare din cotidian, propunea o alternativă salutară, valabilă cel puţin ca ficţiune reparatorie.

Lumea visată de Luca se ascunde, pare-se, într-o cută de timp şi o cută de spaţiu, în Valea Plânşii. Cuta de timp poate aparţine, cum se deduce uşor, trecutului unei colectivităţi (acum) utopice, „falansterul de pe deal”, iar spaţiul greu de găsit este numit „Conacul” sau „Investiţia părăsită”, cel puţin această ultimă sintagmă sugerând o istorie ciuntită, stopată artificial, printr-o intervenţie brutală. Subtilităţile aluzive ale lui Nedelciu au scăpat, iată, cenzurii comuniste, probabil derutată de „cameleonismul” acestei proze care – şi să ne aducem aminte de prefaţa romanului *Tratament fabulatoriu* – simula o critică, pe baze aparent marxiste, a societăţii capitaliste, a mercantilizării, şi înşăila apoi o prezentare „realistă” a satului Temenia şi a locuitorilor lui, a relaţiei sat-oraş, a experimentelor şi cercetărilor menite să modernizeze agricultura („socialistă”!). Traseul până la „falansterul de pe deal”, ascuns după mai multe coline şi după şeile care le uneau, lumea de acolo, una idilică, armonioasă, chiar romantică, nu sunt niciodată clar conturate, nu se poate garanta „realitatea” lor, nu pot fi ţinute minte cu exactitate. Vălul de imprecizie şi de mister care le acoperă dă de înţeles că această „realitate” ori nu există, ori este greu accesibilă, că acea „lume” se ascunde fie în trecut, fie în viitor, fie în vis(are), fie este o nălucire a unei minţi tulburate precum cea a lui Luca. Pentru oamenii normali acesta trece drept nebun, oricum nici autorul nu pare a-i acorda credit în întregime, nimeni nu a văzut sau nu a auzit ceva despre lumea căutată de el, paralelă cu realitatea ordinară. De aceea Luca nu este crezut, el fiind un prezumtiv pacient al medicului psihiatru Abraş, cel care se complace în cea mai crasă companie a unor indivizi submediocri, personaje cunoscute ale mediilor cvasi-boeme din deceniile opt şi nouă ale secolului trecut: ingineri agronomi sfertodocţi, actriţe de duzină, pictori rataţi, banali profesori de ţară, indivizi pe care-i unesc veleităţi culturale meschine, impulsul obscur de a-şi alunga plictiseala şi, mai cu seamă, etilismul ori, mai rar, imunde escapade extraconjugale. Luca se află la hotarul dintre două lumi, lumea reală compusă din fauna „etalată” mai sus şi ţăranii decrepiţi din Temenia, şi lumea lui lăuntrică, de fapt spaţiul efectiv al evadării, deoarece, aflat în căutarea marii iubiri şi a lumii ideale, compensatorii a celei reale, el se refugiază, se închide în sine, iar tentativele de a comunica cu cei şi cele care-l înconjoară trec drept manifestări anormale. Luca este *un caz* care completează galeria de personaje bizare întâlnite în volumele precedente, *Efectul de ecou controlat* şi *Amendament la instinctul proprietăţii*. Este evident că Mircea Nedelciu „experimentează” nu numai asupra tehnicilor narative, a modalităţilor de a textua, ci şi asupra statutului şi structurii personajelor. Consecvent, pagină cu pagină, carte după carte, proza lui devine opozanta „operei” de factură tradiţională, tributară vechilor canoane şi tehnici. Scrisul lui Mircea Nedelciu este unitar şi din perspectiva intenţiilor şi a demersurilor, a pariului cu sine, a contractului său auctorial. Aşa cum personajele, cele proeminente, îşi caută, cu multe complicaţii, destinul, tot aşa şi prozatorul „se caută” mereu pe sine textuând, intervenind direct în text, prin explicaţii, justificări, inserturi, asumându-şi permanent o libertate şi o spontaneitate, imprevizibile, care caracterizează cel mai bine postulatul şi mereu implicatul *tratament fabulatoriu*. Autorul poate fabula în acest mod la nesfârşit, cartea rămânând, tocmai de aceea, în raport cu acelaşi autor, o *opera aperta*. Întâmplări, personaje, fabulaţie, toate sunt cu dus-întors, sunt relativizate prin multiple perspective, prin urmare nimic nu este sigur, nu rămâne încremenit într-o formă anterioară, este o fabulaţie care se multiplică mereu prin chiar actul de a fabula, care se autogenerează la nesfârşit. Relativizarea şi multiplicarea perspectivelor se pot explica şi prin faptul că, *la modul fabulatoriu*, lucrurile se pot întâmpla şi înainte de a se întâmpla, de aici şi „calendarul dublu de pe perete” al inginerului Silvestru, de la Fitotron; cu alte cuvinte, prin experimentare, „azi, 12 aprilie, […] încercăm să vedem în ce fel planta însăşi ar putea lupta cu ele [cu «eventualele influenţe exterioare nefaste»] atunci, la 12 iunie, înţelegi?”. *La modul simbolic* de astă dată, toate aceste oscilaţii sunt asemenea urmelor lăsate de un pendul uriaş (al lui Foucault?) care, la un moment dat, poate „să facă punctul”, adică să se oprească, pentru o fracţiune de secundă, din mişcarea de du-te-vino, şi să deschidă perspectiva spre altă mişcare, cumva concludentă. Sfârşitul romanului este sugestiv:

„– În timpul acelei operaţii, planta trebuie iubită cu adevărat, domnişoară! Să trădezi într-o astfel de iubire înseamnă să provoci catastrofe.

Privirea ei candidă şi severă sorbind aceste cuvinte. Şi siguranţa cu care Luca ştie că, spre dimineaţă, adormind lângă trupul ei cald, va visa din nou peniţa din vârful pendulului cine ştie cărui aparat de ascultat universul alergând aiurea pe o hârtie liniată. Va reuşi atunci «să facă punctul»?” (*op. cit.*, p. 274).

studii

Mihai Alexandrescu

...Şi m-au împins în întuneric – O carte tristă despre moartea civilă a unui om

Comunismul a fost insuficient exorcizat în România. Acest sistem social care a forţat, de prea multe ori, până la moarte natura umană încă trăieşte în mentalităţi greu de schimbat, de care noile generaţii, născute în libertate, se ciocnesc la tot pasul. Iar foştii nomenklaturişti modelează, chiar şi astăzi, spoiala de capitalism pe care o vedem cu toţii, intoxicând, fără jenă, mediul politic. Totuşi, există câţiva oameni lucizi care vor să pună întâmplările din trecut în adevărata lor lumină. Aceştia sunt supravieţuitorii închisorilor comuniste. Mulţi dintre ei au devenit mărturisitori. S-au apucat de scris. De ce? Pentru ca iadul prin care a trecut generaţia lor să nu fie uitat. Din păcate, cărţile lor apar în tiraje mici, la edituri obscure. Despre cărţile lor nu se vorbeşte şi nu se scrie. Cărţile lor nu se studiază în şcoli. Şi nu devin subiect de dezbateri televizate. E ca şi cum această literatură a devenit victima unei ruşinoase conspiraţii a tăcerii. Marile edituri nu le tipăresc, iar intelectualitatea de pe Dâmboviţa le ignoră. Ion Ioanid, Florin Pavlovici, Alexandru Mihalcea – iată doar cîţiva autori care, dacă ar fi traduşi şi studianţi în Occident, ar deveni rapid nume de referinţă pentru înţelegerea deplină a experimentului social din Est, ale cătui efecte încă le simţim.”... Şi m-au împins în întuneric”. Aşa se numeşte cartea lui Alexandru Mihalcea, o carte care poveşteste despre un tânăr care deschisese ochii către lumină, în acea epocă în care urma să fie modelat caracterul omului nou, comunist. Cine citeştea această carte va înţelege cât de absurde puteau fi motivele pentru care un simplu student la Facultatea de Ziaristică devenea, în ochii „autorităţilor”, un „element duşmănos” sau un „duşman de clasă”, după care era exmatriculat. Printre altele, era suficient să abordezi, la seminarii, teme apolitice, străine ideologiei marxist-leniniste sau să te duci la înviere, la Mitropolie, ca să intri în schema tehnică a „ecarisajului politic-social: arestare, anchetă, proces, condamnare, puşcărie.” Românii trebuiau să înţeleagă că libertatea de dinainte de 45 se terminase şi că nu mai puteau fi nici măcar stăpânii propriei gândiri. Iar gândirea nouă era modelată încă din şcoală. Clasicii culturii române sunt fie interzişi, fie toleraţi. Se înstăpânesc proletcultismul şi propaganda comunistă. Intelectualii sunt închişi, duşi să muncească la Canal, în final exterminaţi. Constantin C. Giurescu, Gheorghe Brătianu, Alexandru Lapedatu – iată câteva exemple. Tinerii români cresc citindu-l obligatoriu pe Roller, învaţă că radioul n-a fost inventat de Marconi, ci de Alexandr Popov sau că becul n-a fost inventat de Edison, ci de Aleksandr Lodâghin! Bietul James Watt nici gând să inventeze motorul cu aburi, adevăratul inventator fiind Ivan Polzunov. Lumina venea, aşadar, de la răsărit, cum fără scupule avea să scrie Mihail Sadoveanu, pentru a-şi conserva privilegiile, în noua epocă! Sigur că au fost români care i-au trădat pe români. Iar acest război româno-român continuă, sub diverse forme, şi în ziua de azi. Dacă românilor li se lua dreptul la conştiinţă, urma să li se ia şi unul dintre drepturile fundamentale: dreptul la proprietate privată! „Isploatatorii” şi „burghezii” nu sunt nimic altceva decât „năpârci” care trebuie strivite. Pământul lor nu va mai fi al lor, ci va deveni bun al întregului popor, se înfiinţează colhozurile şi cine nu cântă „despre fericirea de a munci la colectivă” are doar de suferit. „Ţăranul e obligat să dea cota de lână, chiar şi cei înscrişi la colectivă, aşa cum poruncea o haşceme din 1950... În toată ţara umblau complete volante de judecători şi procurori pe care regionalele de partid îi trimiteau să facă procese la faţa locului, să bage groaza în oameni... Lumea ştia că rusul ocupant cere, că trenuri şi vapoare cu cereale pleacă în Rusia – dar vedea că partidul îi ia totul, nu-i lasă nici cât să moară de foame. Era jaf” – scrie Alexandru Mihalcea. Sistemul te lăsa, aşadar, fără repere valorice şi culturale. Te lăsa fără proprietăţi, fără ce este al părinţilor tăi şi al tău. Urma să te integreze. Să te recruteze, ca informator. Mai exact, ca turnător. Mihalcea îşi povesteşte „clipa de laşitate”, arată cum a fost şantajat de locotenentul major Gheorghe Vântu să devină turnător. Erau folosite date despre tine care apăreau în „referinţele” scrise de colegii tăi din şcoală, nişte turnători avant-la-lettre, fiindcă toată lumea scria referinţe despre toată lumea. „Referinţa este rudă cu nota informativă”, scrie Mihalcea. Şi era destul să se afle că te-ai ciondănit cu un coleg cu origini sănătoase sau că femeia la care te duci a avut legături cu nu ştiu care „bandiţi din Făgăraş” ca să ţi se pună în faţă o foaie în care scria că „te angajezi să aduci la cunoştinţa organelor de stat orice acţiune întreprinsă împotriva securităţii RPR. ” Semnezi foaia cu pricina şi eşti al lor... Abia după ce înţelegi în ce grozăvie te-au băgat, pui mâna pe stilou şi semnezi contrariul, că nu poţi, de fapt, să accepţi misiunea de informator, că firea ta nu se împacă deloc cu misiunea de agent... Multă vreme vei regreta un acel moment de slăbiciune când ai cedat şantajului şi presiunilor, iar ei, slujbaşii regimului, nu vor uita niciodată că ai semnat... Probabil ultima tuşă a ceea ce avea să devină regimul politic din România este dată de valul de arestări din 1957. Începuse să se audă de comportamentul inuman la care erau supuşi deţinuţii politici, de bătăi, de torturi. Oamenii vorbeau cu fereală. Le era frică. În mediul universitar, teroarea se abătea asupra studenţilor. „În facultăţi, şedinţele UTM se ţineau lanţ. Începeau spre seară şi se terminau în zori. Ordinea de zi se deschidea cu un referat cu titlu dinadins anodin, chiar minimizant, de exemplu: „Unele neajunsuri în munca de educaţie politică a tineretului”, urmat de discuţii, după care venea punctul care le dădea tuturor, cu excepţia şefilor de partid, fiori: probleme organizatorice. De la Lenin citire, de la şedinţele în care zeul bolşevicilor aplica deviza lui Lasalle: partidul se întăreşte, purificându-se... ” – spune Alexandru Mihalcea. Şi cum se purifica partidul? Erai exclus din UTC, ca „duşman al poporului”, erai acuzat că te întâlneşti cu alte „elemente duşmănoase” – aşa cum Alexandru Mihalcea se întâlnea, de exemplu, cu prietenul său, Florin Pavlovici, autorul memorabilei lucrări „Tortura pe înţelesul tuturor” – erai ameninţat, încetul cu încetul, spaima ţi se cuibărea în oase, ştiai că urmează să mori din punct de vedere civil, noua societate nu te mai primea, te aştepta întunericul. Sfârşitul cărţii lui Alexandru Mihalcea ilustrează trist această „moarte civilă”, simbolizată, dacă vreţi, de ochelarii negri, din tablă, care ţi se puneau pe ochi, de coridorul care te ducea direct în tenebre şi de pulanul anchetatorului:„Caraliul mă înşfacă de braţ, mă scoate din camera supraîncălzită în frigul unui spaţiu care, judecând după mulţii paşi pe care îi făceam nu poate fi decât un coridor, mă avertizează că urc zece trepte, să le număr, erau unsprezece, m-am împiedicat, am dat să cad în nas, se aştepta, s-a răstit, mă, boule, un'te duci, a chicotit cu mâna înfiptă dureros în braţul meu, m-a răsucit brusc lovindu-mă cu fruntea de un zid, sâsâia ca şarpele, din faţă veneau alte sâsâituri, m-a răsucit pe loc, m-a mai împins câţiva paşi, a ciocănit, a deschis o uşă, m-a împins iar, m-a oprit scurt. - Scoate-i ochelarii! Eliberaţi brusc, ochii se străduie să se adapteze, luminiţe verzi şi roşii se aprind, se sting pe retină, obiectele se depărtează şi se apropie: un fişet, un scaun, o masă. Un birou la care stă un individ în haine bleumarin, cu cravată roşie... Individul mă fixează îndelung, ca un şarpe... Într-un târziu, îşi împinge scaunul, trage un sertar, scoate un pulan, îl dezdoaie, îl pune pe birou, fără a mă slăbi din ochi. Şuieră printre dinţi, cu voce încărcată de ameninţări: - N-ai vrut să ne ajuţi, Mihalcea! Înţeleg fulgerător. Cercul s-a închis. ”Episodul de mai sus este emblematic pentru toţi foştii deţinuţi politic din România. Aceşti oameni sunt, în ziua de azi, simpli pensionari. Unii scriu cărţi, alţii îşi aşteaptă cu demnitate sfârşitul, în timp ce foştii comunişti – sau poate chiar foştii lor torţionari – încă îi privesc de sus. Au sperat, la un moment dat, într-o îndreptare a timpurilor, nu neapărat pentru ei. Măcar pentru urmaşii lor. Dar n-a fost să fie.

Probabil ultima tuşă a ceea ce avea să devină regimul politic din România este dată de valul de arestări din 1957. Începuse să se audă de comportamentul inuman la care erau supuşi deţinuţii politici, de bătăi, de torturi. Oamenii vorbeau cu fereală. Le era frică.

FESTIVALUL INTERNAŢIONAL „LUCIAN BLAGA”

EDIŢIA a XXXIII-a, 10-12 MAI 2013

1. CONCURSUL DE CREAŢIE LITERARĂ - deschis tuturor creatorilor, membri sau nemembri ai uniunilor de creaţie, elevilor şi studenţilor din ţară. Poeziile (maxim 10) şi eseurile din opera blagiană, trimise la concurs, vor fi dactilografiate la două rânduri şi vor purta un motto, acelaşi cu cel de pe plicul ce conţine datele biografice ale autorului.

2. CONCURSUL DE ARTĂ PLASTICĂ ŞI EX-LIBRIS – se adresează tuturor artiştilor plastici, membri sau nemembri UAP, elevilor şi studenţilor din ţară.

Dimensiunile lucrărilor, şi ne referim în primul rând la realizarea unor portrete Lucian Blaga, rămân la aprecierea fiecărui creator şi vor fi circumscrise, în mod special, lirismului şi mitologiei blagiene.

Lucrările concursurilor vor fi trimise pe adresa:

Centrul Cultural „Lucian Blaga”, cod poştal 515800, B-dul Lucian Blaga, nr.45, Sebeş, jud. Alba până la data de 25 aprilie 2013, data poştei, însoţite de fişa personală a creatorului şi un număr de telefon.

Juriile celor două concursuri vor fi formate din istorici, critici literari şi, de artă, specialişti, reprezentanţi ai instituţiilor organizatoare şi vor acorda premii în bani, dar şi ale revistelor şi societăţilor literare, ale unor Edituri, rezervându-şi dreptul de a acorda sau nu unele premii.

Lucrările premiate vor apărea în revista „Paşii Profetului” sau „Caietele Blaga” din anul următor, iar după jurizare, materialele vor rămâne în patrimoniul festivalului.

Organizator: **CENTRUL CULTURAL „LUCIAN BLAGA” SEBEŞ**

Leo Butnaru

DE LA ARCA LUI NOE – LA ARCA POEZIEI - VIII
(Jurnal de Armenia. 18-28 octombrie 2011)

Cineva găsise o gamelă pe aluminiul căreia era zgâriată o inscripţie într-o limbă necunoscută care, după cercetare, s-a dovedit a fi română. Un prizonier lăsase pe gamela sa adresa unei femei – mamă, soţie, iubită? – după care a fost identificat şi numele/ destinul său, apoi şi ale camarazilor săi, aduşi de pe câmpurile de luptă din Rusia şi răpuşi de boli, de suferinţă aici, în Armenia.

21 octombrie

Aceste donaţii cu dedicaţii mă fac să-l întreb pe patron dacă domnia sa este cumva implicat în politică. Spune chiar aşa: „Eu mă ţin la o mie de kilometri depărtare de politică!... Ambele capete ale băţului sunt murdare, nu ai de unde apuca, fără să te murdăreşti de rahat". Şi totuşi, presupun că legăturile cu oamenii politici nu pot să nu contribuie la buna funcţionare a fabricii, pentru care s-au luat credite serioase. Apoi, se ştie că, în diplomaţie, vinului bun îi revine un rol de neglijat…

Oraşelul are 10 mii de locuitori, întreaga regiune – 80 de mii. Părăsim Eghegnadzorul, primitoarea fabrică de vin când începe a se îngâna ziua cu seara. Periplul prin munţi, cu o deschidere de orizont pe diferite configuraţii de culmi, printre/pe sub piscuri îţi oferă o impresionantă diversitate de imagini a unui amurg ce trece, tot mai intens, în culorile fascinante ale apusului. În imaginaţia mea, mai multe privelişti alpestre se asociază cu unele din pânzele celebrului pictor Martiros Saryan, iar alăturarea, în intimitatea mea, a cadrelor naturale cu cele picturale nu se întâmplă nicidecum pentru a redeschide discuţia (…monologică…) despre realism şi transfigurare artistică, imitaţie şi creaţie, vedere şi viziune… Nici pentru a demonstra superioritatea naturii faţă de artă sau viceversa. Aceste genuri de privelişti alpine – unele, iată, în deplina lor libertate cosmică, celelalte – înrămate în săli de muzeu, – le alătur pentru a pune în lumină – luminile frumuseţii naturale a munţilor Armeniei, dar şi geniul pictorului Martiros Saryan, care a ştiut să înfăţişeze lumii chipul patriei sale într-o sinteză de claritate, vrajă şi afectivitate pe înţelesul multora. Da, doar… multora, pentru că ceea ce e pe înţelesul tuturor de multe ori nu este artă.

Peste o oră şi jumătate ajungem la Jermuk, staţiune balneară, numele căreia, tradus din armeană, înseamnă: cald. Localitatea este situată într-un defileu prin care curge râul Arpa ce se află la 50 de metri de hotelul „Olimplia", unde suntem cazaţi. De unul singur, fac o mică promenadă (ca o… serenadă mută). Staţiunea e pustie, dar, în luminile pământene şi cele ale cerului senin, pare destul de frumoasă. O voi vedea mai desluşit mâine.

După ce ne cazăm, intrăm în plină acţiune de program „la bordul" ambarcaţiunii. E ceea ce în englezeşte se cheamă *Self-presentation evening*, plus recitalul de poezie. Când îmi vine rândul să mă prezint, ţin cont de, deja, atmosfera degajată pregătită la fabrica de vin, de buna dispoziţie a celor prezenţi (sosiseră, înaintea noastră, şi vreo 10 colegi armeni), zic că prietenii francezi şi francofonii din întreaga lume, dintre care mai sunt şi aici, la Jermuk, va trebui să-mi fie recunoscători, deoarece, dintre cei prezenţi, eu voi fi – presupun – unicul care îşi va ţine discursul şi, iată, chiar şi-l ţine, în limba lui Balzac. În cadrul recitalului, dau şi câteva probe din sonoritatea limbii române, acompaniate, îmi imaginez, de murmurul râului Arpa.

În discuţiile de după… discuţiile şi recitalul serii, observ că cercul francofon ia contur distinct: Serge Venturini, francez, Claudio Pozzani, italian cu un discurs parizian de jos pălăria, olandezul Serge Van Duijnhoven, colegii belgieni Geert Van Istendael şi Filip Van Zandyke, polonezul Jacek Pacocha, Grigor Djanikian, prozator armean şi traducător din literatura franceză, alţii, – păi, *mon Dieu!* mulţi dintre cei prezenţi pe ambarcaţiune (probabil, cu excepţia lui… Noe) cunosc şi franceza, deci – să-i mai „strâmtorăm" noi niţel pe anglofili (care, de fapt, sunt cam aceiaşi cu francofilii!...).

22 octombrie

La rugămintea a doi colegi estonieni, sosiţi noaptea târziu, plecarea spre Zorats Karer, care ar însemna „Pietrele-oşteni", se amână cam cu (peste) o oră, astfel că ies la moţionul matinal prin staţiunea însorită, încă destul de pustie. Apa e îngheţată, însă nu şi cea din lacul alimentat de pâraie coborâtoare din munte. Iau imagini fotografice, inclusiv ale câtorva compoziţii sculpturale ce merită atenţie, unele – chiar apreciate ca opere de artă. Până a pleca din Erevan, am tot fost preveniţi, repetat, că la Jermuk e mult mai frig decât în capitală, să avem grijă de haine călduroase. Din fericire, soarele e generos, dând prognozele şi atenţionările peste cap, încât vezi cum deja se şi topeşte pojghiţa subţire de pe apa adunată în vreun mic căuş de asfalt.

Îl întâlnesc pe Serge Venturini, apoi ni se alătură şi dl. Artur Nersesian de la asociaţia de colaborare cu armenii de peste hotare, cu care mergem spre construcţia cu arcade şi colonade, sub care curg prin ţevi ape minerale de diferite temperaturi – 50^0, 53^0 Celsius. La întoarcere, Serge procură un kilogram de mieji de nucă la un preţ de 5 mii de drahme, ce ar însemna în jur de 9 euro.

Îl întreb pe Venturini care ar fi originea numelui său şi dacă are ceva în comun cu cel al marelui actor Lino Ventura. Saltă din umeri, spre cer, zice că nu-şi dă seama de unde ar veni. Poate, dat fiind că el, Serge, e corsican de origine, numele s-ar trage de la aventură, odată ce al lui Lino-actorul înseamnă *soartă*. Venturo = viitor?... Cine ştie?!… „Dar nu este exclus să vină de la *vento – vânt*… Pare a fi un nume al văzduhului", conchide Serge.

Iar domnul Nersesian îmi dă o veste despre – despre cine credeţi?... – despre prizonierii români din al doilea război mondial, care fuseseră ţinuţi într-un lagăr din apropierea Erevanului, Kanas, localitate deja încorporată în perimetrul administrativ al capitalei armene. Acum cinci ani, tot în luna octombrie, a avut loc ceremonia dezvelirii Monumentului Eroilor Români, dedicat celor 90 de militari morţi aici, în lagărul de prizonieri, în anii 1944-1948. Dl. Nersesian povesteşte că a fost amenajat un cimitir, într-un sector cu mormintele germanilor, în altul cu cele ale românilor.

Este înduioşător-cutremurătoare istoria cum s-a aflat, peste decenii, de acei nefericiţi captivi. Cineva găsise o gamelă pe aluminiul căreia era zgâriată o inscripţie într-o limbă necunoscută care, după cercetare, s-a dovedit a fi română. Un prizonier lăsase pe gamela sa adresa unei femei – mamă, soţie, iubită? – după care a fost identificat şi numele/ destinul său, apoi şi ale camarazilor săi, aduşi de pe câmpurile de luptă din Rusia şi răpuşi de boli, de suferinţă aici, în Armenia. Prizonierii lucrau la o uzină de aluminiu. Autorităţile române şi cele germane au cooperat, procurând terenul pe care a fost amenajat cimitirul. „Actualmente, ambasadorul României în Armenia este d-na Prunariu, soţia cosmonautului român", mai precizează dl. Nersesian.

Pe la amiază, ajungem la Zorats Karer (Pietrele-oşteni), mai cunoscute însă în varianta lor „paşnică" de Karahänge (toponimul transcris şi Carahunj, în armeană *cara* însemnând piatră, iar *hänge/ hunj* – voce, vorbire). Ele se află pe platoul Sisian, nu departe de oraşul Horis. Jos, prin defileu, curge râul Dar (nume uşor de memorat prin semnificaţia lui „românească", cea armenească rămânându-mi necunoscută). Savanţii consideră că întemeierea şi amenajarea, puţin înţeleasă/descifrată astăzi, are o istorie de circa 7.500 de ani, presupunându-se (doar) că ar exista o legătură strânsă între observatorul (astronomic?) din Armenia şi Stonehenge din Marea Britanie, dat fiind că acesta din urmă e cu 4 mii de ani mai tânăr, unde mai pui că a doua parte a termenului armean, *hänge*, e asemănător cu *henge*-ul englez, chiar dacă în limba dată el nu înseamnă nimic.

Pe o suprafaţă de 3-4 hectare sunt răspândite în jur de 220 de formaţiuni unitare de piatră (unele steiuri cântăresc mai multe tone), cu forme naturale, dar şi cu uşoare intervenţii de prelucrare din partea omului. Circa 80 dintre ele au servit de observator (au orificii cilindrice, cu pereţii şlefuiţi, prin care se putea observa bolta cerească, stelele, soarele, luna, razele etc.). Restul componentelor au forme de cromlehuri sau constituie megaliţi sau ansambluri de dolmene, ce-i duc pe unii cercetători la ipoteza că, de fapt, Karahänge ar fi fost o necropolă, ca loc ce ar servi de punte între pământ şi cer în calea ciclică a călătoriei sufletului omului în cercul vieţii, morţii şi reînvierii sale. Se consideră că spaţiul în cauză a servit pentru efectuarea ritualurilor păgâne şi nu este exclus să existe pe aici şi morminte.

Stanele au în jur de doi metri înălţime, înşiruindu-se dinspre sud spre nord, în centru formând un cerc. Orificiile din pietre sunt orientate spre diferite puncte ale spaţiului cosmic, astfel că vârsta complexului megalitic a fost determinată în raport cu mişcarea Soarelui, Lunii şi stelelor, aplicându-se câteva metode astronomice autonome, bazate pe legităţile calculării poziţiei axei pământului în procesul modificării ei.

Stonehenge (imaginea i-o am şi eu, de ani de zile, pe displayul computerului, împânzită de iconiţele fişierelor) e un monument re-transplantat în modernitate, cum ar veni, într-o civilizaţie turistică pentru care contează şi aspectul ca amenajare, „regizare" spaţială. În timp ce pietrele vorbitoare de peste timpuri preistorice, Karahänge, sunt lăsate în starea lor naturală primordială, în deplina libertate a spaţiului de defileu montan pe unde pasc turme şi cirezi de vite – asta, până statul va găsi mijloace financiare să aducă monumentul (noroc că e statornic, de neclintit!) într-o stare de siguranţă a integrităţii sale, protejându-l cumva, supraveghind/ observând… observatorul, cum ar veni.

Şi noi, năierii, hălăduim pedestru prin acest peisaj agrest, printre pietre de diferite forme, cu sfredelituri în ele. Din vreme în vreme, sau te înalţi în vârful degetelor, sau te laşi într-un genunchi, să prinzi în obiectivul camerei de fotografiat siluetele/desuetele pietrelor pe fundalul pânzei albe a zăpezilor de pe munţii împrejurimilor. Pietre ruginii sau surii, pe unele dintre ele se văd licheni uscaţi, gri-pelinii sau cafenii (…întomnaţi de ruginiul vechimilor). Priveşti ba prin gaura dintr-o piatră, ba din alta, ba din cealaltă, şi tot aşa, încercând să înţelegi nu atât ceea ce vezi tu, cât ce vedeau cei de demult, de peste 7 mii de ani în urmă, când scrutau cerul prin orificiile din stane, azi numerotate: … 43… 63… 105… etc. Pietre şi stele, cum ar veni, prin care şi spre care ai privi. Sau, într-o uşoară deplasare de sens: stele şi stele, în primul caz *stelele* ducând cu gândul la petroglife comemorative, atât „de la sine", cât şi în urma intervenţiei omului. În fine, până să ajungi la Karahänge, nu puteai presupune că o alcătuire de pietre în infinită diversitate (te gândeşti şi la cele din munţi, nu doar la cele printre care rătăceşti acum) te pot interesa atât de mult, îţi pot capta atenţia, ba chiar te por emoţiona. Mai ales când îţi este dat să auzi şi legende, cum ar fi aceasta: Cică, pe locurile unde se află Karahänge, ar fi locuit un neam de pitici muncitori de felul lor, însă neputincioşi, astfel că vecinii lor, uriaşii, şi-au zis să-i ajute pe bieţii neajutoraţi, ridicându-le acestora case-dolmene.

jurnal

Magda Grigore

Iluzii mari, *iluzii mici*

Iluzia este o aparenţă a realităţii, o percepţie viciată, denaturată a vieţii şi a fenomenelor ei şi, nu în ultimul rând, o apreciere greşită a calităţii semenilor. Chiar conştiinţa noastră, spun oamenii de ştiinţă, este o *interfaţă iluzorie*. Tot ce asimilăm/*procesăm* în mod conştient, reprezintă o parte infimă din tot ce ajunge la creierul nostru prin simţuri. Ceea ce numim *partea conştientă*, primeşte mult mai puţină informaţie decât partea *inconştientă*, pe care o ignorăm. Iluzia este un fenomen inseparabil existenţei omeneşti, îndelung studiat şi *ordonat* după criterii distincte: iluzii optice/vizuale, fiziologice, cognitive (iluzii de ambiguitate; de distorsionare; iluzii paradoxale şi cele fictive). Chiar ştiinţele au uneori iluziile lor, dacă ignoră demonstraţia, precizia, siguranţa sau dacă sfidează relativa unanimitate a concluziilor. Iluzia poate fi indusă de informaţiile eronate care ajung la organele noastre de simţ, distorsiuni perceptive pot fi create de magicieni şi de artiştii diverselor tehnici anamorfice. Tot ce se întâmplă

Prima lui schiţă

în viaţa noastră poate admite teoretic şi altă percepţie, altă viziune, un alt înţeles sau o altă explicaţie. Trăim într-un fel de *oglindă* în care *jocul interferenţelor* poate naşte iluzii, permite eroarea perceptivă sau cognitivă, deformează, face ca reflexia să pară credibilă, dar în realitate ceea ce ne oferă de multe ori este o *neconformitate*. Specialiştii vorbesc despre *psihologia percepţiei*, insistând asupra faptului că viaţa are pentru fiecare un sens intrinsec, egocentric, *creativ*, ceea ce este realitate pentru unul, nu este neapărat *realitate* şi pentru celălalt. Mulţi cred că puţină iluzie ne condimentează viaţa, că ne *ajută* să trăim/să visăm/să sperăm – fără ea *doar existăm,* iar *adevărul nud* al vieţii ar putea fi crud, urât, solicitant, fără o finalitate pozitivă, logic-verificabilă. Trebuie doar să nu greşim proporţiile *inofensive*, să nu lăsăm iluziile să ne domine viaţa - să ne desprindem de ele când nu e bine să le întreţinem sau când încep să-şi impună consecinţele. Emil Cioran extrapola *realitatea iluziei* de la dimensiunea interioară, la scară ontologică, afirmând că însăşi *taina realităţii stă în irealitate*. Ideea că trăim o realitate concretă şi în paralel o *irealitate vindicativă/* umbra acesteia, nu este o idee nouă, ea a preocupat filozofia încă de la Platon. Chiar *sub antichitate* putem identifica fascinaţia exercitată de puterea iluziei, ceea ce conferă conceptului rezistenţă şi permanenţă, fiind vechi *de când lumea*. Se spune că dacă s-ar prelungi, iluzia ar împrumuta coordonatele/atributele/înfăţişarea adevărului-cel-adevărat. Ceva însă se întâmplă, se interpune, cortina cade şi realitatea din spatele iluziei se înfăţişază impunând spre surprinderea noastră existenţa *realităţii paralele*. Carenţa iluziei vine, aşadar, din/prin deconspirare; o probăm prin absenţa consistenţei şi a durabilităţii în raport cu realitatea obiectivă. Edificiul iluziei se dărâmă, pierde stabilitatea şi căderea lui antrenează toată efervescenţa subiectivităţii noastre care greşeşte. Trăim şi reacţionăm diferit în faţa *lumii ca teatru*.

Iluzii mari şi mici transgresează timpul, mor şi renasc, se împletesc în textura existenţială fără să ţină cont de veac şi de structura lui, iar la scară umană iluzia se comportă aproape *biologic*, contaminează fără deosebire. Răspunsul nostru nu poate fi *imun* în totalitate pentru că iluziile sunt prietenoase, răspund cu uşurinţă dorinţelor pe care le avem/viselor/ intereselor – sunt savuroase şi adecvate particularităţilor noastre, mereu dispuse la elasticitate şi mereu adaptabile. Sunt situaţii în care iluzia ne animă, ne motivează, ne însufleţeşte, ne alimentează sufleteşte şi chiar ne dirijează spre un ideal. Aşa cum spunea Octavian Paler, *şi în iluzie trebuie să fim mari*. Sub culorile iluziilor ne ascundem uneori de şocul realităţii, conştientizăm iluzia şi o acceptăm, stăm la adăpost sub culorile ei de curcubeu. Există o *parte pozitivă* a iluziei, energia ei - care poate fi stimulativă, dar există şi reversul, naivitatea/ ignoranţa/opţiunile greşite, toate venind din *mediocritatea iluziei*. Există iluzii mari, panoramice, general-umane, unele sunt binevenite în viaţa noastră – *libertatea/liberul arbitru* (free will şi free won't), *dreptatea*, *adevărul*, *viaţa de apoi*, *timpul*, *fericirea*, *ideologiile*, poate chiar *Dumnezeu* (*„*fiii veacului acestuia sunt mai înţelepţi decât fiii luminii*"*, Luca 16;8) - concepte mari care (ne) domină ontologia, acţiunea - noţiunile ample, fundamental-abstracte, himerice, fără de care umanitatea nu ar fi susţinută într-o *verticalitate necesară*. Pe acestea trebuie să le acceptăm în graficul nostru existenţial, dar să operăm cu ele în discreţie şi în maximă prudenţă, fiindcă nu sunt *identificabile*, nu sunt consecvente şi nu rezistă de multe ori probelor realităţii, dar sunt concepte motivante care ne înfrumuseţează viaţa – relaxează/întregesc/susţin, orientează etic şi benefic lumea, potenţează senzaţia *trompe l'oeil* a minţii omeneşti. Există graniţe fragile şi confundabile între iluzie-vis-ideal-himeră-miracol, de aceea trebuie cultivată mereu atenţia, abilitatea de a judeca amănunţit lucrurile, niciodată grăbit, precum şi capacitatea de a acţiona circumspect, conştient, raţional. Viaţa e presărată cu multe iluzii mici, stinghere, care ţin de zona privată, care merg uneori în zona derizoriului şi creează un aparent *confort sporit* realităţilor de tot felul. Iluziile pot fi crude şi energice, comode, insinuante şi perfide, se comportă mai agresiv în arealul individual, ne obligă de multe ori să vedem fără echivoc perisabilitatea credinţelor noastre, excesul subiectivităţii, naivitatea şi propria inadecvare. Ele (ne) compromit beneficiile obiectivităţii. De la sfera diferitelor interese, de la aspectele din arealul profesional, de la impresiile de viaţă, până la prietenii, contracte familiale, idei despre lucruri şi sănătate – sunt tot atâtea contexte sensibile în care *germinează realităţi paralele*. Estimăm greşit şi opţiunile noastre sunt, în consecinţă, greşite. Însă nu există luciditate în exces şi nici raţiune excesivă, cu toţii cunoaştem prin urmare gustul *amărâtor* al iluziei. Gradul de iluzionare al fiecăruia e dependent de gradul (lui) de cunoaştere, de felul în care fiecare (s)-a construit, de credinţele, filozofiile, grupurile de interrelaţionare socială în care e integrat. Iluziile se pot întinde de la naivităţile incomode şi nefericite, până la iluziile paranoide sau psihotice. Şi chiar dacă iluzia este nevinovată/inofensivă/ îngăduită, nu trebuie să uităm să-i cântărim *consecinţele* cu cântarul cel mai iscusit, să nu ajungem să ne raportăm la aparenţă, în detrimentul raportării la realitate, riscurile ar fi prea mari ca să fie asumate. Cultivarea tendinţei critice, evaluarea raţională, înţelegerea aprofundată, problematizarea şi adaptarea continuă ne vor ajuta să contracarăm efectele deformatoare ale iluziilor. Iar, dacă trăim o deziluzie, *e ceva bun în asta*, se spune, pentru că ajungem în sfârşit la adevăr!

Sub culorile iluziilor ne ascundem uneori de şocul realităţii, conştientizăm iluzia şi o acceptăm, stăm la adăpost sub culorile ei de curcubeu. Există o *parte pozitivă* a iluziei, energia ei - care poate fi stimulativă, dar există şi reversul, naivitatea/ignoranţa/opţiunile greşite, toate venind din *mediocritatea iluziei.*

- Ceva accesorii? Podoabe?

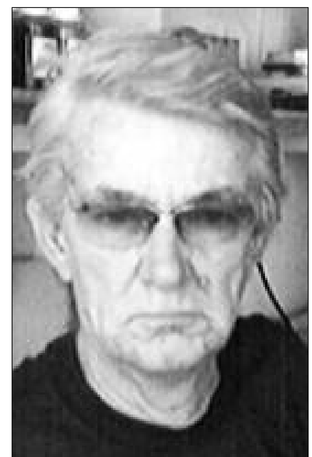

- Nu pune mâna! E câh!

Mihai Rogobete

Udigma

Lucian Boia versus Alexandra Laignel-Lavastine, la Paris

Cum, prin deculturalizare şi deaxiologizare, românii de azi sunt desnaţionalizaţi, vectorul antinaţionalist indică şi codul descifrării antisemitismului: imperialismele prusac, austro-ungar, german, italian, japonez şi sovietic au fost, prin tendinţele expansioniste şi asimilatorii, antinaţionaliste; migraţionismul generalizat, azi, stârneşte, de o parte şi alta, atât antinaţionalismul cât şi ultranaţionalismul - ceea ce diferenţiază istoric antisemitismele. În particular, "agresată" de democratizarea originală şi criza economică, societatea românească şi-a activat instinctul colectiv de conservare, contractându-se în structura entropică, majoră prin coeziune şi stabilitate, a colectivităţii tribale, inclusiv în mentalitatea anti-exsangvinistă, xenofobă specifică, reticenţa nemanifestându-se, de fapt, faţă de reţeta naţionalistă a colectivităţii, ci de toxicitatea socială, faţă de alterarea valorilor ei; n-au fost şi nu sunt popoarele generatoare de antinaţionalism, ci guvernanţii incompetenţi şi iresponsabili, sau răi voitori, care le năruiesc societatea şi/sau ţara, ori le-o vând. Antisemitismul contemporan identifică şi ostracizează corpul străin desocializator al imposturii politicianiste, îl desnaţionalizează. Aşa este românul „altfel", aşa este „antisemit".

litere

Aurel Sibiceanu

Glorioşii ani ai ratării

POPICU ŞI PRIVIGHETOAREA DOMNULUI

„Înalt Prea Sfinţite ... n-aţi putea să citiţi ceva întru dezlegarea baierelor pungii dlui Golescu? Că mergem la dânsul mânaţi de nevoi să-i cerem un firfiric şi, la ieşire, îi mulţumim Bunului Dumnezeu că nu ne-a cerut dl Golescu ceva împrumut!"

Continuăm să ne „ocupăm" tot de Popicu, asta pentru că realitatea s-a jucat în multe rânduri cu amicul nostru şi ar fi o pierdere imensă dacă nu am mai însemna câteva momente din viaţa sa zbuciumată !

După „Loviluţia" din decembrie 1989, Popicu se trezeşte personajul principal al unei piese absurde, cum nici nu visase – devine primarul comunei natale, Bascov! El, regizorul care montase nenumărate şi închiznovate piese de teatru, la categoria amatori, deşi o făcea ca un profesionist, se trezeşte într-o intrigă sătească de toată frumuseţea şi constată că ştie foarte puţine despre lighioana numită om, lighioană înfierbântată de „rivuluţie", de rachiurile şi ţuicile sărbătorilor de iarnă şi, ca un corolar, şi de mahmureala naţională de după, başca de setea de pământ a românului des-C.A.P-izat !

Noi, prietenii Popicului, când am auzit că soarta l-a insultat şi l-a făcut primar, am bătut nenumărate cruci şi am încercat să ni-l imaginăm în jilţul de primare, chiar pe el, cel care mânuise multe personaje după bunu-i plac!

Cât a fost primare (oare, câtă vreme?) l-am întâlnit o singură dată, mergea la judeţ, să dea seamă pentru unele şi altele. M-a zărit de departe şi, deşcă bătrână fiind, n-a pierdut prilejul să-mi joace un renghi, aşa că şi-a luat o mină sobră, una care m-a paralizat şi, cinstit să vă spun, am intrat în mare încurcătură - nu ştiam cum să-mi abordez prietenul, acum prea-plin şi împăunat de „foncţie"! Prevăzător, i-am zis: „Să trăiţi, dle primar!"

După ce m-a privit lung şi sever, de parcă era primarele Londrei, chipul i s-a relaxat, zâmbetul hâtru de altădată l-a inundat şi mi-a zis, aproape râzând în hohote: „Noroc, Rică! De când aştept clipa asta, să mi te adresezi cu respect de cinci stele!" M-am destins un pic şi l-am întrebat: „Cum e să fii primare, Popicule?"

„E ca dracu', Rică, află că abia acum am constatat că ştiu foarte puţine despre oameni şi, mai ales, despre ce a făcut comunismul din ei! Cred că ne trebuie zeci de ani să ne revenim. Una peste alta, în loc să fiu jupân, sunt ca dr. Ragin, al lui Cehov, acela care din medic-şef ajunge pacient! Şi, colac peste pupăză, mai vin şi prietenii din Piteşti să-mi facă belele!" Ridic din sprâncene şi Popicu' simte nevoia să-mi explice ce şi cum, aşa aflu că poetul, prozatorul, dramaturgul şi dacologul Tudor Diaconu, un adevărat personaj al urbei, care nu mai condusese un automobil de aproape 20 de ani, şi-a cumpărat o maşină la mâna a doua şi a pornit creanga prin ţară! Dar n-a ajuns prea departe – în Bascov a intrat cu maşina într-un cap de pod, desfigurându-l cu simţul umorului şi răspunderii. În calitate de primare şi de prieten, Popicu' l-a adunat pe imensul poet de prin locurile în care fusese risipit de şocul coliziunii şi l-a dus la un spital din care enciclopedul a ieşit după aproape o lună şi jumătate! Cam atâta despre mandatul de primar al amicului nostru. După episodul de la publicaţia „In-Amicii", viaţa m-a mai făcut coleg de redacţie cu Popicu' la suplimentul umoristic „Gogoaşa înfuriată" al ziarului „Argeşul", sub patronatul şi directoratul lui Mihai Golescu, vechi prieten al amândurora. Şi aici ni s-au alăturat Mădălin, odrasla lui Popicu', doctorul Ioan Ilie, Gabriel Lixandru şi, adesea, Jean Dumitraşcu. Era frumos la supliment, aveam dezlegare să scriem cum ne taie capul, fapt pentru care nu o singură dată Mişu Golescu a cam tras ponoase de pe urma noastră! La un moment dat, când I.P.S Calinic a trecut, după obicei, cu colindul pe la ziar, dl Golescu l-a rugat pe Vlădic să treacă şi prin biroul redactorilor de la „Gogoaşa înfuriată", pentru temeinica mătrăşire a duhului care ne îndemna la rele ! Popicu' a bătut cruci, a cerut voie să glăsuiască şi l-a rugat pe Vlădic: „Înalt Prea Sfinţite, cu respect şi sărutându-vă dreapta, vă rog acu', că tot sunteţi aici, n-aţi putea să citiţi ceva întru dezlegarea baierelor pungii dlui Golescu? Că mergem la dânsul mânaţi de nevoi să-i cerem un firfiric şi, la ieşire, îi mulţumim Bunului Dumnezeu că nu ne-a cerut dl Golescu ceva împrumut!" Vlădicul, om cu simţul umorului, adică posesor de suflet sănătos, a râs cu poftă şi ne-a vorbit despre comorile cele cu adevărat şi pe care nu le vom putea cheltui niciodată, precum şi despre faptul că nu ni le pot lua furii. Hâtru, Popicu' nostru nu se lasă, mulţumeşte cuviincios şi zice, frecându-şi mâinile: „Acu', aflând că ne vei mări lefurile, Coane Mişule, nu ne mai rămâne decât să-ţi urăm sărbători fericite, viaţă lungă şi bani în pungă! În pungă la noi, că matale ai bani câţi vrei!"

Prin redacţia ziarului mai treceau, uneori, doamne şi domnişoare, care aveau probleme vagi. Pe acelea care erau dispuse să flirteze le intuiam repede şi le abordam cu şarm. Chestia nu-i scăpa amicului nostru Popicu' şi asta îi trezea o dulce invidie şi un bombănit zeflemitor. La un moment dat, am început să primesc, pe adresa redacţiei, înmiresmate, la propriu şi la figurat, epistole de dragoste de la o enigmatică duduie, căreia, din păcate, nu-i puteam răspunde; nici o epistolă nu avea adresa expeditoarei, ci doar un nume - Genoveva! Deşi atunci eram trecut de 40 de ani, inima mi s-a aprins şi aşteptam următoarea epistolă ca pe un drog!

Când şi când, Popicu' mă cerceta ca pe o insectă şi-mi zicea: „Rică, tu mă îngrijorezi, eşti palid, ai slăbit şi ai o nelinişte ciudată… Ce este mai rău este că te-am auzit şi vorbind singur… De ce nu mergi la un medic?" „N-am nimic, Popicule, îi ziceam, ţi se pare..."

În realitate, deşca de Popicu mă îngrijorase, chiar mergeam, uneori, în toaleta redacţiei şi mă priveam în oglindă, îngrijorat… Ba, l-am întrebat şi pe doctorul Ilie, pamfletar redutabil, dacă vede ceva în neregulă, la mine. Doctorul mă privea şi, de fiecare dată, îmi dădea acelaşi răspuns: „Ai o lipsă cronică de votcă!" Într-o zi soseşte epistola pe care o aşteptam ca pe o iluminare, adică aceea în care Genoveva îmi stabilea o întâlnire într-un restaurant cumsecade, din oraş. Vin ziua şi ora stabilite de duducă, intru în restaurant cu un buchet de flori în mânuţă, mă aşez la o masă, comand o cafea şi aştept, aştept… De plictiseală fac ochii roată prin local. La o masă, semi-camuflată de un stâlp, erau colegii mei de redacţie! Atunci mi s-a aprins becul de avarie! Toată tărăşenia cu epistolele şi întâlnirea era opera lui Popicu!

De neuitat rămâne şi înmormântarea prietenului nostru, poetul Ion Popa Argeşanu. Era 31 decembrie 2001. Dl Golescu, naşul poetului decedat, ne-a dus cu un microbuz aproape pe toţi la Valea Danului, să ne conducem amicul pe ultimul drum… Povestea călătoriei este lungă, mă voi opri doar la episodul din biserică, de după slujba de înmormântare, când părintele Bănică ne-a rugat să rostim câte ceva despre cel plecat. Primul care a cuvântat a fost Mihai Golescu. Emoţionat, celebrul ziarist şi naş al defunctului, vorbeşte, vorbeşte şi, deodată, în buzunarul hainei sună telemobilul, pe care nu-l oprise! Îl opreşte, dar telefonul sună iar şi iar îl „opreşte". De emoţie nu a nimerit tasta potrivită, aşa că telefonul a sunat şi a treia oară! Cum stăteam în spatele ziaristului, i-am şoptit: „Cred că te sună Ion!" Încurcat de spusa mea, după ce mi-a zis „ceva de dulce", dl Golescu îşi mântuie cu greu discursul. Vine rândul Popicului să ia cuvântul! Citez, din memorie: „Îndureraţi creştini, rude, prieteni şi săteni, ca să înţelegem mai bine dramatismul acestor clipe, în care ne luăm adio de la poetul emblematic al Argeşului, vă voi spune o poveste populară. Se spune că, odată, Dumnezeu i-a văzut pe oameni încovoiaţi de nevoi şi s-a gândit să facă ceva, ceva care să le facă viaţa mai lină. A luat privighetori şi alte păsări cântătoare şi le-a trimis în lume. Acestea, uneori, se mai întrupează în poeţi, muzicieni, pictori şi alte lighioane artistice. Una dintre privighetori a fost poetul care azi pleacă în marea călătorie, Ion Popa Argeşanu, prietenul nostru... Dar, vine o vreme când şi Bunul Dumnezeu este strâmtorat de nevoi şi îşi cheamă privighetoarea înapoi, cum este şi în cazul de faţă!" Prozatorul Ion Lică Vulpeşti, aflat lângă mine, îmi şopteşte la ureche: „Frumoasă dare de seamă a rostit Popicu'!".

Toate aceste faze cu iz umoristic nu i-au scăpat Părintelui Bănică, drept pentru care ne pofteşte pe noi, scriitorii şi prietenii apropiaţi ai defunctului, în pridvorul bisericii şi ne îmbie cu câte un păhărel cu palincă făcută de sfinţia sa. „Luaţi, ne zice, i-ar fi plăcut şi poetului plecat, lui Ion… Urmează noaptea dintre ani, să trăim ani mulţi, să îndurăm şi bunele, şi relele, cu bărbăţie creştină şi să-i pomenim pe cei ce s-au dus…" În vremea asta auzeam cum bolovanii îngheţaţi cădeau pe sicriul prietenului nostru, aruncaţi cu blândeţe de gropari…

Cred că de la înmormântarea poetului Ion Popa Argeşanu au lipsit doar lehuzele, copiii prea mici şi bătrânii bolnavi…

Ion, bietul de el, a tras cu dinţii să ajungă consilier judeţean, poziţie din care a făcut multe lucruri folositoare şi frumoase pentru sătenii săi, astfel explicându-se şi mulţimea de suflete care l-a petrecut pe ultimul drum. Pentru sine îşi ridicase, după 1990, doar o casă modestă, umilă, chiar – o cameră de 5 pe 4 şi o alta peste aceasta, cu aceleaşi dimensiuni, la care se urca pe o scară exterioară, de lemn… Despre casa aceasta, Ion ne vorbea, adesea, ca despre un palat, visase atâta de mult să-şi ridice cuibul ăsta, sub poalele pădurii natale, dar nu s-a bucurat decât puţin…

Îmi amintesc ce a spus prietenul Ion Lică Vulpeşti, cu ironie amară, când a dat cu ochii de umila construcţie, pe care nici el nu o văzuse: „Asta-i vila lui Ion? Măăăă, palat, nu alta! Aici sunt banii de la Bancorex !"

De la stânga la dreapta: Gabi Lixandru, Mara Hagiu, Ion Popa, Mădălin Popa.

litere

Ştefan Ion Ghilimescu

Cronica literară

Ion Tudor Iovian. Un poet subevaluat

Un scriitor totalizând un fond cultural de o monstruoasă anvergură – un estet caduc de crisalide tainice şi un caligraf monomaniac (care îşi petrecea nopţile, imuabil, sub regimul unui cutremurător dicteu de poezie pe care uneori îl încredinţa complet gratuit benzii magnetice) - îmi tot repeta în ceasurile lui de necruţătoare luciditate din urmă că e o mare superstiţie să crezi că există un cititor ideal. "Nici măcar autorul, de la o zi la alta, nu-şi mai înţelege textele, să fim serioşi ; critica de poezie e inutilă, crede-mă. Bolboroseli, numai bolboroseli !" Şi cu toate astea, nu cred că amicului i-a scăpat vreodată vreun rând necitit privitor la una sau alta din scrierile sale, oricât de modestă ar fi fost condiţia celui care produsese respectiva urmă de lectură. "Mă fascinează, dragul meu, mă încredinţa de fiecare dată când îi ridicam problema, multitudinea acestor texte de mult uitate… care îmi compun eul".

Plecat puţin dintre noi, paradoxalele reflecţii ale celui mai bizar dintre autorii de dicţionare şi paperaserii pe care l-am cunoscut îmi vin în minte (în ajutor) tocmai când mă credeam complet incapabil să scriu cât de cât acceptabil despre un mare poet, ignorat impardonabil ani de zile de către mine, un creator din spiţa rară a autenticilor născuţi şi nu făcuţi, spirit complet dedicat literei, organic şi ireversibil înamorat de figurile oricât de drastice ale autoscopiei eului - l-am numit, cu voia domniilor voastre, pe ION TUDOR IOVIAN.

Molcom, dar nu şi fără replică, însă casant ca un vitraliu de-abia tras în plumbul fierbinte, impenetrabil şi străin oricărei politici de jocuri contextuale, ironic din delicateţe, cu o perfectă apreciere şi intuiţie a valorilor, cultivat şi deplin stăpân pe sine între egali (*ne*)-egali, vulnerabil mereu la expresia pură a frumuseţii şi de aceea, poate, atât de "inflexibil" răsucit bărbăteşte în sine, bântuit fără hodină de întrebări, nelinişti şi semne, exhibând uneori o teatralitate de extracţie şi proiecţie imaginară, cetăţean complet slobod şi hiperlucid al planetei albastre, la cei 60 de ani bătuţi pe muchie la începutul anului 2012, Ion Tudor Iovian este un poet de o bogată şi rarisimă plenitudine şi rafinament a expresiei poetice, un creator stăpânind şi deţinând absolut toate secretele miracolului facerii sau transubstanţierii resurselor limbii pentru a genera existenţă ; un poet mare, mare, mai mare în orice caz decât oricare dintre cei de la poalele Tâmpei sau de pe malurile Dâmboviţei pentru a căror ieşire zgomotoasă în Agora manifestă expres în unele din textele sale o condescendenţă de bagatelă, un poet la fel de distinct, la rigoare, dacă nu neapărat şi mai bine cristalizat sau situat artistic, ca un Ioan Mureşan, Ioan Es Pop, Liviu Ioan Stoiciu, pentru a mă opri doar la un tripod de pe o scenă cu exponenţi ai imediatului strict. Spre deosebire de confraţii amintiţi mai sus (dar nu numai), Ion Tudor Iovian este singurul în niciun fel atins de influenţele industriei media (deci, rămas necontrafăcut de cerinţele pieţei consumeriste care impune, vrând, nevrând, un anume gen de cultură, recte *publipoezie*) ; singurul în afara sistemului clientelar de premii ale juriilor USR, atât de jalnic compromise, după cum bine se ştie; singurul mereu uitat în afara "listelor" (deşi N. Manolescu, unul dintre alcătuitorii acestora, nu se sfia, încă de la debutul lui Iovian, să vadă în el *un poet remarcabil, subtil, original*). Personal, deşi nu privesc cu ochi buni "agresivitatea" diverşilor factori media în conturarea satus-ului unui poet şi cu atât mai mult impunerea unei percepţii de piaţă (totdeauna deformante!) asupra reliefului poeziei sale, pe de altă parte, nu pot fi de acord nici cu atitudinea de totală indiferenţă a unui mare poet, ca Iovian, faţă de multitudinea factorilor socioculturali (ce întreţin un climat literar) care concură, în cazurile fericite, la crearea unei binemeritate şi de bun simţ reputaţii ori notorietăţi. Dezidealizarea retractilă a climatului cultural pe care o generează prin abstragere, dar în care se mişcă, volens nolens, un poet de talia lui Ion Tudor Iovian, crează (dar nu e numai vina sa!) un nesperat loc de manevră, după părerea mea, asaltului inflaţionist al poeziei gureşe, situată la polul opus, împrejurare care conduce inevitabil la compromiterea masivă a tuturor emitenţilor, dar, mai ales, printr-un straniu efect de carambolaj, la proliferarea şi expandarea unor forme de alienare şi depersonalizare a însuşi actului de receptare critică. E adevărat, inflaţia de poeţi (*versuitori*) apăruţi după revoluţie, cu bani (*pulchre, bene, recte* – Horaţiu) sau doar suferind de grafomanie, a indus o incredibilă demonetizare a rangului poeziei în genere, ca şi o demitizare până aproape de bazic a percepţiei condiţiei elitiste a poetului. Ceea ce nu e deloc îmbucurător. Dimpotrivă, e cât se poate de deprimant !

Cu şase volume de versuri (valoric, tot unul şi unul!), Ion Tudor Iovian refuză – la prima vedere - să-şi crediteze cum s-ar cuveni şi să-şi recunoască daimonul care-i încordează lira, întreţinându-i, cu fiecare adiere a prezenţei, palpitul unui ego poetic sublim şi îndărătnic, beat de formele atâtor închipuiri mereu *in statu nascendi*. Trăind o maturitate bogată, plină deopotrivă de revelaţii, semne şi mistere, inculcate indelebil de certitudinea prezenţei ubicue a eului mereu într-un centru de investigare a realului nevralgic (dacă Parisul e periferic faţă de Moscova (Zinoviev), de ce n-ar fi la fel, tot aşa, un fel de Mitoc Bucureştiul faţă de Buhuşi!), Ion Tudor Iovian refuză orgolios să fie mai mult (dar nici mai puţin) decât un infatigabil călător obsedat de natura, pe cât de miraculoasă (transcendentă) a lumii de dincolo, pe atât de delirant infernală a cercurilor (bolgiilor) infernului de proximitate în care am fost aruncaţi : "nu mai ai putere aupra mea - /ţi-a rămas/doar ura/să te sculpteze după chipul şi asemănarea ei/să te ţină în viaţă// ura -/ultimul tău capitol înainte ca tu însuţi/să te livrezi morţii – drog pentru zilele fără adevăr fără dragoste/-poveste încâlcită/orbule întunecatule// şi te prefaci că istoria s-a sfârşit şi judecătorii/dorm/în jilţuri-/saci de cartofi în putrefacţie peste care nicicând/nu va pluti/ suflul Tău Doamne îndureratule -// dar istoria chiar s-a sfârşit/ şi salvare/nu mai există// - niciodată n-a fost – îţi şopteşte Nimeni hulitorul/şi nu vom putea ieşi din smârcurile/acestui coşmar – zice -/ care suntem noi înşine – un text cu sintaxa explodată în ruină// şi va veni/apocalipsa textului/cu spasme rupturi prăbuşiri în vâlvori/de pucioasă şi oţet şi emoţii vinovate/cu omisiuni/cu hălci de realitate definitiv pierdute//infernul e Celălalt - îţi spui şi te vezi/în Celălalt/ prins în cătuşe – un animăluţ tare speriat şi singur -/poate că şi el în tine/îşi duce crucea// dar noi suntem adierea parfumată/de primăvară/peste pestilenţa oraşelor şi a sufletelor// noi suntem /poemele în libertate/cu instinctele scoase afară cu venele umflate// chiar dacă rădăcinile ne spânzură-n aer însetate de dragoste/nici un pământ nu ne primeşte/nici cerul -/sămânţa ne e strivită în bocancii lui Nimeni/ din măduva cuvintelor/se-nfiripă – râgâind de plăcere/moartea şi nimeni// cântecele/sună/a pustiu/şi frig// cum să scap/ de spaima că mă voi prăbuşi/în/ golul căscat în text// (şi o stea a căzut/a căzut)// dar eu scriu/ ca să generez existenţă/ pentru mine/ pentru tine/ pentru celălalt".

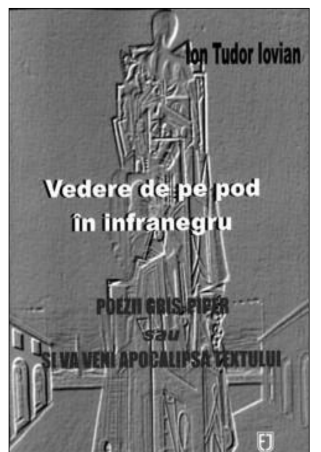
Am citat mai sus, în întregime, ultima piesă (*Eu scriu ca să generez existenţă*) a celui mai recent volum de versuri al lui Ion Tudor Iovian, respectiv, *Vedere de pe pod în infranegru*, cu subtitlul *Poezii gris-piper* sau *Şi va va veni apocalipsa textului,* Editura *Junimea* 2012. Din păcate, cadrul mai puţin generos al paginii de revistă nu îmi dă posibilitatea reproducerii subtextului poeziei rezultate din arhitectura dispunereii cuvintelor, respectiv, a jocului plinurilor de semne (litere) cu blancurile interstiţiale ce crează adevărte efecte holografice subtil sintonând trăirii ori refuzului trăirii unor senzaţii sau chiar sentimente. Poet total, acest năzdrăvan Ion Tudor Iovian are ştiinţa de a crea din atari figuri un semnificant secund (paraverbal) oricând capabil să augmenteze în paralel variile valenţe ale groundului textual.

Ion Tudor Iovian scrie poezie cu urgenţa furiei ce ţine la el de fundamentul ultim al condiţiei umane (*dacă îţi vine să-ţi sfâşii carnea/când prin sânge îşi trage sârma ghimpată ziua de ieri// şi amurgul fără sfârşit dintre cuvinte picură radioactiv/când simţi că Dumnezeu nu mai e cu tine/ şi ţi-a uitat limba/ şi te-a uitat pe movila ta de bălegar…*). Predicaţie sintagmatică de blocuri marmoreene şi grohotişuri psihedelice a tribulaţiilor fiinţei de carne bicisnică, sedusă pe moment de aparenţe sau necruţător oripilată şi contrazisă deopotrivă de ulceraţiile disimulate în oglinzile infernului cotidian, lilial presimt, pe de altă parte, ori vibraţie a aripii înviorătoare a spiritului pur, ca manifestare a teofaniei ce ne poate promite redempţia la marea judecată, poezia constituie pentru autorul volumului antologic *Îţi voi injecta poezie în sânge* (colecţia "Opera omnia", 2011) singurul mod de existenţă în care crede, ultima raţiune pentru el a categoriilor de bine şi frumos, adevărata viaţă trăită sau visată *(-texte crescute de-a dreptul în carne/texte scrijelite cu bisturiul pe cerul gurii sub osul frunţii/cu acul pe cristalinul încă în palpit al retinei// texte de fum/cu ştersături şi omisiuni/ cu pagini goale în care îşi cască gurile căpcânii nimicului/texte/în care eu sunt pata radioactivă care devoră/ ţesuturile visului ca să produc realitate şi vis...*). Ea este Athanorul cohortei de incertitudini şi dezertări aberante, al rătăcirilor de sine şi marilor întrebări, rictusul şi stigmatul tuturor loviturilor şi ratărilor, dar şi răspunsul privilegiat, ca act gemelar, pe cât de lucid, tot pe atât de iraţional, de a institui o meditaţie fără iluzii cu privire (vai!) la spectrul nimicului şi grădinile de gheaţă reverberând într-un prăpăd de singurătate şi melancolie sau, la alt hotar - cât poţi ţine ochii larg deschişi – pură expresie a iubirii care te poate înflăcăra, precum miracolul unei muşcate la fereastră.

Aventura existenţei diurne, ca act de cunoaştere, pe care nu se sfieşte să ne-o livreze în paginile volumului său d-l Iovian, ţine în viziunea scindat-tragică a individului anistoric care pare a fi condiţia de fapt a poetului nostru, de un gen de inadecvare funciară şi stranietate a condiţiei insului înstrăinat şi lepădat dramatic de la faţa Domnului, jefuit fără milă de toate atributele simili-divine ale omenescului de către tot felul de căpcăuni (la Iovian *căpcâni*, evident, monştri infernali cu cap de câine, zămisliţi de pestilenţa mediului social rezidual, dar şi de permisivitatea vinovată a propriului cuget asaltat permanent de figurile bestiarului cotiadian). *Sunt gol/într-un câmp negru – o sperietoare înfiptă într-o viaţă care nu-i a mea//pe autostradă printre hârtiile împinse de iureşul maşinilor/un om jupuit de piele de căpcânul şef îţit dintre ziduri/inexistente/un om lăsat în smogul zilei/o bucată de carne în sânge/bătând în vânăt coclit//jefuit de vise jefuit de gânduri/fără trecut fără viitor//doar gemătul /azi mereu azi* (…). Evident într-o atare situaţie, când noaptea adâncă îşi întinde avar asfaltul peste inima sa, fratele nostru ar avea mai mult ca oricând nevoie de ajutorul fratelui său, chiar dacă el însuşi pierdut, chiar dacă el însuşi rătăcit şi cu sentimentele denaturate. Preluat şi perpetuat în forma sa atât de nud omenească de text, apelul la solidaritate al insului care trăieşte dramatic cu convingerea că istoria s-a sfârşit şi judecătorii statului de drept, ca nişte saci cu cartofi în putrefacţie, şi-au încheiat de mult socotelile cu lumea aceasta (*ştiu frăţioare/ nu eşti fratele meu dar acum am nevoie de tine/[…] nu mă lăsa/gol/şi/ singur*) este, în fond, strigătul de biruinţă al Poeziei, revanşa scrisului distrugând aici pe pământ barierele de ură dintre noi în de noi şi semenii noştri şi generând existenţă "pentru mine/pentru tine/pentru celălalt".

În ciuda "stilului" desvrăjit, caracterizat, en passant, de către confraţi drept neo-expresionist (însă, în afara "intensivităţii" de manieră a textelor, a unui grotesc acceptabil, în fond, ca şi a unor personaje simbolice de pură extracţie expresionistă într-adevăr, precum binecunoscutul, de acum, "şoricel Kafka" sau, mai nou, "corbul Dostoievski", poetul rămâne complet străin cultului celebrităţii promovate de neo-expesioniştii contemporani, nu face de fel politică activistă precum aceştia şi nu se implică în nicio manifestare exchibiţionistă !), poezia lui Ion Tudor Iovian este una de vădită expresie realist-simbolică, un instrument de incantaţii aspre, ce nu vor sfârşi niciodată, împotriva înstrăinării şi pierzaniei sufletului, căci, în ceea ce priveşte "restul", cine şi-ar mai putea face "pe cheiul Senei & Dâmboviţei & Căcăainei" vreo iluzie: *eu sunt versiunea modernă a lui Orfeu cel negru/mâncat de singurătate/şi/de păduchi/ambetat de coca-cola de/cocaină cu asparagus/de datorii şi spaime/şi cuvinte trase pe roată/cuvinte cu aripile zdrobite os cu os// eu sunt versiunea modernă/a copilăriei/fără copilărie/aruncate in debara printre lucruri care nu mai folosesc la nimic/printre morţi uscaţi şi păpuşi din care răutatea nu s-a istovit//eu pun întrebarea/sub lama ghilotinei căzută noaptea asta pe gâtul lui Rilke// ei ei ce zici Bebs// moartea mea/ nu va schimba nici măcar drumul unei frunze către ape/nici măcar o virgulă în textul care mă scrie/nici aici nici acolo […].*

Trăind o maturitate bogată, plină deopotrivă de revelaţii, semne şi mistere, inculcate indelebil de certitudinea prezenţei ubicue a eului mereu într-un centru de investigare a realului nevralgic..., Ion Tudor Iovian refuză orgolios să fie mai mult ... decat un infatigabil călător obsedat de natura, pe cât de miraculoasă ... a lumii de dincolo, pe atât de delirant infernală a cercurilor (bolgiilor) infernului de proximitate în care am fost aruncaţi...

Ion Tudor Iovian, *Vedere de pe pod în infranegru*, Editura Junimea, 2012

litere

Mariana Şenilă-Vasiliu

Mic tratat despre ipocrizie

Va mai trece destulă apă pe Tigru, Sena și Dâmbovița până când lumea se va scutura de prejudecăți și ipocrizie, de răutatea care le generează. Când acest miracol se va întâmpla, oamenii vor fi cu adevărat liberi.

"Când s-a născut cugetarea, a apărut și marea fățărnicie".

Lao-Tzî

Dintre toate paradoxurile, cel privind sexualitatea e cel mai neînțeles. Pe de-o parte, instinctul sexual exercită cea mai tiranică atracție asupra oamenilor, convertindu-se în cele din urmă în lege biologică universal valabilă, iar pe de alta nimic nu e privit cu mai mai mult dezgust și acră cârteală decât actul sexual în sine. Pe de o parte orgasm și extaz, iar de cealaltă tabuizarea și hula. Niciun alt act omenesc nu pare să fi cumulat poziții și judecăți atât de contradictorii față de dragostea fizică, imperioasă, dar tratată ca un act animalic și de rușine. Între sublimul poeziei de dragoste și actul carnal, prejudecățile zis morale au săpat o prăpastie greu de trecut. Pe de altă parte, paradoxul poate exista în același individ din moment ce o destrăbălată precum Maria Magdalena poate deveni o sfântă, iar un june dezmățat care în tinerețe, la Cartagina, "se deda unor distracții, plăceri și neorânduieli morale", după întâlnirea astrală de la Milano cu Sfântul Ambrozie a devenit unul dintre stâlpii morali, filosofici și teologici ai Bisericii Apusene. Este vorba despre Sfântul Augustin. O dată ajunsă împărăteasă a Bizanțului, fosta dansatoare în circ și prostituată, Theodora, a dovedit cea mai mare intoleranță față de păcatul carnal, a adunat toate femeile de moravuri ușoare și le-a închis în mânăstiri.

Bestial și rușinos, cum văd unii actul sexual, el e motorul care asigură supraviețuirea și perpetuarea speciei umane, el face lumea să meargă. Dar dacă sexualitatea e ceva obscen și de rușine, nu s-ar cuveni ca și copiii, fructul împreunării fizice, să fie considerați la fel? Sau, cum zicea Ion Barbu, "Că vinovat e tot făcutul/Și sfânt doar dragostea-nceputul". Adicătelea, una-i sentimentul și alta e făcutul... Or, în ce-i privește pe prunci, ei sunt bucuria și ochii din cap ai părinților și nimănui nu-i trec prin cap gânduri obscene privindu-i. Există la noi o expresie cu care sunt numiți copiii făcuți din dragoste pură, în afara căsătoriei: copii din flori. Nu nelegitimi, nu bastarzi, cum îi numesc alte neamuri, ci "din flori". Dată fiind vechimea imemorială a acestei expresii, cu precizie nu pot spune de la ce se trage, însă pot bănui: la țară, iubiții se tupilau în ascunzișul proteguitor al câmpului înflorit și îmbătați de aromele afrodisiace ale ierbii și florilor se iubeau și așa erau concepuți "copiii din flori". Expresie mai frumos-decentă cu care să fie numit fructul dragostei nu am mai auzit și nici nu cred să mai fie. Și nu știu cum se făcea, dar copiii zămisliți din dragoste curată erau adesea și cei mai frumoși, și cei mai isteți. Cât despre odraslele născute din "datorie conjugală", venirea lor pe lume se întâmpla ori în foi de varză, ori erau aduși de barză, într-atât se rușinau părinții să le destăinuie actul păcătos prin care au fost concepuți.

- **Ce facem cu celelalte schițe?**
- **O să le folosim altă dată.**

Sexualitatea intră, pe ce motiv n-am înțeles, în zona tulbure a existenței umane, iar dragostea fizică, deși de la Adam și Eva toată lumea face același lucru, este considerat un act nerușinat. În Biblie este numit păcat originar și în mintea creștinilor așa și e percepută iubirea carnală, ca un păcat.

Lumea antică elină era copleșită de frumusețea trupului gol, de unde imensul număr de statui nud. Chiar și atunci când el era redat acoperit, prin tehnica sculpturală zisă a "hainei ude", a veșmântului subțire ce se lipea de corp, nurii zeițelor de pe Parthenon ies la iveală. Cu un astfel de cult al frumuseții fizice, era firesc ca grecii să aibă și o zeiță a dragostei, pe preafrumoasa Afrodita. Între sculptură și frumusețea fizică a Afroditelor reprezentate s-a creat o legătură atât de puternică încât grecii nici nu mai știau ce să prețuiască mai mult, arta sau frumusețea lor. Circula în antichitate o legendă potrivit căreia un individ, îndrăgostit de statuia Afroditei din Cnidos, a lui Praxiteles, s-a strecurat în templu peste noapte, s-a împreunat cu ea, urmă a poftei sale rămânând o pată pe marmură (apud Plutarh). Creștinismul s-a ferit de nuditate, și în viață, și în artă, ca dracu' de tămâie. Drept care sfinții și sfintele din fresce sunt înveliți în stofe precum mumiile egiptene de nu li se văd decât vârfurile picioarelor, mâinile și capul. Diferența dintre mentalitatea elină antică și cea creștină nu se manifestă doar la nivelul artistic și religios, ci și în felul în care era privit și trupul, și în poziția față de iubirea fizică. În centrul religiei creștine stă **imaculata concepție**, actul neprihănit, în afara contactului fizic, prin care a fost conceput Iisus de Fecioara Maria. Despre copiii pe care Preacurata i-a avut ulterior cu Iosif, scrierile teologice păstrează tăcerea tocmai pentru ca imaginea ei să rămână neprihănită. În mitologia greacă, Zeus își face de cap cu pământene, plodind pe unde și cu cine îl mâna instinctul. În Panthenonul creștin, așa ceva este de neconceput. Cât despre oameni, s-au descurcat cum au putut și cum au știut, umplând pământul de progenituri, dar veșnic a planat asupra lor blestemul păcatului originar.

Există două texte literare, unul medieval-riental și celălalt modern-occidental, care vorbesc despre aceleași lucruri, despre dragostea spirituală și fizică, dar și despre rânjetul, ipocrizia și mânia cu care privesc oamenii actul fizic al îmbrățișării. Este vorba de capodopera literaturii arabe din secolul X "O mie și una de nopți" și despre poezia lui J. Prevert "Copiii care se iubesc". În a douăzeci și una noapte din "O mie și una de nopți" este descris în meandre verbale meșteșugite (admirabila traducere în limba română aparține lui H. Grămescu) un act sexual. "Badreddin desfăcu brăcinările și se năpusti la Sett El-Hosn, care îi întindea toată făptura ei; și se înlănțuiră; și Badreddin o săltă pe Sett El-Hosn și o răsturnă pe pat; și se prăbuși asupră-i. Și atunci aținti berbecele care era gata întru totul înspre cetate și împinse acel berbece voinic afundându-l în spărtură; și pe dată spărtura se rupse. Iar Badreddin nu mai putea de bucurie pricepând că mărgăritarul era nestrăpuns, și că niciun alt berbece înaintea celui al său nu-l străpunsese, și nici baremi nu-l atinsese cu vârful nasului! Și se încredință de asemenea că acel durduleț al binecuvântării nu mai fusese vreodată sub năpusta vreunui călăreț!" Mai cuviincioasă și aluziv-exactă descriere a unei astfel de scene de iubire fizică nu știu dacă că există. Celui pripit care se revoltă împotriva textului de mai sus, considerându-l imoral, îi spun să se oprească spre a nu se face de râs pe chestie de ipocrizie. "O mie și una de nopți" e o capodoperă a literaturii universale, se vinde la chioșcurile de ziare, iar părinții o fac cadou odraslelor spre cuviincioasă lectură; o dată, pentru că ei înșiși n-au citit culegerea de basme orientale și ca atare n-au habar despre ce e vorba în ea, iar în al doilea rând, pentru că actuala generație de copii și adolescenți, bine edificată asupra sexualității prin programele de televiziune, în mod cert le consideră chiar niște nevinovate basme de adormit copiii. La urma-urmelor, "O mie și una de nopți" e un șirag de minunate povești de dragoste înșiruite de Șeherazada pe firul întunecat al nopților petrecute în iatacul sângerosului rege Șahriar. Era firesc ca dragostea să își aibă locul în ea, căci nu e o culegere de povești cu eunuci.

Povestea de iubire a lui Badreddin cu frumoasa Sett El-Hosn se încheie cu o "moralité" privind ipocrizia răutăcioasă cu care semenii priveau dragostea fizică. "Pizmași pe două inimi ferecate/În lanțul ca de foc al dragostei,/Sar oamenii cu gurile spurcate,/Uscați de neputința de temei!/Și lumea rea lovește pe la spate/Cu fierul rece-al răutății ei." Creația literară arabă se dovedește prin această concluzie răzvrătită împotriva mentalității fățarnice a comunității musulmane și a rigidității religiei islamice în ce privește sexualitatea. Trasă parcă la indigo, aceeași idee se regăsește în poezia lui Jaques Prevert "Copiii care se iubesc": "Copiii care se iubesc se îmbrățișează lângă porțile nopții/Și în mânia lor trecătorii îi arată cu degetul". Între lumea islamică a veacului al X-lea și cea modernă de la mijlocul secolului XX nu-i nicio diferență, ipocrizia e aceeași, răutatea, așișderea. Nici intervalul de timp dintre cele două lumi și nici distanța dintre Bagdad și Paris nu au vreo relevanță; în substanță, gândirea omenească și judecata cu privire la actul fizic al iubirii a rămas aceeași, ceea ce nu îngăduie altă concluzie decât că fățărnicia e bine înșurubată în mintea semenilor. Va mai trece destulă apă pe Tigru, Sena și Dâmbovița până când lumea se va scutura de prejudecăți și ipocrizie, de răutatea care le generează. Când acest miracol se va întâmpla, oamenii vor fi cu adevărat liberi. Din păcate, la ora actuală cei mai mulți sunt într-un fals blocaj moral generat, la noi, egal și de învățăturile creștine, și de codul eticii și echității socialiste care sancționa orice imagine sau text cu conotații erotice. Să fi uitat între timp lumea de activiștii care asaltau, precum satirii, subordonatele prin toate colțurile sediilor de partid, după care, prin rangul de inchizitori morali conferit de partid, judecau pentru imoralitate persoane absolut morale?

În modul în care privește majoritatea oamenilor sexualitatea e ceva din gestul falsei pudori cu care unii își acoperă fața la vederea unui trup despuiat, privind în același timp printre degete spectacolul pe care îl consideră scandalos. Romanii spuneau însă altceva: "Naturalia non sunt turpia", adică *nimic din ce e natural nu e rușinos*. Totuși, când Ovidiu a scris "Ars armandi"/"Arta de a iubi", pe motiv de

imoralitate (cauza reală era însă alta) a fost exilat de împărat *finibus extremae*, taman la Pontul Euxin. Cât despre moravurile patricienilor și împăraților romani, mai bine să nu vorbim, însăși hârtia care suportă multe s-ar răzvrăti la înșirarea tuturor viciilor și perversiunilor la care aceștia se dedau, însă pedepsit a fost doar poetul. Pentru "Florile răului", Baudelaire a fost chemat în fața justiției pentru "ultragiu la morala publică și la bunele moravuri". Poezia "Lola de Valence", o descriere poetică a tabloului cu titlu omonim pictat de Edouard Manet, a fost considerată deocheată. Judecătorii săi au citit ultimele două versuri ale catrenului, "Mais on voit scintiller en Lola de Valence/Le charme innatendu d'un bijou rose et noir", în registru porno interpretând acea "bijuterie roz și negru" drept un sex feminin, "le con" cum ar fi zis Courbet. În realitate, ele descriau chintesența combinației cromatice a picturii lui Manet.

Frustratul sexual, obsedatul, vede pretutindeni, citește și interpretează orice în cheie sexuală. Celebrul guru Osho, care numai blând cu prostia omenească nu a fost, avea obiceiul să-și transmită învățătura prin anecdote. Una dintre ele pare croită anume pentru subiectul în discuție. Un sicilian macho, exasperat de propria-i sexualitate, s-a adresat unui psihanalist în speranța că acela va găsi o soluție de a pune capăt stării de rut continuu care îl epuiza. Medicul l-a supus unor teste bazate pe interpretarea unor desene, el i-a prezentate pe rând un cerc, un triunghi și un dreptunghi în mijlocul căruia a pus un punct. La întrebarea ce anume crede că reprezintă fiecare din desene, sicilianul a dat invariabil același răspuns: E un vagin! Înfuriat, medicul l-a făcut pervers și obsedat sexual. La care, indignat, sicilianul i-a replicat: Cine, eu? Dar cine face acele desene obscene în fiecare zi? În scrierile sale gastronomice, "Inter pocula" sau "Gastronomica", nu-mi amintesc exact în care, mucalitul epigramist și bonviveur care a fost Păstorel Teodoreanu a dat o sentință necruțătoare tuturor acelora care vedeau în puiul întreg preparat la cuptor o imagine lubrică. "Lubricitatea e în capul lor", a conchis sec Păstorel. Adevărul e că obsedatul de sex vede imagini libidinoase, obscene chiar și acolo unde oamenii normali nu văd nimic aluziv sau incriminatoriu, așa cum este cazul puiului făcut întreg la cuptor. Vina este a individului respectiv, a minții lui, așa cum cu umor arăta un desen descoperit de mine la unul din buchiniștii de pe malul Senei. El se intitula "Ce e în capul unui bărbat". Printr-o ingenioasă îmbinare a elementelor unui profil masculin, desenul sugera un nud feminin. Oare ce ar mai fi de comentat în acest caz?

Orice fel de constrângere religioasă, etică, ideologică generează aproape automat în oameni reacția contrară. Altminteri nu se explică de ce în Evul Mediu, și chiar mai târziu, diavolul bântuia mai agresiv mânăstirile decât lumea din afara lor? De ce maicile se visau posedate de Satan căruia îi descriau în amănunt sexul monstruos? De ce eremiții din pustie erau torturați de închipuiri diavolești sub chipul unor femei dezmățate? De ce preoții catolici celibatari, cărora li se impune abstinența, cădeau/cad pradă perversiunilor sexuale cu băieții din cor și de ce preoților ortodocși, căsătoriți, nu li se întâmplă același lucru? Pentru care motiv frustrații sexual sunt acri și moral intoleranți față de orice le amintește de impotența lor, în schimb cei cu o sexualitate normală nu sunt obsedați de sex și nici nu-l condamnă? Desigur, există și excepții, însă, în general, cam așa stau lucrurile.

Opreliștea are darul de a stimula imaginația și de a duce la reacții imprevizibile. În "Insula pinguinilor", Anatole France disecă cu înțelegere și fin umor fenomenul. Pe scurt, până să vină pe insulă, sfântul Mael, până să ajungă acolo și călugărul Magis, pinguinii și pinguinițele umblau goi pușcă fără ca asta să-i tulbure în vreun fel. Călugărului îi vine ideea să îmbrace pinguinițele pentru că, zice el, astfel pinguinii nu-și vor mai da seama cu precizie ce anume îi atrage la ele, iar "dorințele nedefinite se vor răspândi în tot felul de visări și iluzii și, în fine, astfel ei vor afla ce-i iubirea și chinurile sale năprasnice". Zis și făcut. Magis prinde o femelă, îi acoperă sânii cu pânză, o îmbracă, o împodobește cu fel de fel de zorzoane, după care îi dă drumul. Primul pinguin care o vede rămâne siderat și mânat de instinct, sexual bineînțeles, o urmează. Apoi al doilea, al treilea, alții și alții, tineri și bătrâni, toți pinguinii cad sub vraja unei stări tulburi, nedefinite, inclusiv călugărul Magis, care până la urmă o răpește și se ascunde cu ea într-o grotă marină... Pe drumul de înapoiere la colibă, sfântul vede că și celelalte pinguinițe se împodobiseră între timp cu alge, se plimbau pe plajă și trăgeau cu coada ochiului să vadă dacă masculii le urmează. Veșmântul a funcționat asupra pinguinilor invers, ca un stimulent sexual. Există însă și cazuri absurde, când impunerea duce la aberații comportamentale, așa cum e cazul evreilor ortodocși cărora castitatea le interzice să atingă trupul gol al femeii în timp ce se achită de "datoria conjugală". În acest caz, trupul ei este acoperit în întregime cu un cearșaf, iar actul sexual are loc printr-o fantă decupată în el. Acest comportament e cu atât mai absurd și mai plin de fățărnicie cu cât primul și unul dintre cele mai frumoase poeme de dragoste din lume, în care descrierea nurilor feminini este fără egal, a fost opera lui Solomon, regele iudeilor, „Cântarea cântărilor". Exasperat de excesiva pudoare a soației sale, contele Salina, eroul din "Ghepardul" lui Lampedusa, exclamă înfuriat: "Șapte copii am avut cu femeia asta și nu i-am văzut niciodată buricul". Asemănările dintre cele două cazuri este izbitoare și comportamentul la fel de ipocrit.

Condiție *sine qua non* a vieții, sexualitatea este mecanismul care asigură în regnul vegetal, animal și la oameni - tot "zoon", dar "politicon" - perpetuarea speciei. Întreaga existență biologică se învârte în jurul acestei legi căreia nimeni și nimic nu-i scapă. Acum o sută zece ani, Remy de Gourmont a publicat "Fiziologia dragostei", un volum atotcuprinzător al sexualității, inclusiv la om. Autorul se revolta împotriva fățărniciei cu care era ocultată problema sexualității în vremea sa: "Este inutilă revolta împotriva unei necesități atât de evidente. Delicații noștri protestează degeaba: omul și cel mai dezgustător dintre paraziții săi sunt produșii unui mecanism sexual identic." (...) "toate activitățile noastre evoluează în jurul acestei prăpăstii și cad în ea una după alta; țelul vieții umane este menținerea vieții".

De-ar fi să ne luăm după acei "delicați" de care vorbește Remy de Gourmont, atunci din tratatele de anatomie ar trebui să se elimine toate imaginile și comentariile referitoare la sex. De îndată ce vine vorba de sex și de sexualitate, în mințile needucate și înguste intervine un blocaj, altminteri inexplicabil din moment ce toți suntem alcătuiți și am fost concepuți în același mod. La această atitudine aberantă față de un dat biologic, biserica a contribuit din plin. Opoziția ei fățarnică nu s-a oprit doar la oameni, ci a afectat și arta. Din fățărnicia unui papă din secolul al XVI-lea s-a născut celebra frunză de viță-de-vie cu care a fost acoperit sexul statuilor antice. Tot acesta a fost motivul îmbrăcării nudurilor din frescele lui Michelangelo. În bătaie de joc, pictorul care a comis sacrilegiul a fost poreclit Il Brachettore/Pantalonarul. Dincolo de actul mutilant al dotării statuilor antice cu frunza de viță-de-vie, trebuie spus că alegerea frunzei în cauză contravine textului biblic. Nu cu frunza de viță-de-vie și-au ascuns "rușinea" Adam și Eva, ci cu frunze de smochin: "Atunci li s-au deschis ochii la amândoi și au cunoscut că erau goi, și au cusut frunze de smochin și și-au făcut acoperăminte" (Facerea 3, 2). Dar ce mai contează cuvântul biblic când *moralita* întunecă dreapta judecată? Încăpățânarea de catâr a papei care a luat decizia încalcă legile dumnezeiești, cele ale firii și ale artei deopotrivă. De câte ori văd o pictură ori o sculptură în care părțile "rușinoase" sunt acoperite de celebra frunză de viță-de-vie pufnesc în râs amintindu-mi de reacția mucalită a unui puști de vreo 11-12 ani în fața tabloului "Adam și Eva" a lui Dürer: "Vine toamna, poate dă Dumnezeu și-i cade frunza". În zisele sale, ca și cele ale copilului din "Hainele împăratului", inocența demasca minciuna și ipocrizia.

Și, pentru că tot veni vorba despre cele sfinte, musai de spus că există o contradicție între porunca întâia dată de Cel-de-Sus, când i-a creat pe Adam și Eva, și tărășenia cu păcatul originar. "Și a făcut Dumnezeu pe om după chipul Său; după chipul său l-a făcut; a făcut bărbat și femeie". "Și Dumnezeu i-a binecuvântat, zicând: "Creșteți și vă înmulțiți și umpleți pământul și-l supuneți!" (Facerea 1, 27, 28). Deci, Doamne-Doamne i-a programat dintru început să se înmulțească și i-a dotat cu jucărioarele sexuale. Ce nu spune Biblia e de ce Sfântulețul nu le-a dat și modul de întrebuințare al acestora și de ce a lăsat chestia asta în seama șarpelui?... Ba, după ce i-a dotat cu cele trebuincioase, a mai pus și oprelește întâiului creat: "A dat apoi Domnul Dumnezeu lui Adam poruncă: Din toți pomii din rai poți să mănânci", "Iar din pomul cunoștinței binelui și răului să nu mănânci, căci... etc." (Facerea 2, 16, 17). Urmarea se știe, la sâsâiturile insinuante ale șarpelui, cei doi au mușcat din măr, iar Cel-de-Sus i-a alungat din rai. Acuma, din două una: ori Dumnezeu intră în conflit cu sine Însuși, luând decizii care se bat cap în cap: ba înmulțiți-vă, ba afară din rai pe chestie de păcat originar; ori, cum zice cârcotașul Taxil, cei care au scris Cartea Sfântă au trecut sub tăcere "pasajele supărătoare". Sau, cumva, chestia cu șarpele și mărul a fost doar o găselniță divină care să-L scutească pe Doamne-Doamne de explicații penibile privind funcționarea jucăriilor, lucru incompatibil cu înaltul său rang ceresc?... După freudieni, lucrurile stau mai simplu: șarpele e simbol falic, motiv pentru care prin unele locuri penisului i se mai spune și șarpele cu un singur ochi. Cât despre măr, în aceeași analiză psihanalitică, el este considerat simbolul feminității, iar mușcatul din el alegoria descoperirii sexualității. Dar și psihanaliștii suferă și ei de o boală: văd, asemenea obsedaților, pretutindeni aluzii sexuale, inclusiv în inocenta poveste a Scufiței Roșii și a lupului...

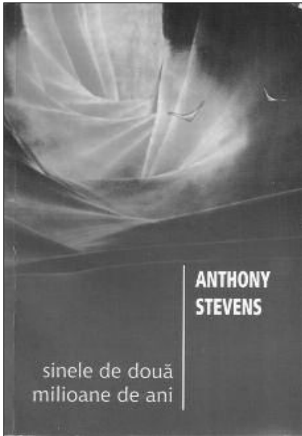
(va urma)

De îndată ce vine vorba de sex și de sexualitate, în mințile needucate și înguste intervine un blocaj, altminteri inexplicabil din moment ce toți suntem alcătuiți și am fost concepuți în același mod. La această atitudine aberantă față de un dat biologic, biserica a contribuit din plin.

arte

Leonid Dragomir

Practic, susţine Stevens, oricând se descoperă un fenomen caracteristic pentru întreaga comunitate umană, indiferent de cultură, rasă sau epocă istorică, acesta este o expresie a unui arhetip al inconştientului colectiv. Naşterea, căsătoria, moartea, relaţiile părinte - copil, medic - pacient, maestru - discipol şi altele sunt situaţii arhetipale.

Biblioteca de filosofie

Către o philosophia perennis

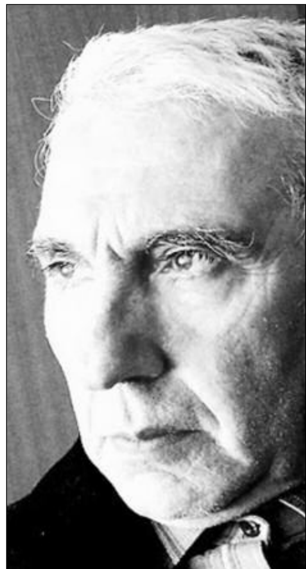
"Pericolul constă în faptul că cu cât ne gândim mai mult la noi înşine ca la nişte computere, cu atât vom deveni mai mult ca ele." Această afirmaţie aparţine lui Anthony Stevens, unul dintre continuatorii marelui psihiatru şi psihanalist elveţian Carl Gustav Jung. Cartea sa, *Sinele de două milioane de ani* (trad. de Gabriela Deniz, Ed. *Herald,* Bucureşti, 2012), documentează într-un număr redus de pagini, însă de o mare densitate ideatică, faptul că noi ca fiinţe umane aparţinem nu doar prin instinctele noastre, ci şi prin spiritualitatea noastră naturii. Într-adevăr, natura aşa cum o înţelege Jung, spre deosebire de Freud, este impregnată de spirit. Toate reacţiile omului, înţeles ca individ şi ca specie, sunt manifestări ale unor entităţi deopotrivă biologice şi spirituale numite *arhetipuri*. Considerată una dintre cele mai importante idei ale secolului XX, ideea de arhetip pare, cel puţin la prima vedere, destul de misterioasă. Un prim motiv este că arhetipurile nu sunt cognoscibile în mod direct, ci numai indirect, pornind de la manifestările lor în vise, mitologii, religii, dar şi în artă, filosofie şi chiar ştiinţă. Printr-un studiu extrem de extins, în special al istoriei religiilor şi, al alchimiei, Jung stabileşte că există un inconştient al speciei, numit *colectiv*, de natură arhetipală. Freud, întemeietorul psihanalizei şi pentru o anumită perioadă mentorul lui Jung, descoperea aşa–numitul inconştient personal, format din conţinuturi neacceptate de individ şi ca atare refulate din conştiinţă. Prin ipoteza inconştientului colectiv Jung, discipolul freudian devenit dizident, acreditează conform lui Anthony Stevens ideea că "viaţa fiecărui individ este în acelaşi timp viaţa eternă a speciei". Teza jungiană susţine că experienţele fundamentale ale speciei umane sunt codificate în inconştient sub forma unor potenţialităţi (arhetipuri) care se activează ori de câte ori în viaţa individului apar situaţii similare. Practic, susţine Stevens, oricând se descoperă un fenomen caracteristic pentru întreaga comunitate umană, indiferent de cultură, rasă sau epocă istorică, acesta este o expresie a unui arhetip al inconştientului colectiv. Naşterea, căsătoria, moartea, relaţiile părinte - copil, medic - pacient, maestru - discipol şi altele sunt situaţii arhetipale. Noi le putem trăi şi experimenta coerent deoarece avem în inconştientul colectiv informaţia capabilă să structureze fluxul unor astfel de experienţe. Acel "Sine de două milioane de ani" al speciei, ce conţine şi informaţii de la speciile care ne-au precedat – teoria jungiană se articulează foarte bine cu evoluţionismul - este cel care cere să fie realizat în experienţa personală, proces numit de Jung *individuaţie*. Ori de câte ori condiţiile exterioare blochează actualizarea Sinelui (inconştientului colectiv), apar disfuncţii psihice, unele foarte grave precum psihozele: schizofrenia şi paranoia.

Teoria arhetipurilor are capacitatea uluitoare de a unifica diverse niveluri ale realului. Astfel, structurile arhetipale nu conferă doar fundamentul existenţei şi supravieţuirii tuturor organismelor vii, dar ele se situează în continuitate cu structurile materiei organice, aşa cum, susţine Anthony Stevens, atestă anumite teorii ale fizicii recente. Cea mai importantă confirmare a teoriei lui Jung vine însă dinspre etologie, ştiinţa ce are ca obiect comportamentul înnăscut al animalelor şi al omului. Konrad Lorenz, laureat al premiului Nobel, dar şi alţi etologi susţin că în absenţa unor tipare comportamentale înăscute valorile noastre, în special cele morale ar fi extrem de greu, dacă nu imposibil de realizat. Tot ceea ce este cu adevărat important, în sens vital nu doar theoretic, reprezintă un dialog cu strămoşii noştri din paleolitic, cu spaimele, dar şi speranţele sau credinţele lor, par a susţine atât psihologia analitică jungiană, cât şi etologia. Sănătatea şi boala psihică, dar nu numai, depind de şansele acestui dialog pe care din păcate civilizaţia tehnologică actuală nu pare a-l facilita. "Ce părere au strămoşii noştri despre lumea contemporană?, se întreabă Anthony Stevens. O mare parte, bănuiesc, le place - accesul facil la mâncare, băutură, confort, divertisment şi satisfacţie sexuală. Dar le lipsesc strânsele legături tribale, intimitatea vieţii din micile lor comunităţi, responsabilităţile comun asumate de vânătoare, cules şi apărare, interacţiunea funcţională cu natura, riturile şi ritualurile, miturile şi legendele cu eroi, zei şi zeiţe şi trăirea magică a existenţei într-o lume animată. Uneori disparitatea dintre lumea lor şi a noastră este mai mare decât pot suporta, astfel că se prăbuşesc şi se îmbolnăvesc."

Teoria lui C.G. Jung - al cărei spirit reiese cu mare claritate din cartea lui Anthony Stevens- atât ca explicaţie teoretică, cât şi ca terapie nu doar a maladiilor psihice, ci şi a lipsei de sens a individului într-o lume tot mai nihilistă (fără valori, sau cu valori răsturnate) poate să ofere, cred, şansa de a regăsi urmele ce conduc spre o *philosophia perennis*, acea înţelepciune în care înţelegerea şi căutarea*, Calea, Adevărul* şi *Viaţa*, să nu fie scindate, ci trăite laolaltă.

litere

Ilie Vodăian

Corpuri de iluminat

În abur de vin fiert – al tău cu scorţişoară,
al meu cu ienibahar – şi tu îmbrăcată
în satin roşu, lustrele bolnave de icter
şi lumina lor privind cum desenam
cu piciorul paharului pe faţa de masă
pătată cu scrum. Dincolo de ferestre,
zăpada, venită parcă din altă lume
să-şi afle aici un rost, alerga de colo-colo
căutându-şi cel mai potrivit adăpost.

În abur de vin fiert cu scorţişoară,
eram vizitiul de pe capră
cuprins de-o stare de anxietate fiindcă
m-am încumetat să te invit la o plimbare
într-o şaretă de abanos
cu landou capitonat în catifea stacojie
şi roţi, cântătoare,
cumpărate cu banii peşin
de la magazinul unde
oricâte corpuri de iluminat s-ar fi aprins
eu tot am resimţit
prezenţa unor circumspecte umbre.

Ora de plecare

Nici nu mai ştiu câte decenii sunt
de când s-a amânat acestă oră.
Pe puntea dintre noi căzuse brumă
şi frigul intrase slobod pe sub uşă.
Intrase frigul până şi în sobă
de vreme ce cărbunii, unul după altul,
se preschimbau în cenuşă.
Cuprins de febra concentrării
doream să nu mai stai în cumpănă –
spre ziuă era ora de plecare
şi cai înaripaţi bătătoreau pământul;
iar eu te aşteptam, te aşteptam
să pornim în galop amândoi,
doi emigranţi, spre aşezările îndepărtate,
spre landurile primenite
de la prima treaptă a piramidelor aztece
până deasupra aşezărilor incaşe.
Nu sta în cumpănă, nu sta în cumpănă,
îmi repetam, în gând, ştiind că se apropie
mai mult decât grăbită ora de plecare.

Eram convins că nimeni,
de prin uitatele ţinuturi stăpânite
de un alt fel de zei,
nu au să ne descoasă din priviri
dacă ne văd, pe fiecare,
ţinând în mână câte un mănunchi:
al tău – din ramuri cu flori de tei,
al meu – din lujere albastre de cicoare.

Stare de necesitate

Ostaşi, ne este dat să trecem şi prin această cumpănă.
În preajma pendulei de la Porţile Marelui Stat Major, uneltesc din ce în ce mai multe forţe duşmănoase:
forţele care de multă vreme plănuiau
să ne distrugă timpul întruchipat
în ceasurile publice şi-n cele personale.
Trebuie să apărăm, cu sângele, *tic-tac*-ul de odinioară.

Nu suntem singuri în această confruntare.

Am încheiat tratat de alianţă cu norii,
pentru a stăvili desfăşurarea trupelor invadatoare.
Norii, de deasupra, văd limpede intenţiile de atac
şi le întârzie înaintarea
cu un potop, cu grindină, cu o zăpadă.

Aşadar, până în zori, întocmai ca Iacob cu Îngerul,
în linia întâi ne vom lupta cu măştile ostile
şi cu uniformele croite din piei de animale.
Fiţi vigilenţi! Duşmanii au trimis iscoade
sub multe feluri de închipuiri – să ne epuizăm
în confruntări înşelătoare.

Ostaşi, orele de antrenament au luat sfârşit
şi de îndată ce pătrunde în cazarmă vântul,
suntem în stare de necesitate.
Priviţi! se-ntunecă prea repede şi noi nu ştim.
Batalion, luaţi poziţie de drepţi
să vi se-ncredinţeze ordinul de front:
„recuceriţi tot orizontul cotropit de fiarele întunecate!"

De la Canna

Suntem cu toţii în cantonament sub dealurile
de la Canna. Pe coardele de viţă de la scafă mai sunt
câteva frunze. De la o vreme nu mai pot să lupt,
nici nu mai ştiu să cânt şi stau din ce în ce mai mult
la umbră sau prin încăperile ceţoase.
Toţi camarazii mă îndeamnă să încerc refrene noi.
Aş bea o amforă cu vin pentru ca norii
să îmi recunoască dorinţa de a intona un cântec
despre tine. De la un timp, îmi este frig.
Mereu m-apasă frigul. Aş bea o amforă
să mă-ncălzesc precum aracii dogoriţi de soare
pe coline – aracii: sprijin de nădejde pentru vii.

Aduceţi vinul tainic!
Ce vă uitaţi nedumeriţi, în zare?!
De două mii de ani aştept să beau pelin
din viile culese de pe dealurile însorite
ale Galileii.

Scriitori români la Paris

– urmare din în pag. 24 –

După recepţia de deschidere a Salonului de joi seara, m-am dus la standul editurii Syrtes să-mi văd romanul şi s-o cunosc pe editoare. În acel răstimp de circa un sfert de oră, la standul României s-a întîmplat un soi de busculadă, despre care aveam să aflu ulterior: un grup de cîţiva tineri purtînd măşti cu feţele lui Cărtărescu, Liiceanu, Pleşu, Patapievici au făcut ceva ca o manifestaţie anti-ICR şi anti-Ponta, protestînd probabil în numele celor trei scriitori absenţi de la tîrg. Agitaţia aceea politiza evenimentul, iar felul exacerbat cum a fost preluată de mass-media românească apăsa încă pe conotaţia politică. S-a spus că a fost nevoie de intervenţia jandarmilor pentru calmarea spiritelor... Nu existau jandarmi în tîrg, iar spiritele s-au calmat de la sine. Ceea ce nu diminuează totuşi impactul politic produs de boicotul celor trei personalităţi culturale.

S-ar cuveni poate să spun că prezenţa mea la Salon du Livre a fost pînă într-atît de solicitantă, încît cu dragă inimă m-aş fi lipsit, dacă-n felul ăsta nu le-aş fi cîntat în strună celor trei mari absenţi. Venisem cu gîndul că voi apuca să văd Parisul plimbîndu-mă prin el; Parisul m-a ţinut însă captiv în aglomeraţia unui tîrg de carte în cea mai mare parte din timp. Vineri, sîmbătă şi duminică, discuţii la mese rotunde şi şedinţe de autografe la standul României şi al editurii Syrtes. Luni pe lângă programul din tîrg a trebuit să asist la Sorbona la un recital de poezie al lui Ioan Es Pop, Constantin Abăluţă, Ileana Mălăncioiu, Rodica Draghincescu, Dinu Flămînd, Linda Maria Baros şi Doina Ioanid, care cu tot cu traduceri şi comentarii s-a lungit la patru ore. Marţi am plecat la Strasbourg pentru lansarea „Amantului Colivăresei" şi „Cruciadei copiilor", împreună cu Florina Ilis, editoarea Olimpia Verger, directoarea serviciului de presă Sabine Norroy şi traducătoarea Laure Hinkel. S-a lansat o dată cu noi şi „Cartea şoaptelor" a lui Varujan Vosganian, care din păcate n-a putut onora cu prezenţa. S-a întîmplat într-o librărie imensă, cu trei etaje, în prezenţa a circa patruzeci de persoane, printre care şi consulul român de la Strasbourg, doamna Mioara Mantale.

Spre seară s-a lăsat frig şi a început să ningă. N-am apucat să văd Strasbourgul decît de la gară pînă la hotel şi de la hotel pînă la librărie, cu o haltă scurtă pentru vizitarea celebrei catedrale. Miercuri dimineaţa am luat trenul înapoi spre Paris, iar pe drum le-am pierdut pe rînd pe însoţitoarele mele, fiecare luînd-o spre oraşele lor de reşedinţă – trei localităţi din Franţa, ale căror nume nu mi le mai amintesc, plus Clujul, spre care Florina Ilis avea avion după masa. Mai aveam de stat la hotel Bedford încă o noapte, plătită de editura Syrtes, graţie căreia am putut în sfîrşit să umblu prin Paris miercuri după prînz, pînă seara, şi joi pînă spre prînz, cînd am luat-o spre aeroport.

Venisem cu gîndul că voi apuca să văd Parisul plimbîndu-mă prin el; Parisul m-a ţinut însă captiv în aglomeraţia unui tîrg de carte în cea mai mare parte din timp.

R.A.

Florian Silişteanu

Din cana cu păsări

Sunt sfântul tău

Sunt sfântul tău i-am spus ieri unui înger iar el auzind aceasta și-a făcut o cruce mare mare cât toată distanța din care venim

Sunt sfântul tău i-am strigat în timpan unui greiere cu timpan iar acesta repede și-a strâns de prin iarbă distanța din care cânta

Sunt sfântul tău i-am șoptit unei vedenii dar aceasta când a auzit ce spun imediat a aprins chibritul distanței din care ardea

Sunt sfântul tău am spus blând și sonor mamei mele când nu mai era

Sunt sfântul tău i-am chibzuit tatălui meu când nu mai era

Sunt sfântul tău i-am spus emoționat ieri iubitei mele dar ea în loc să mă sărute a născut repede cealaltă distanță

Sunt sfântul Tău Doamne i-am i-am spus rugând sunt doar al tău Doamne iar Dânsul auzind aceasta a strigat după un înger să vină cu targa fiindcă a căzut din icoane un sfânt

FESTIVALUL INTERNAŢIONAL DE LITERATURĂ «TUDOR ARGHEZI», EDIŢIA a XXXIII-a, 24-26 mai 2013

Festivalul se adresează creatorilor de literatură şi exegeţilor în arghezologie din ţară, precum şi vorbitorilor de limbă română din comunităţile de peste graniţe, cu preocupări în domeniu.

În organizarea Festivalului îşi aduc contribuţia: Consiliul Judeţean Gorj, Centrul Judeţean pentru Conservarea şi Promovarea Culturii Tradiţionale, Biblioteca Judeţeană "Christian Tell", Consiliul Local şi Primăria Târgu-Cărbuneşti, Ansamblul Artistic Profesionist "Doina Gorjului", Centrul Cultural şi Biblioteca "Tudor Arghezi" Tg-Cărbuneşti, alte instituţii de cultură, ligi, fundaţii, societăţi culturale, posturi de radio, cotidiane şi edituri din Gorj.

Programul festivalului se desfăşoară în perioada 24 -26 mai a.c., la Târgu-Jiu şi Târgu-Cărbuneşti, localitatea de obârşie a scriitorului, având colaborarea **Uniunii Scriitorilor din România.**

SECŢIUNI ŞI PREMII. PREMIILE NAŢIONALE DE LITERATURĂ "TUDOR ARGHEZI" pentru Opera Omnia, atribuit pe criterii valorice unor scriitori români contemporani. Premiile, în sumă de 2500 lei fiecare, vor fi acordate de **Uniunea Scriitorilor din România**, iar Consiliul Local şi Primăria Tg-Cărbuneşti vor atribui laureatilor titlul de CETĂŢEAN DE ONOARE al oraşului. **Premiul TUDOR ARGHEZI,** pentru **Opera Omnia** atribuit unor scriitori contemporani de prestigiu internațional. Premiile, în sumă de 2000 lei fiecare, vor fi acordate de Consiliul Județean Gorjprin CJCPCT Gorj şi vor fi însoțite de titlul de CETĂŢEAN DE ONOARE al oraşului Tg. Cărbuneşti. (Pentru acordarea acestor premii, organizatorii vor solicita propuneri de nominalizare de la reviste literare, asociaţii ale scriitorilor, fundaţii şi societăţi culturale, personalităţi de seamă ale literaturii române, de la alte instituţii culturale.) **PREMIUL PENTRU «OPERA PRIMA» (volum de debut în poezie),** în valoare de 1000 lei, acordat de Centrul Judeţean pentru Conservarea şi Promovarea Culturii Tradiționale Gorj. În vederea atribuirii acestui premiu, se vor cere propuneri de nominalizare unor edituri de prestigiu cu preocupări constante în promovarea pe criterii valorice a volumelor de debut **tipărite în perioada mai 2012 - mai 2013.**

SECŢIUNEA "CUVINTE POTRIVITE", pentru volum de poezie în manuscris, deschis autorilor români **nedebutaţi**, având vârsta maximă de 47 ani. Manuscrisele nu trebuie să depăşească 100 pagini. Se atribuie **un singur premiu**, în valoare de 1000 lei, şi este acordat de Centrul Judeţean pentru Conservarea şi Promovarea Culturii Tradiționale Gorj. **SECŢIUNEA «BILETE DE PAPAGAL», pentru grupaj de poezie**. La această secţiune pot participa poeţii ce-şi aşteaptă consacrarea, cu un grupaj de minim 10 (zece) poezii dactilografiate, într-un singur exemplar. Se acordă următoarele premii: **Premiul I**, în valoare de 800 lei, acordat de Centrul Judeţean pentru Conservarea şi Promovarea Culturii Tradiţionale Gorj; **Premiul II**, în valoare de 700 lei, acordat de Biblioteca Judeţeană "Christian Tell"; **Premiul III**, în valoare de 600 lei, acordat de Centrul Cultural "Tudor Arghezi" Tg-Cărbuneşti. Menţiune (1) în valoare de 500 lei, acordată de Consiliul Judeţean Gorj prin CJCPCT Gorj. La această secţiune vor mai fi acordate menţiuni ale unor edituri, fundaţii, reviste literare, posturi de radio etc., invitate în festival. Pentru această secţiune juriul are dreptul de a redistribui premiile. Câştigătorii locului I de la ultimele trei ediţii nu sunt acceptaţi în concurs.

SECŢIUNEA DE ARGHEZOLOGIE, deschisă **scriitorilor români** pentru exegeze care au ca obiect de studiu viaţa şi opera lui Tudor Arghezi (studii **publicate** sau în **manuscris**). Premiul în valoare de 1000 lei este acordat de Centrul Judeţean pentru Conservarea şi Promovarea Culturii Tradiționale Gorj. **SECŢIUNEA DE PROMOVARE A OPEREI ARGHEZIENE**, deschisă participanţilor **de peste hotare**, cu merite în traducerea sau ilustrarea grafică a operei lui Tudor Arghezi, precum şi în traducerea sau publicarea de exegeze despre viaţa şi opera acestuia (monografii, studii, eseuri...). Se atribuie patru premii, în sumă de 1500 lei fiecare, 3 acordate de Consiliul Judeţean Gorj prin CJCPCT Gorj şi 1 de către CJCPCT Gorj.

În cadrul festivalului vor fi organizate lansări de carte, conferinţe de presă, întâlniri cu cititorii şi vizitarea muzeului "Tudor Arghezi", din oraşul Tg-Cărbuneşti. La festivitatea de premiere, laureaţii vor primi, pe lângă premiile de mai sus, diplomele aferente şi trofeul Festivalului.

Lucrările - dactilografiate, într-un singur exemplar, pentru secţiunile de concurs, precum şi volumele pentru **Opera Prima**, **Cuvinte Potrivite**, şi cele de arghezologie se primesc până la data de **15 mai a.c.**, pe adresa: *Centrul Judeţean pentru Conservarea şi Promovarea Culturii Tradiţionale Gorj, 210135 Târgu-Jiu, Calea Eroilor, nr. 15, judeţul Gorj, cod poştal: 210135, cu menţiunea "Pentru Festivalul «Tudor Arghezi»"*. La expediere se vor respecta obişnuitele cerinţe: în plicul mare se introduce plicul mic cu motto, iar în interior se sigilează datele autorului, inclusiv un număr de telefon, la care poate fi contactat. **Juriul** îşi va desfăşura lucrările pe două secţiuni: * de preselecţie, alcătuit din reprezentanţii organizatorilor, îşi va începe lecturarea în 23 mai; * naţional, care cuprinde şi juriul de preselecţie, va definitiva jurizarea în cursul zilei de 25 mai a.c., în aşa fel încât să poată fi anunţaţi laureaţii în timp util, în vederea participării la **festivitatea de premiere, ce se va desfăşura la Târgu-Cărbuneşti, în 26 mai, începând cu ora 11.00**.

În condiţii de sponsorizare sau a altor forme de susţinere materială, juriul poate acorda şi alte premii. Cheltuielile de cazare, diurnă şi transport în interiorul judeţului pentru juriu şi invitaţi vor fi suportate de organizatori, cu menţiunea că pentru laureaţi nu se asigură decontarea cheltuielilor de transport. Laureaţilor din afara graniţelor li se decontează şi transportul de la intrarea pe teritoriul României. Organizatorii îşi rezervă dreptul de a publica unele lucrări prezentate în concurs, fără să acorde drepturi de autor.

Informaţii suplimentare la tel./fax: 0253/213.710, 0721.370057 [Persoane de contact: dir. Ion Cepoi - (0721.370057); Viorel Surdoiu - 0727930333 , viorelsurdoiu@ymail. com (www.proverbum.ro), www.traditiigorj.ro, e-mail: traditii_gorj@rdslink.ro], 0253/214.904. [Persoană de contact: dir. Olimpia Bratu - 0253/214904].

Număr ilustrat cu grafică de JEAN EFFEL din ciclul *Romanul lui Adam și-al Evei* (1953-1960)

O revistă are, în mod logic, un program estetic propriu. În schimb tendința scriitorilor actuali – incitați de tehnica ultramodernă – este să trimită același text la cât mai multe publicații. Ceea ce nivelează peisajul revuistic până la omogenizarea totală. De aceea, îi anunțăm pe colaboratorii noștri că *Argeș* nu publică decât texte originale, care nu au apărut inițial în volume, reviste etc., iar textele nu le primește decât în format electronic, cu diacritice.

Revista **ARGEȘ** poate fi procurată și prin comandă directă la sediu, cu plata ramburs, cheltuielile de expediție fiind suportate de către expeditor. **IMPORTANT!** Vă puteți abona pentru anul 2013, costul abonamentului fiind de 42 lei/an. Plata se face prin mandat poștal pe numele CRISTINA LINTESCU, Centrul Cultural Pitești, Casa Cărții, Pitești, O.P. 1, cod 110013. Tel.: 0248/219976, 216348, fax: 210068. e-mail: revista_arges@yahoo.com. Revista de cultură ***Argeș*** poate fi procurată în București de la librăria Muzeului Literaturii Române.

ARGEȘ

- **Revistă lunară de cultură**
- Apare sub egida **Consiliului Local**, a **Primăriei Pitești** și a **Uniunii Scriitorilor din România**
- Editată de **Centrul Cultural Pitești**
- Membră **ARIEL**

Senior editor: **CALINIC, Arhiepiscop al Argeşului şi Muscelului**
Redactor-șef: **DUMITRU AUGUSTIN DOMAN** (augustindoman@yahoo.com, http://www.blogdoman.blogspot.com)
Consilieri editoriali: **NICOLAE OPREA, MARIN IONIȚĂ**
Secretar de redacție: **SIMONA FUSARU** (s_fusaru@yahoo.com, http://www.fusaru.blogspot.com).
Redactori: **MARIANA ȘENILĂ-VASILIU, MIRCEA BÂRSILĂ, AUREL SIBICEANU**

Redacția: Pitești, Casa Cărții, Centrul Cultural Pitești;
http: www.centrul-cultural-pitesti.ro;
e-mail: revista_arges@yahoo.com
tel.: 0248/216348, 219976
fax: 210068
ISSN: 1221-2350
Tiparul executat la SC Argeșul liber SA
ARG PRESS

Radu Aldulescu

Scriitori români la Paris

Salon du Livre de anul acesta a rezervat României, ca ţară invitată, circa 400 de metri pătraţi de standuri şi a adunat de-a lungul a cinci zile de manifestări (21 – 25 martie) în jur de o sută de români din mediul cultural; scriitori, editori, jurnalişti, funcţionari culturali, veniţi la Paris pe diverse filiere, inclusiv pe cont propriu. Japonia, ţară invitată la ediţia de anul trecut a Salon du Livre, a avut o delegaţie de doar 40 de autori şi editori, susţinută de circa zece mii de titluri apărute în ultimii ani la edituri din Franţa. Pentru o comparaţie, neavenită altminteri, s-ar cuveni să spunem că anul trecut şi-n cursul primelor luni ale acestui an, au apărut în limba franceză în jur de douăzeci de titluri de literatură română, iar în decursul ultimilor 5-6 ani poate că în jur de 30... Literatura română aşadar are un impact destul de slab pe piaţa franceză de carte, dar tragem nădejde că în urma ediţiei de anul acesta a Salonului cărţii de la Paris, ea va face un pas decisiv spre afirmare. În sfârşit, acestea ar fi cifrele, aproximative, nu am la-ndemână statistici, dar cred că nu-s prea departe de cele reale. Autorii români, printre care mă număr, apăruţi recent la edituri din Franţa, figurează pe lista delegaţiei ICR şi sînt în număr de 27, dacă nu mă înşel.

Personal m-a tulburat îndemnul adresat scriitorilor români de Mircea Cărtărescu, cum că nu le-ar strica un pic de demnitate, în baza căreia să-i urmeze exemplul refuzînd participarea...

În ce mă priveşte, participarea la Salon du Livre a fost ca şi un debut. La începutul lunii martie mi-a apărut pentru prima dată în librăriile din Franţa un roman, „Amantul Colivăresei" (insist asupra majusculei din titlul românesc, deoarece publicaţiile care au preluat au omis-o – Colivăreasa e un nume, nu o meserie) sub sigla editurii Syrtes. Se întâmplă la exact douăzeci de ani de la debutul meu editorial în România şi la nouăsprezece ani de la apariţia primei ediţii

româneşti a romanului respectiv. S-ar fi putut şi mai bine, dar şi mai rău... Dinu Pillat a apărut o dată cu mine la aceeaşi editură, cu un roman al cărui manuscris a fost recuperat din arhivele Securităţii, pentru care a făcut de altfel şi puşcărie, scris se pare pe la începutul anilor '50. Eugen Barbu a apărut cu romanul „Groapa" anul trecut în Franţa, la circa 60 de ani după apariţia primei ediţii în România. Petru Cimpoeşu apare anul acesta cu un roman editat prima dată în România în urmă cu treisprezece ani. Stelian Tănase aşteaptă să-i apară în Franţa un roman apărut în ţară spre sfârşitul anilor optzeci. Asta e: autorul român se impune greu, dar odată pasul făcut, n-avem decât să ne aşteptăm numai la lucruri bune, mai cu seamă după ediţia din acest an a Salon du Livre, la care eu unul am văzut un interes pentru cartea românească nemaiîntîlnit la alte tîrguri de carte din ţară şi din străinătate unde m-am nimerit. Nu sînt de felul meu un entuziast-optimist cu predispoziţii festiviste, dar sper să nu mă fi înşelat: am văzut la standul României cozi de 50-60 de persoane cu vrafuri de cărţi, româneşti sau traduceri, în braţe, care nu s-au ostoit de-a lungul celor cinci zile cît a durat Salonul.

A fost, spuneam, ca şi un debut într-o a doua viaţă de scriitor. Editura Syrtes s-a întîmplat să pună ochii pe mine prin intermediul a doi prieteni care mă citesc de circa zece ani şi se străduie să mă promoveze în editurile din Franţa, ceea ce-i destul de greu pentru un autor român, mai greu decît pentru autorii unguri, cehi, polonezi sau ruşi. Este vorba despre Domnica şi Daniel Ilea. Domnica a tradus „Amantul Colivăresei" pentru Syrtes, după ce în anii din urmă a făcut să apară fragmente în caiete-broşuri ale ICR-ului. Soţul ei, Daniel, a devenit între timp promotorul meu voluntar în mediul editorial francez. S-a întîmplat să ne cunoaştem într-un timp nebulos, ca şi-n altă viaţă, în 1986 sau '87 pe culoarele Casei Scînteii. Cu fratele său, prozatorul băimărean Marian Ilea, pe care l-am preţuit foarte mult şi am scris despre el pe la începutul anilor '90, Daniel încerca, ca şi mine, marea cu degetul prin redacţiile revistelor literare. Ne-am revăzut la vîrste şi-n ipostaze de neconceput în urmă cu 27 de ani. Efervescenţa mediului cultural româno-francez de la Salon du Livre a fost de altfel un bun prilej de a cunoaşte personal scriitori români din ţară sau din diaspora, cu care altminteri n-aş fi făcut cunoştinţă sau pe care se întîmplă să-i văd odată la cinci-şase ani sau mai mult. E un tîrg de carte mare Salon du Livre, al doilea din Europa după cel de la Frankfurt, iar anul acesta a fost ca şi al scriitorilor români. Spuneam de Daniel şi Domnica Ilea, cu care s-a întîmplat să comunic foarte bine, graţie unei meserii sau calităţii comune, şi anume aceea de supravieţuitori. Pe căi mai mult sau mai puţin întortocheate sau nebănuite, sînt atras de astfel de oameni. N-aş fi crezut, dar poate că undeva în adîncul meu tînjeam după acest gen de potrivire: directoarea editurii Syrtes, Olimpia Verger, este româncă din Oradea, plecată în Franţa în 1990. Faptul că ea citeşte în româneşte mi-a oferit şi îmi oferă o şansă în plus la editura pe care o conduce şi-n sistemul editorial francez. Tot la Salon de Livre am avut şansa să-l cunosc personal pe scriitorul monah Savatie Baştovoi, despre care am scris în urmă cu un an. El e călugăr la o mănăstire din Transnistria, unul din oamenii lui Dumnezeu, îndumnezeiţi, destul de rari în aceste vremuri, de care am avut norocul să dau la Salon du Livre şi unde mai pui că avîndu-l partener de discuţie la una din mesele rotunde. Tot aici l-am cunoscut personal pe Norman Manea, unul din candidaţii români pentru premiul Nobel şi pe poeta Ana Blandiana, pe care în alte împrejurări n-am îndrăznit s-o abordez. L-am revăzut de asemenea după mult timp pe O. Nimigean, faţă de care am o preţuire cu totul specială, şi totodată pe mulţi alţii pe care-i citesc şi se întîmplă extrem de rar să-i văd pe viu.

Am ajuns joi după prînz la Paris, cu un avion ocupat aproape în întregime de scriitori şi editori români participanţi la Salon, a cărei deschidere s-a produs la standul României sub auspicii favorabile, asupra cărora planau nişte rezerve-reţineri, alimentate de boicotul celor trei autori invitaţi de Franţa prin ICR: Cărtărescu, Liiceanu şi Pleşu. În aeroportul Otopeni de altfel, pe holurile hotelului Bedford, unde am fost cazaţi şi la standurile româneşti din Salon du Livre, am avut parte de-a lungul celor cinci zile de tîrg de o gamă extrem de diversă de comentarii focalizate în jurul absenţei-boicot a celor trei. Cel mai sincer afectat de absenţa celor trei mi s-a părut domnul Andrei Oişteanu. Domnia sa mi-a spus că, prin prestaţiile lor, cei trei ar fi conferit o anume strălucire prezenţei româneşti la Salon. Personal, subscriu din toată inima acestei păreri. Altcineva, căruia nu-i dau numele, deoarece n-am apucat să-i cer persmisiunea să-l citez, spunea că, de-a lungul ultimilor douăzeci de ani, respectivii s-au îmbuibat pînă într-atît din bucatele culturale, încît acum îşi pot permite în sfîrşit să scuipe în farfurie şi nici măcar mari scriitori nu sînt... Nu ştiu în ce măsură trebuie ţinut cont de gura tîrgului, mai ales cînd tîrgul e unul de carte, dar la o adică merită consemnat. Personal m-a tulburat îndemnul adresat

scriitorilor români de Mircea Cărtărescu, cum că nu le-ar strica un pic de demnitate, în baza căreia să-i urmeze exemplul refuzînd participarea, care echivalează cu o cauţionare a actualei guvernări şi a primului ministru Ponta, plagiatorul... N-am apucat practic să iau lecţii de literatură de la Mircea Cărtărescu – n-am fost colegi de cenaclu sau facultate, n-am frecventat de altfel astfel de locaţii, iar cărţile domniei sale n-au lăsat în mine urme sesizabile. Cu atît mai puţin, cred, m-ar aranja să iau lecţii de demnitate. Oricum, cuvîntul demnitate sună destul de scrîşnit în gura domniei sale.

Mi-am făcut aşadar de lucru prin Salon du Livre nu din lipsă de demnitate şi nici dintr-un surplus, ci pur şi simplu pentru că după douăzeci de ani de cînd am publicat primul roman în România şi după opt romane apărute în edituri din România, mi-a apărut un roman şi în Franţa. Cred c-ar merita amintite cîteva detalii semnificative din povestea acestui roman. Prima ediţie de la Nemira, din 1995, a luat premiul patronilor de edituri din România şi a fost semnalat în reviste prin mai multe recenzii laudative, culminînd cu o recenzie entuziastă în „Le Monde des Livres", semnată de Edgar Reichman. Alain Paruit a luat atunci legătura cu editura, cu intenţia de a traduce romanul. Urma să fiu chemat în Franţa, s-au făcut nişte demersuri, care-n scurt timp s-au sistat. Cine eram eu, apărut de nici doi ani în peisaj, necunoscut în cenacluri, facultăţi şi redacţii? Altele erau priorităţile de reprezentativitate în străinătate a literaturii române. Care priorităţi, nu pot să nu constat, de-a lungul ultimilor douăzeci de ani ne-au adus în situaţia de faţă: literatura română e ca şi necunoscută pe piaţa occidentală de carte. În ce mă priveşte, mulţumesc lui Dumnezeu că s-a întîmplat aşa: după nouăsprezece ani să-mi apară romanul tradus, însoţit de recenzii în „Le Monde des Livres" şi alte patru publicaţii literare importante din Franţa. E cel mai potrivit moment, deoarece mă aflu într-un punct al vieţii cînd nu s-ar mai putea lipi de mine nici o iluzie. Subzist într-o stare de echilibru smerit pe care o recomand şi o urez tuturor celorlalţi colegi scriitori prezenţi la ediţia din acest an a Salon du Livre, inclusiv celor care şi-au etalat orgoliile absentînd şi boicotînd.

– continuare în pag. 23 –